

בנק אגוד לישראל בע"מ

דוח מפורט על סיכונים –

גילוי לפי נדבך 3

ומידע נוסף על סיכונים

ליום 31 בדצמבר 2020

בנק אגוד
UNION BANK

תוכן עניינים

5	רקע
5	עיקרון הגילוי
5	מסגרת הוראות רגולטוריות
6	מידע צופה פני העתיד
7	תחולת היישום
8	יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון
8	יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)
9	גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)
15	הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים
20	סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
22	הרכב ההון
22	הרכב ההון הפיקוחי (CC1)
28	הלימות ההון
29	תכנון ההון ויעדי ההון
32	יחס המינוף
32	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
33	יחס המינוף (LR2)
35	סיכון אשראי
35	מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)
42	איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
43	שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)
43	גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)
57	שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)
58	שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3)
58	סיכון אשראי בגישה הסטנדרטית
62	סיכון אשראי של צד נגדי
62	גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)
63	ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
63	הקצאת הון בגין התאמת שערון לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
63	חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR8, CCR3)
63	הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)
63	חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)
64	סיכון שוק
64	ניהול סיכון השוק (MRA)
66	סיכון שוק בגישה הסטנדרטית (MR1)
66	אמידת סיכוני השוק ובקרתם
69	סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר
70	מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר
74	סיכון מניות
75	סיכון נזילות
75	ניהול סיכון הנזילות
78	יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)
80	גילויים נוספים בגין יחס כיסוי הנזילות (LIQA)
82	התפתחויות מהותיות בחשיפת התאגיד הבנקאי לסיכוני נזילות
83	סיכון תפעולי
83	ניהול הסיכונים התפעוליים
84	מערכות המידע והמחשוב של הבנק
86	ניהול סיכון סייבר ואבטחת מידע
87	המשכיות עסקית – היערכות למצבי חרום
89	סיכונים אחרים
89	סיכון ציות
90	סיכון משפטי
90	סיכון מוניטין
91	סיכון אסטרטגי
91	סיכון סביבתי
93	תגמול
94	גילוי איכותי על התגמול (REMA)
101	תוספת א – קשרים בין הדוחות הכספיים לבין סכומים פיקוחיים

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1) 101.....

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)..... 102.....

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (L12)..... 104.....

רשימת טבלאות

8.....	טבלה 1: יחסים פיקוחים עיקריים (KM1)
20.....	טבלה 2: סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)
21.....	טבלה 3: תנועה בנכסי סיכון
24.....	טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (CC1)
27.....	טבלה 5: דוח תנועה רבעונית בהרכב ההון הפיקוחי
27.....	טבלה 6: השינויים בהון עצמי רוברד 1 בשנת 2020
30.....	טבלה 7: ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של הבנק ליום 31 בדצמבר 2020:
32.....	טבלה 8: השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)
33.....	טבלה 9: יחס המינוף (LR2)
42.....	טבלה 10: איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)
46.....	טבלה 11: אשראי לציבור, מאזני – התפתחות האשראי לציבור, נטו, מאזני לפי ענפי משק עיקריים
46.....	טבלה 12: אשראי חוץ מאזני – ההתפתחות בסעיפים החוץ-מאזניים העיקריים
46.....	טבלה 13: התפתחות ביתרות הפיקדונות
47.....	טבלה 14: סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד
49.....	טבלה 15: חשיפות אשראי לפי תקופה לפירעון
50.....	טבלה 16: חשיפה למדינות זרות – מאוחד
52.....	טבלה 17: חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים
53.....	טבלה 18: תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי
	טבלה 19: חובות אשר בוצעה לגביהם דחיית תשלומים במסגרת התמודדות עם נגיף הקורונה, ואשר לא סווגו כחובות בארגון מחדש של חוב בעייתי
54.....	טבלה 20: אשראי בערבות מדינה שניתן לעסקים להתמודדות עם משבר נגיף הקורונה ליום 31 בדצמבר 2020
58.....	טבלה 21: שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3)
59.....	טבלה 22: טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג S&P (CRD)
59.....	טבלה 23: הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)
61.....	טבלה 24: הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)
63.....	טבלה 25: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)
63.....	טבלה 26: הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)
66.....	טבלה 27: סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)
68.....	טבלה 28: ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח
70.....	טבלה 29: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
71.....	טבלה 30: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
71.....	טבלה 31: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית
72.....	טבלה 32: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
74.....	טבלה 33: דרישות הון בגין קבוצות של מניות
77.....	טבלה 34: סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים
79.....	טבלה 35: יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)
80.....	טבלה 36: יחס כיסוי נזילות – גילויים נוספים (LIQA)
82.....	טבלה 37: הרכב נכסים נזילים באיכות גבוהה
95.....	טבלה 38: ריכוז העובדים המרכזיים בבנק
(REM1)	טבלה 39: פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירים והעובדים המרכזיים האחרים
99.....	טבלה 40: תשלומים מיוחדים (REM2)
100.....	טבלה 41: תגמול נדחה (REM3)
	טבלה 42: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L11)
101.....	טבלה 43: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)
102.....	טבלה 44: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים
104.....	

בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן "הבנק") נוסד בשנת 1951. הבנק הוא תאגיד בנקאי בעל רישיון בנק לפי הוראות חוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א - 1981.

בעל המניות העיקרי בבנק למועד פרסום הדוחות הכספיים (31 בדצמבר 2020):

בנק מזרחי טפחות בע"מ 100%

לבנק 35 סניפים הפזורים ברחבי הארץ (הכוללים מרכז לבנקאות פרטית). הבנק מספק ללקוחותיו מגוון שירותי בנקאות. בהתאם לנתונים שפורסמו בדוחות כספיים מאוחדים של כלל הבנקים בישראל ליום 31 בדצמבר 2020, הבנק הוא השישי בגודלו במערכת הבנקאית בישראל.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וכן ביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020, בהקשר של רכישת כל מניות הבנק על ידי בנק מזרחי טפחות ביום 30 בספטמבר, 2020 והתקשרות בעסקה למכירת פעילות האשראי ליהלומים של הבנק לקבוצת פנינסולה בד בבד עם השלמת רכישת הבנק, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

עיקרון הגילוי

הדוח המפורט על הסיכונים כולל מידע כמותי מפורט ומידע איכותי על סקירת הסיכונים ואופן ניהולם.

הדוח כולל דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל, כפי המפורט בנדבך 3 להוראות (להלן: "נדבך 3"), ודרישות הגילוי על הסיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (להלן: "FSF") ודרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות משימה לשיפור הגילוי (להלן: "EDTF") שהוקם על ידי המוסד ליציבות פיננסית (להלן: "FSB") לשיפור הגילוי על הסיכונים בתאגידים בנקאיים. בנוסף, במסגרת הגילוי נכללו דרישות גילוי נוספות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

הדוח נערך בהתאם לעקרונות המפורטים להלן:

- המידע מבוסס בחלקו על מידע פיננסי שמוצג בדוחות הכספיים של הבנק אשר משמש בסיס לחישוב של יחסים רגולטוריים בהתאמות הנדרשות ובחלקו על הערכות פנימיות ומודלים פנימיים. לאור זאת, חלק מהמידע הינו בגדר אומדן לא מבוקר ו/או מייצג מידע שהינו בגדר מידע צופה פני עתיד.
- המידע האיכותי בנוגע לחשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם מפורט ברובו במסגרת דוח זה. מידע רלוונטי נוסף ניתן למצוא בפרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2020 (להלן: "דוח הדירקטוריון וההנהלה").

מסגרת הוראות רגולטוריות

הבנק מפוקח על ידי המפקח על הבנקים, אשר מקבל מידע על הלימות ההון של הבנק וקובע את דרישות ההון של הבנק. החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות המדידה והלימות ההון המבוססות על הוראות באזל 3 (להלן: "באזל 3"), כפי שפורסמו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211.

הוראות באזל 3 מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכונים אשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון סליקה ועוד) ובמקביל קיים תהליך סקירה המבוצע על ידי הפיקוח על הבנקים (SREP).
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

בנוסף, הבנק מיישם בדוח זה דרישות גילוי המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות EDTF ודרישות נוספות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים.

מידע צופה פני העתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח על הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות ההיסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ושינויים ספציפיים שיפורטו להלן.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "צפי", "אמור", "חזוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "תחזית", "תכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצון", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. השימוש בביטויים צופי עתיד אלו, כרוך בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהוא מבוסס על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים לא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי. המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר על תחזיות לעתיד בנושאים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ועל תכניות העבודה ותקציב הבנק לשנת 2021. הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הנכלל בדוחות אלה, לרבות בגין השפעת נסיבות או אירועים שיקרו לאחר פרסום הדוחות על מידע כאמור.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020, בהקשר של רכישת כל מניות הבנק על ידי בנק מזרחי טפחות ביום 31 בדצמבר, 2020 והתקשרות בעסקה למכירת פעילות האשראי ליהלומים של הבנק לקבוצת פנינסולה בד בבד עם השלמת רכישת הבנק, ואירועים נוספים בקשר עם הודעות אלה.

בנק אגוד לישראל בע"מ אינו מחזיק בחברות בנות בנקאיות, לאור זאת הדרישות של הפיקוח על הבנקים, לרבות הוראות באזל 3, מיושמות ברמה מאוחדת בלבד.

ככלל, דרישות ההון של הבנק מבוססות על הדוחות הכספיים המאוחדים שלו, הערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.

על פי כללי החשבונאות המקובלים, חברות בנות הנשלטות במישרין או בעקיפין על-ידי הבנק מאוחדות בדוחות הכספיים, בעוד שלמטרות פיקוח על הון, חלים לעתים כללי איחוד שונים. יחד עם זאת, ליום 31 בדצמבר 2020, לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון. כנדרש בהוראות בנק ישראל, הנתונים המוצגים במסגרת הגילוי בדוח זה מוצג על בסיס מאוחד בלבד ומבוסס על המידע הפיננסי המוצג בדוחות הכספיים של הבנק, ובהתאמות המתחייבות מיישום הוראות באזל (כגון: הניכויים מההון, מכשירי חוב הכשירים להיכלל בהון הרגולטורי, טיפול מיוחד בהשפעה חשבונאית בגין תכנית התייעלות על הון הבנק וחישוב מותאם בגין התחייבויות אקטואריות מיוחדות).

לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות כלשהן על העברת כספים או הון פיקוחי בתוך הקבוצה.

לפרטים נוספים בדבר חברות מוחזקות עיקריות של הבנק ראה ביאור 14 בדוחות הכספיים לשנת 2020 ומידע נוסף בפרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

יצוין, כי מתכונת הגילוי של דוח זה הותאמה לדרישות הוראות הדיווח לציבור 651 – "דרישות הגילוי של נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים".

יחסים פיקוחיים עיקריים וסקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון

גילוי על פי נדבך 3

יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

טבלה 1: יחסים פיקוחיים עיקריים (KM1)

	ה	ד	ג	ב	א	
	31.12.2019	31.3.2020	30.6.2020	30.9.2020	31.12.2020	על בסיס מאוחד, ליום:
במליוני ש"ח						
						הון זמין
	2,703	2,430	2,516	2,420	3,047	1 הון עצמי רובד 1 ¹
	2,600	2,336	2,432	2,345	2,980	א1 הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
	2,703	2,430	2,516	2,420	3,047	2 הון רובד 1 ¹
	2,600	2,336	2,432	2,345	2,980	א2 הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר
	3,513	3,241	3,331	3,213	3,832	3 הון כולל ¹
	3,387	3,124	3,225	3,137	3,764	א3 הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר
במליוני ש"ח						
						נכסי סיכון משוקללים
	25,187	24,421	24,310	24,165	23,610	4 סך הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA) באחוזים
יחסי הלימות הון						
	10.73%	9.95%	10.35%	10.01%	12.91%	5 יחס הון עצמי רובד 1
	10.32%	9.57%	10.00%	9.70%	12.63%	א5 יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
	10.73%	9.95%	10.35%	10.01%	12.91%	6 יחס הון רובד 1
	10.32%	9.57%	10.00%	9.70%	12.63%	א6 יחס הון רובד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
	13.95%	13.27%	13.70%	13.30%	16.23%	7 יחס הון כולל
	13.45%	12.79%	13.27%	12.98%	15.94%	א7 יחס הון כולל לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר
	9.39%	8.41%	8.41%	8.42%	8.44%	א11 יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ²
	1.34%	1.54%	1.94%	1.59%	4.47%	א12 יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על ידי המפקח על הבנקים
במליוני ש"ח						
	45,089	46,083	47,087	48,076	49,803	13 סך החשיפות (במיליוני ש"ח)
	5.99%	5.27%	5.34%	5.03%	6.12%	14 יחס המינוף (באחוזים)
	5.77%	5.07%	5.16%	4.88%	5.98%	א14 יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר (באחוזים)
במליוני ש"ח						
	10,022	10,980	13,074	14,535	15,328	15 סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
	7,721	8,021	8,821	9,811	9,518	16 סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
	130%	137%	148%	148%	161%	17 יחס כיסוי נזילות (באחוזים) ³

נתונים בכל הקשור ליחס הלימות ההון ויחס המינוף כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מיום ה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות ההון.

ככלל יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9% ו-12.5% בהתאמה. ליחסים אלה נוספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. עם זאת, בהתאם להוראות השעה בדבר התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה, החל מחודש מרץ 2020 יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 8% ו-11.5% בהתאמה, וכן לא תחול דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1% על הלוואות לדיור שאושרו החל מתחילת תוקפה של הוראת השעה (19 במרץ 2020) ועד תום תוקף ההוראה. למועד פרסום הדוחות הוראת השעה חלה עד ליום 31 במרץ 2021. לאור האמור לעיל, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש למועד הדיווח הינם 8.44%-ו-11.94%, בהתאמה. יחס כיסוי הנזילות מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. לפרטים נוספים בדבר מדדים אלה לרבות גילוי כמותי מפורט ראה בהמשך דוח זה וכן בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

גישת התאגיד הבנקאי לניהול סיכונים (OVA)

גילוי על פי EDTF

פעילות העסקית של הבנק כרוכה בסיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכונים נזילות, סיכונים תפעוליים ובכללם סיכונים משפטיים, סיכונים ציות וכן סיכונים מוניטין, סיכונים אסטרטגיים וכן סיכונים הנובעים מתהליכים שיבוצעו במסגרת תהליך המיזוג ותהליכי הסבת לקוחות מבנק אגוד לבנק מזרחי.

מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק מכוונת לעמידה ביעדים האסטרטגיים והעסקיים שנקבעו, כל אלו, תוך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ובקרתם. מדיניות ניהול הסיכונים מסייעת לבנק לממש את יעדיו אלה, תוך הגדרת סוגי הסיכונים והיקפם, ועמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון. לצורך זה מופעלים מערכות דיווח ומנגנוני פיקוח ובקרה מתאימים.

לפירוט אודות מטרות ומדיניות ניהול סיכונים בסיכונים השונים, ראה פרקים סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון ריבית בתיק הבנקאי וסיכון מניות.

הערכת הבנק בדבר השפעת גורמי סיכון

שנת 2020 התאפיינה בהתפשטות נגיף הקורונה אשר הובילה למשבר כלכלי עולמי המלווה בחוסר וודאות משמעותית לגבי אורכו ומידת השפעתו. הפעולות הננקטות בישראל ובעולם להתמודדות עם המגיפה (כגון הסדרי סגר וריחוק חברתי), יצרו פגיעה משמעותית בפעילות העסקית בארץ ובעולם המקיפה את מרבית ענפי המשק והביאו להתכווצות בפעילות המשק בישראל, אליו חשופה פעילות הבנק והשליכו על עסקי הבנק, תוצאותיו הכספיות ורווחיותו במהלך שנת 2020 ויתכן שגם לאחר מכן. זאת בין היתר בשל עליה בסיכון האשראי ופוטנציאל לקשיי נזילות של לווים (בעיקר בגין עלייה בשיעורי האבטלה וההאטה בפעילות הכלכלית), שיכולים להוביל לגידול בהוצאות להפסדי אשראי ולקיטון בהכנסות הבנק.

הבנק אינו יכול לאמוד באופן מלא בשלב זה את המשך ההשפעה העתידית של מגיפת הקורונה והיקפה, התלויה בין היתר, במשך אירוע התפשטות המגיפה, בהשפעת חיסון האוכלוסייה על המגיפה, בהמשך צעדים שנקטו על ידי ממשלות ורגולטורים להתמודדות איתה, בהתפתחויות בשווקים ובהיקף השפעות כל אלו על הפעילות המשקית, לגביה קיים עדיין בשלב זה חוסר וודאות.

הבנק דואג לבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק ובסיכון האשראי של הלווים ומקפיד על ניהול סיכונים שוטף והדוק וניטור מוקדי הסיכון בתיק האשראי תוך מעקב אחר לקוחות שהוגדרו בסיכון ו/או מושפעים מהמשבר.

הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים, ובכלל זה עורך תרחישי קיצון אחידים בהתאם לדרישת הפיקוח על הבנקים.

במהלך שנת 2020 הבנק ביצע החמרה בהערכת גורמי הסיכון העיקריים אשר הושפעו מהמשבר כאמור. לטבלת הערכת גורמי הסיכון בבנק ראה בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

הממשל התאגידי בתהליך ניהול הסיכונים בבנק

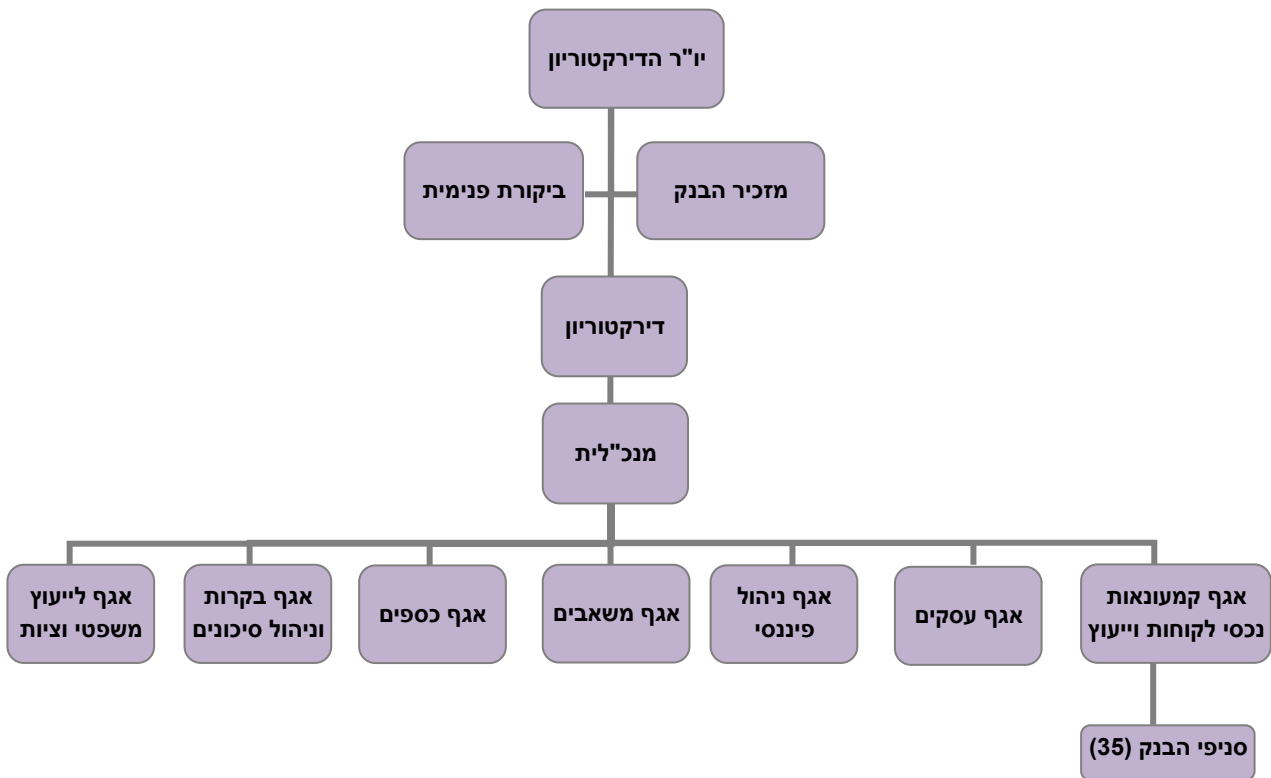
גילוי על פי EDTF

תהליכי ניהול הסיכונים והלימות ההון בבנק מוסדרים ומפוקחים באמצעות הדירקטוריון וועדותיו, מנכ"לית הבנק והנהלה, ועדות ההנהלה, האגפים העסקיים יוצרי הסיכון, אגף בקרות וניהול סיכונים, אגף כספים, האגף לייעוץ משפטי, אגף משאבים והביקורת הפנימית.

המבנה הארגוני של הבנק

גילוי על פי EDTF

להלן תרשים המתאר את המבנה הארגוני של הבנק ליום 31 בדצמבר 2020:

הדירקטוריון מתווה את האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, מנחה ומכוון את הנהלת הבנק לגבי היעדים והקווים העקרוניים לפעילות הבנק. הדירקטוריון מבטא את מדיניות החשיפה הכוללת במסגרת הגדרת תיאבון וסיבולת הסיכון ובמסגרת מסמכי מדיניות ספציפיים. הדירקטוריון מפקח על יישום האסטרטגיה והמדיניות, על עמידה ביעדים שנקבעו ועל עמידה בגבולות תיאבון וסיבולת הסיכון וכל זה תוך הקפדה על קיומם של 3 קווי הגנה והפרדה ברורה בין יוצרי הסיכון, מנהלי הסיכונים ותהליכי הבקרה הבלתי תלויים המתבצעים אודותיהם.

בדירקטוריון ובוועדותיו נערכים דיונים אודות אופי ומאפייני הסיכונים השונים אליהם חשוף הבנק בפעילותו, הדרך לאמוד אותם ומידת אפקטיביות הפיקוח עליהם, לרבות דיונים לגבי הכלים ואופן השימוש בהם, אמידה, מדידה וניטור הסיכונים. הדירקטוריון קובע את מדיניות החשיפה לסיכונים של הבנק, לרבות מדרג סמכויות, תוך קביעת תמהיל החשיפות המשקפות את פרופיל הסיכון של הבנק, היקף ההון הנדרש והקצאתו לפעילויות העסקיות השונות. קביעת תיאבון וסיבולת הסיכון ובחינת הצורך בעדכון, בכל תחומי הפעילות והחשיפות לסיכונים. תחומים אלו כוללים: יעדי ההון ותכנון ההון, סיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכון נזילות, סיכונים תפעוליים, סיכונים ריכוזיות, סיכונים מוניטין וסיכון אסטרטגי.

המעקב אחר עמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון בכל תחומי הפעילות מבוצע באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון. בנוסף, פותחו כלי מעקב לבחינה שוטפת של העמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון ובחינת התפתחות החשיפה לסיכונים לאורך זמן.

כמו כן, הדירקטוריון אישר מדיניות להפעלת תרחישי קיצון על החשיפות השונות והשפעותיהם על יחסי ההון תוך הגדרת העקרונות לקביעת תרחישי הקיצון והדיווח על תוצאותיהם.

הדירקטוריון הגדיר את תחומי האחריות, התפקידים והסמכות של המנכ"לית אשר אחראית, בין היתר, על יישום המדיניות העסקית של הבנק, הניהול העסקי והארגוני השוטף של הבנק תוך דאגה להבטחת יציבותו ורווחיותו, הכנת תכנית עבודה שנתית ותקציב שנתי ובכלל זה תקציב השקעות, הבאתם לדיון ואישור הדירקטוריון, קיום פיקוח ובקרה ניהוליים על המערכת הארגונית של הבנק ועל ביצוע תכנית העבודה בהלימה למדיניות ניהול הסיכונים של הבנק ולתיאבון הסיכון שלו.

לעניין גישת הבנק לניהול סיכונים ותרבות ניהול הסיכונים המיושמת בבנק, לנוכח התפשטות הקורונה, הבנק נקט בשורה של תהליכים ואמצעים בהתאם לדרישת הרשויות במסגרת זו, לרבות שמירה על בטיחות ובריאות העובדים, מעבר לעבודה מרחוק והתמקדות במתן פתרונות דיגיטליים התומכים בהמשך פעילות לקוחות הבנק ועובדיו. הבנק מיישם בעת משבר הקורונה את תרבות ניהול הסיכונים בדומה למצב שגרה, עם ההתאמות הנדרשות, לרבות בהתאם להקלות בנק ישראל.

חברי הנהלה ונושאי משרה בכירה

להלן השינויים שחלו לעומת המתואר בדוח השנתי לשנת 2020 בעניין חברי הנהלה ונושאי משרה:

- א. ביום 1 באפריל 2020 החל מר אילן ישעיהו לכהן כמ"מ ראש אגף בקרות וניהול סיכונים ומנהל הסיכונים הראשי בבנק במקום הגב' שירה רדובן שסיימה כהונתה בתפקיד זה ביום 31 במרץ 2020.
- ב. המבקר הפנימי של הבנק, ד"ר עקיבא שטרנברג, סיים תפקידו ועבודתו בבנק ביום 31 בינואר 2020.
- ג. ביום 6 באפריל 2020 החלה הגב' חדוה פדלון לכהן כמבקרת הפנימית הראשית של הבנק במקום ד"ר עקיבא שטרנברג. ביום 14 בדצמבר 2020 אישר דירקטוריון הבנק, בהתאם להמלצת ועדת הביקורת של הבנק, לאשר להאריך כהונתה של הגב' חדוה פדלון כמבקרת פנימית הראשית של הבנק עד ליום 31 במרץ 2021 ולמנות את הגב' גלית ויזר (המבקרת הפנימית הראשית של בנק מזרחי טפחות בע"מ) כמבקרת הפנימית הראשית בבנק אגוד, החל מיום 31 במרץ 2021, למשך התקופה בה יפעל הבנק כחברת בת של בנק מזרחי טפחות ועד למיזוגו בפועל לתוך בנק מזרחי טפחות.
- ד. החל מיום 1 ביולי 2020 החל מר דניאל סמידורסקי לכהן כראש אגף כספים בבנק במקום מר ארנון זית שסיים כהונתו ביום 30 ביוני 2020.

קווי הגנה

במסגרת הניהול, הפיקוח והבקרה על חשיפות הבנק, הוגדרו שלושה קווי הגנה כמפורט להלן:

קו הגנה ראשון – חלק מחברי הנהלת הבנק הינם יוצרי הסיכונים השונים המממשים את מדיניות ותיאבון הסיכון כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון. באגפים העסקיים יוצרי הסיכון, קיימות יחידות אשר אחראיות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, פעילויות, תהליכים ומערכות הנתונים לאחריותם. במסגרת זו, כל אחד מאגפים אלו אחראי לסיכונים התפעוליים הגלומים בתחומי הפעילות, לסיכונים המוניטין, לסיכונים האסטרטגיים וכן לניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול הסיכונים. לצורך מימוש תפקידם, מקבלים המנכ"לית וחברי הנהלה דיווחים יומיים ותקופתיים, המאפשרים מעקב אחר החשיפה לסיכונים בבנק, זאת בנוסף לדיווחים ייעודיים בפורומים ובוועדות המתאימים.

קו הגנה שני – אגף בקרות וניהול סיכונים משמש פונקציית ניהול סיכונים בלתי תלויה אשר משלימה את פעילויות ניהול הסיכונים של קווי העסקים. תהליך ניהול הסיכונים המתבצע בקו הגנה השני הינו בלתי תלוי בקווי העסקים יוצרי הסיכון ואחראי לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול סיכונים בבנק. במסגרת תהליך זה נבחנת נאותות התשומות של קווי העסקים לניהול הסיכון, למדידת הסיכון ולמערכות הדיווח של הבנק, וכן נאותות התפוקות המתקבלות.

יחידות נוספות המשמשות כקו הגנה שני הינן:

- האגף לייעוץ משפטי וציות מסייע לסניפים בכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, ובכלל זה הכנת הסכמים, נהלים, ומסמכים משפטיים אחרים, טיפול בתביעות אשר הבנק צד להן, טיפול בפניות רשויות מוסמכות, ריכוז פעילות הציות בבנק, איסור הלבנת הון ומימון טרור ועוד.
- אגף כספים אחראי על הכנת הדוחות הכספיים הרבעוניים והשנתיים לציבור לרבות ריכוז ערך הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי (SOX), הכנה וניתוח של דיווחים פנימיים להנהלה ולדירקטוריון ודיווחים לגורמי פיקוח שונים (בעיקר לבנק ישראל). כמו כן, אחראי האגף על פעילות המתייחסת לתחום הרכש והלוגיסטיקה. האגף אחראי על יחידות ביצוע שקלים ומטבע חוץ (סוויפט), תשלומים לספקים וטיפול בנושאי מיסוי מול רשויות המס. בנוסף אחראי האגף על הכנת תכנית ההון, בניית תחזית רווח לשנה השוטפת ולשנים הבאות, מעקב אחר עמידה ביעדי תכנית העבודה, מדידת הרווחיות מהפעילות העסקית לפי סניפים ולפי קווי מוצרים ועל ביצוע עבודות כלכליות שונות.

לצורך הבטחת תיאום ושיתוף פעולה בין כל הפונקציות הנ"ל, נסקרות תכניות העבודה של אותן פונקציות על ידי מנהל הסיכונים הראשי, נסקרות מתודולוגיות להערכת סיכונים על מנת לוודא עקביות בהערכת הסיכונים בכל סוגי הסיכונים ומתקיימים דיווחים בפורומים משותפים ובכלל זה - פורום תכנון ההון, מנהלת SOX, פורומים ייעודיים בסיכונים מרכזיים (אשראי עסקי, אשראי קמעונאי, שוק ונזילות וסיכונים תפעוליים וסייבר), פורום מוצר חדש, וועדת יישום תרחישי קיצון ICAAP.

קו הגנה שלישי – הביקורת הפנימית אחראית על ביצוע ביקורות פנימיות תקופתיות ביחידות הבנק ובחברות הבת המאוחדות שלו, על בסיס תכנית עבודה רב שנתית, המתבססת על מיפוי סיכונים. הביקורת הפנימית מקיימת מעקב אחר תיקון הליקויים שעלו בדוחות הביקורת ומבצעת סקירה בלתי תלויה ואיתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות לניהול סיכונים בבנק.

הבנק מקפיד על תרבות ניהול סיכונים אפקטיבית ועל קיומו של תיאום בין שלשת קווי ההגנה, אשר הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול סיכונים נאות.

להלן מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים בבנק:

מפורטת להלן אחריותם של חברי ההנהלה השונים במסגרת קווי ההגנה כמפורט לעיל. ניהול חשיפות האשראי העסקי בבנק, **סיכונים סביבתיים וסיכונים ריכוזיות האשראי** הינם באחריות ראש אגף עסקים. ניהול חשיפות האשראי למגזר הקמעונאי והמסחרי ולמגזר המשכנתאות וניהול סיכון המוניטין הינם באחריות ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ. ניהול החשיפות לסיכונים השוק והנדילות הינו באחריות ראש האגף לניהול פיננסי. יצירת החשיפות מתבצעת בעיקר באמצעות חדרי העסקות, היחידה לניהול נכסים והתחייבויות, ויחידת הנוסטרו באגף. בנוסף אחראי האגף על סיכון אשראי של יחידת הנוסטרו וסיכון סליקה ופעילות מול בנקים זרים. ניהול הסיכונים המשפטיים הינו באחריות היועצת המשפטית הראשית של הבנק, וסיכונים הציות ואיסור הלבנת הון הנם באחריות קצין הציות הראשי, בכפפות ארגונית ליועצת המשפטית הראשית. כמנהלת הסיכון האסטרטגי משמשת מנכ"לית הבנק.

כמנהל הסיכונים הראשי (CRO) משמש ראש אגף בקרות וניהול סיכונים. האגף מרכז את כל תהליכי הניהול ובקרת הסיכונים ומהווה קו הגנה שני לפעילות העסקית של הבנק ובכלל זה למעקב ובקרה אחר הסיכונים התפעוליים הגלומים בפעילות זו, באמצעות היחידות שלהן:

ניהול הסיכונים – אחראי לזיהוי, הגדרה, מיפוי ומדידה של הסיכונים השונים וכן יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה המוגשים להנהלת הבנק ולדירקטוריון הן במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני והן במסגרת מסמך ה-ICAAP השנתי. כמו כן, אחראי המערך לריכוז פורום לבחינת סיכונים במוצרים חדשים. תפקידו כולל פיתוח ויישום מתודולוגיות ומודלים פנימיים למדידת והערכת הסיכונים השונים. המערך אחראי על מתן חוות דעת בלתי תלויה על חשיפות אשראי מהותיות ועל כתיבת וריכוז מסמכי המדיניות העסקיים (אשראי, שוק ונדילות), לרבות ריכוז תיאבון וסיבולת הסיכון.

ענף בקרת אשראי – אחראי על ביצוע בקרת אשראי המקיפה את הלוחים העיקריים של הבנק תוך הערכת טיב הלוח, טיב מסמכי היסוד והבטוחות בתיק הלקוח, איכות תיק האשראי ובחינת מהימנות דירוג האשראי בבנק. יחידת בקרת האשראי פועלת במסגרת תכנית עבודה שנתית ורב שנתית מבוססת סיכון, המוגשת לאישור ועדת האשראי של הדירקטוריון.

ענף סיכונים תפעוליים – הענף מבצע מדידה של רמת הסיכון התפעולי הגלום בפעילויות יחידות הבנק השונות באמצעות ערכת סקרי סיכונים תפעוליים. בנוסף מבצע מעקב אחר אירועי כשל והפסד בפעילות השוטפת, עדכון מפת הסיכונים התפעוליים ודיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון במתכונת תקופתית.

בנוסף, הענף אחראי על עדכון מסמך מדיניות הסיכון התפעולי אחת לשנה לפחות.

תחום תיקוף - אחראי על תיקוף המודלים המפותחים בבנק בתחומי סיכונים השוק, הנדילות, האשראי.

תרבות ניהול הסיכונים

גילוי על פי EDTF

תהליך ניהול סיכונים אפקטיבי, רחב וחוצה ארגון הינו מרכיב מרכזי בהבטחת יציבותו של הבנק לאורך זמן. תרבות סיכון נאותה תומכת בניהול סיכונים אפקטיבי, מקדמת נטילת סיכונים נאותה, ומבטיחה שסיכונים מתפתחים או פעילויות של נטילת סיכון מעבר לתיאבון לסיכון של הבנק יזוהו, ייאמדו ויטופלו במועד.

תרבות ניהול סיכון נאותה כוללת, בין השאר, את הרכיבים הבאים:

- איזון נאות בין סיכון לתגמול, העולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון.
- מערכת בקורות אפקטיבית התואמת את סדר הגודל והמורכבות של פעילות הבנק.
- יכולת לאתגר את איכות המודלים ורמת דיוק הנתונים.
- הימצאותם של כלים זמינים למדידת סיכונים בצורה נכונה.
- ניהול מעקב אחר כל חריגה ממגבלות, סטייה מהמדיניות שנקבעה, ואיתור תקריות תפעול. כולל נקיטת הליכים משמעותיים מידיים לפי הצורך.

הבנק הטמיע תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים אפקטיבי, אשר תומכת בהתנהגות מקצועית ואחראית, ומספקת נורמות ותמריצים נאותים להתנהגות כזאת. לצורך השגת מטרה זו, הדירקטוריון והנהלה:

- מקבלים דיווחים שוטפים על כל קווי הפעילות המשמעותיים על מנת להבטיח את קיומן של המדיניות, הבקורות, ומערכות ניטור הסיכונים בגין אותן פעילויות. לפירוט אודות כלי בקרה למדידת סיכונים, ראה בפרקים הבאים – סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון נזילות וסיכון תפעולי.
 - מוודאים קיומה של הגדרה ברורה של סמכויות ואחריות (accountability) כך שעובדי הבנק יבינו את תפקידם ואחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול בקשר לכך, בין היתר באמצעות הגדרת מסמכי המדיניות ודיון ואישור נהלים מרכזיים בבנק.
 - מוודאים כי שיקולי ניהול הסיכונים מהווים מרכיב מרכזי בהחלטות אסטרטגיות ושוטפות, בין היתר באמצעות חוות הדעת של מנהל הסיכונים הראשי על התכנית האסטרטגית, תכניות העבודה ותכניות התגמול בבנק.
 - מוודאים התאמה של מדיניות התגמול לתיאבון וסיבולת הסיכון, ליעדים אסטרטגיים ארוכי טווח, יעדים פיננסיים כך שלא תפגע באיתנותו הפיננסית של הבנק, תוך איזון הולם בין סיכון לתגמול.
 - מוודאים קיומם של תהליכים ותקשורת טובה בין פונקציות קו ההגנה השני, בין היתר באמצעות השתתפות מנהל הסיכונים הראשי, או מי מטעמו, בפורומים באחריות הפונקציות האחרות המשמשות כקו הגנה שני.
- הדרכה – הבנק מייחס חשיבות רבה להגברת הידע והמקצועיות בקרב עובדי הבנק, ליצירת ארגון מקצועי, מכירתי, אתי ולומד, ומשקיע משאבים רבים בהכשרת העובדים, לרבות הכשרת עובדים בהתאם למסלולי ההכשרה המקצועיים ופיתוח תכנית רב שנתית חדשה לאוכלוסיות מנהלים יעודיות. כמו כן, מתבצעת הכשרה ומתקיימים מפגשים בנושאי רגולציה ובנושאים בנקאיים שונים, ובכלל זה הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאם למיפוי פערי ידע ופיתוח ארגוני.

תיאבון סיכון

גילוי על פי EDTF

להלן הגדרות סיבולת ותיאבון הסיכון כפי שקבע הבנק, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים:

- סיכון – חשיפה ללווה או צד נגדי, (לרבות ספק, אזור גיאוגרפי, ענף כלכלי או גורמי סיכון אחרים) אשר הינה בעלת פוטנציאל לגרימת הפסד משמעותי, נזק אחר או שינוי מהותי בפרופיל הסיכון של הבנק.
- תיאבון הסיכון – ככלל מייצג את סביבת הסיכון שהבנק מתכוון להיות בה על מנת להשיג את יעדיו.
- סיבולת הסיכון – רמת הסיכון המרבית או המזערית שאין לחרוג ממנה (מגבלת הסיכון).

התיאבון והסיבולת לסיכון נקבעים תוך התחשבות בתפיסת ניהול הסיכונים של הבנק, והאסטרטגיה העסקית שלו. תיאבון וסיבולת הסיכון נדונים בדירקטוריון אחת לשנה לפחות. כל שינוי בתיאבון וסיבולת הסיכון מאושר בהליך מסודר ומתועד, תוך פירוט הנימוקים לביצוע השינוי.

תיאבון וסיבולת הסיכון של הבנק עקביים עם האסטרטגיה העסקית (כולל הערכת הזדמנויות עסקיות), תכנון הנזילות ומקורותיו, ותכנון ההון של הבנק. בעת הגדרת תיאבון וסיבולת הסיכון מובאים בחשבון כל הסיכונים המהותיים, כמיתים ושאנים כמיתים, סיכונים מתונים, סיכונים חוץ מאזניים וסיכונים שאינם חוזיים, כמו גם אילוצי הון ומקורות המימון, ומחויבויותיו של הבנק (כגון דרישות ומגבלות רגולטוריות) וכן השפעתם של אירועי קיצון פוטנציאליים.

תיאבון וסיבולת הסיכון מהווים מרכיב מרכזי בקביעת מדיניות ומגבלות הסיכון, וככלל מוגדרים כך שיהוו מגבלה אפקטיבית מחד, ושחריגה מהם לא תהפוך לדבר שבשגרה, מאידך.

ניצול תיאבון וסיבולת הסיכון נמדד תוך סכימת כלל החשיפות בבנק לסוג סיכון מוגדר, וכפוף לניטור שוטף כנגד המגבלות.

מבחני קיצון

הבנק מפעיל תרחישי קיצון על הסיכונים המהותיים – אשראי, שוק נזילות וסיכונים תפעוליים, ובכלל קווי העסקים של הבנק. תהליך הערכה זה מבוצע על ידי סקירה יסודית של אופיין והרכבן של פעילויות הבנק ובשילוב עם סקירת הסביבה החיצונית שבה פועל הבנק מתוך מטרה להעריך את מידת השפעתה על מצבו הפיננסי הנוכחי והעתיד. זיהוי גורמי הסיכון המתאימים הינו מרכיב קריטי להבטחת הלימות תהליך מבחני הקיצון בכללותו. על כן, כל מבחן קיצון מאופיין במערך מזוהה וברור של גורמי סיכון העלולים להיות מושפעים מהתרחיש שהוגדר.

הפעלת תרחישי קיצון הינה חלק מהממשל התאגידי וממדיניות ניהול הסיכונים של הבנק. על רקע התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הפעילות הכלכלית ביצע הבנק בחודשים יוני 2020 ונובמבר 2020 תרחישים אחידים בנושא "משבר הקורונה".

תוצאות תרחישי קיצון נלקחות בחשבון בקבלת החלטות אסטרטגיות עיקריות והמגבלות על תוצאות מבחני הקיצון והתרחישים הולמות את תיאבון הסיכון שקבע הבנק. מבחני קיצון מיושמים ברמות שונות של חומרה וסבירות התרחשות תוך התבססות גם על תרחישים היסטוריים ותרחישים חריגים, אך מתקבלים על הדעת, המתפרשים על פני מחזור כלכלי מלא. חלק מתרחישי הקיצון הינם אינטגרטיביים תוך מתן אפשרות לניתוח פרטני של גורמי סיכון ותנודות בשווקים ספציפיים.

הדירקטוריון והנהלה מעורבים בקביעת מטרות מבחני הקיצון, הגדרת תרחישים, דיון בתוצאות מבחני הקיצון, הערכת פעולות אפשריות וקבלת ההחלטות. ההנהלה תפקח על תהליכי פיתוח מבחני הקיצון ותפעולם.

הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים

פעילות העסקית של הבנק כרוכה כאמור בסיכונים: סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים (לרבות סיכוני IT, סייבר ואבטחת מידע, סיכונים משפטיים וסיכוני ציית), סיכוני מוניטין, סיכונים אסטרטגיים, וכן סיכונים הנובעים מצעדים שינקטו במסגרת תהליך המיזוג ותהליכי הסבת לקוחות מבנק אגוד לבנק מזרחי טפחות.

בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים בבנק מבוצע כאמור מעקב הדוק אחר כלל הסיכונים אליהם חשוף הבנק, כמפורט במסמך זה. בנוסף הבנק מבצע מעקב הדוק אחר ההתפתחויות בשווקים, בתנאים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים.

להלן יפורטו סיכונים פרטניים מהותיים שהינם סיכונים מובילים ומתפתחים אשר הבנק מזהה ונערך לניטורם, הפחתתם וניהולם:

התפשטות נגיף הקורונה

נוכח התפשטות וירוס הקורונה ברבעון ראשון של שנת 2020 למדינות רבות בעולם, כולל ישראל, והכרזת מגיפת וירוס הקורונה כמגיפה עולמית, ננקטו על ידי ממשלות בעולם ועל ידי ממשלת ישראל צעדי התגוננות שונים, הכוללים, בין היתר, השבתה של חלקים נרחבים מהמשק, הגבלות על הפעלת עסקים וכן התקבלו החלטות בעניין הפחתת ריבית על ידי בנקים מרכזיים. כמו כן ביום 6 באפריל 2020 החליטה הוועדה המוניתרית של בנק ישראל על הפחתת ריבית מ-0.25% ל-0.1%. בתחילת המשבר נגרמו ירידות חדות במחירי המניות והנכסים הפיננסיים בבורסות בעולם ובישראל.

משלהי הרבעון השני של השנה ואילך חלה עליה בקצב התפשטות הנגיף והתחלואה אשר מותנה לפרקים, בעיקר בשל מדיניות הסגר. מחד, על מנת לתמוך בחזרה הדרגתית של המשק לשגרה, ממשלת ישראל נקטה צעדים, במסגרת מתווים שונים לאפשר צמצום והסרת הגבלות על ענפים שונים במשק. ומאידך, על רקע התגברות מגיפת הקורונה, ננקטו על ידי ממשלת ישראל צעדי התגוננות הכוללים, בין היתר, הגבלות על פעילות עסקים, הגבלת תנועה של תושבים במוקדי תחלואה וכן סגר במהלך חגי תשרי ועד ליום 18 באוקטובר 2020, כאשר היציאה מהסגר בוצעה במתווה מדורג. בנוסף בעקבות החמרה במצב התחלואה החליטה ממשלת ישראל על סגר נוסף החל מיום 27 בדצמבר 2020 וכן על החמרת הסגר החל מיום 8 בינואר 2021. ביום 7 בפברואר 2021 החלה היציאה מהסגר במתווה מדורג.

לצד מדיניות הסגר, החל מסוף חודש דצמבר השנה החלה מדינת ישראל במתן חיסון לאוכלוסייה נגד נגיף הקורונה בקצב מהיר ובמטרה לחסן את כל האוכלוסייה הבגירה ברבעון הראשון של שנת 2021, כאשר הציפיה היא שהצעדים הנ"ל יאפשרו ריסון משמעותי של מגיפת הקורונה ושל קצב התחלואה, על מנת לאפשר חזרה לשגרה של המשק. מתחילת המשבר בנק ישראל וממשלת ישראל, בדומה לבנקים מרכזיים וממשלות בעולם המשיכו בתכניות המוניטאריות והפיסקליות המרחיבות במטרה לתמוך בכלכלה ולסייע לחזרה הדרגתית לשגרה של המשק.

בשלושת הרבעונים האחרונים של שנת 2020, התאפיין המסחר בבורסות העולם ובישראל במגמה של עליות שערם במדדי המניות המובילים, לצד תנודתיות רבה על רקע החשש להתגברות מגיפת הקורונה מחד והציפיות לריסון המגיפה בשל מציאת חיסון לנגיף הקורונה מאידך.

אירועים אלה הביאו להתכווצות בפעילות המשק בישראל, אליו חשופה פעילות הבנק והשליכו על עסקי הבנק, תוצאותיו הכספיות ורווחיותו במהלך שנת 2020 ויתכן שגם לאחר מכן. זאת בין היתר בשל עליה בסיכון האשראי ופוטנציאל לקשיי נזילות של לוויים, שיכולים להוביל לגידול בהוצאות להפסדי אשראי ולקיטון בהכנסות הבנק.

הבנק אינו יכול לאמוד בשלב זה באופן מלא את המשך ההשפעה העתידית של מגיפת הקורונה והיקפה, התלויה בין היתר, במשך אירוע התפשטות המגיפה, בהשפעת חיסון האוכלוסייה על המגיפה, בהמשך הצעדים שינקטו על ידי ממשלות ורגולטורים להתמודדות איתה, בהתפתחויות בשווקים ובהיקף השפעות כל אלו על הפעילות המשקית, לגביה עדיין קיים בשלב זה חוסר ודאות. הבנק נקט ונוקט צעדים להתמודדות עם השלכות מגיפת הקורונה על מנת לאפשר המשך פעילותו התקינה, לרבות המשך מתן שירותים בנקאיים ללקוחותיו בסניפים ובערוצים הישירים, בין היתר, תוך עבודה מרחוק ופיצול צוותים חיוניים לעבודה באתרים נפרדים, בהתאם לעקרונות תכנית המשכיות העסקית של הבנק ולנדרש על פי הוראות והנחיות של הרגולטורים השונים, מתוך מטרה לשמור על בטיחות עובדיו ולהבטיח המשכיות השירות לציבור לקוחותיו. כמו כן הבנק נוקט בצעדים לצמצום הסיכונים לרבות סיכוני אשראי אשר נובעים מהשלכות מגיפת הקורונה. לפירוט ראה פרק "סקירת הסיכונים".

האמור בדיווח זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח 1968-אשר מבוסס, בין היתר, על הערכות ואומדנים של הבנק נכון למועד דיווח זה, ובהתחשב בעובדה לפיה קיים חוסר וודאות לגבי היקפו ומשכו של משבר הקורונה והצעדים שינקטו להתמודדות איתו. אלו, עשויים להשתנות מעת לעת, אינם בשליטת הבנק, וקיים חוסר וודאות ביחס להשלכותיהם על שוקי ההון והכלכלה בישראל ובעולם.

הבנק עוקב אחר המשך השלכות של השפעות מגיפת הקורונה על הסיכונים השונים הקשורים בפעילות הבנק ונערך בהתאם להתפתחויות.

מיזוג הבנק עם בנק מזרחי טפחות

ביום 30 בספטמבר הושלמה הצעת רכש מלאה בדרך של הצעת רכש חליפין שפרסם בנק מזרחי טפחות בע"מ (להלן "מזרחי טפחות") לרכישת 73,583,024 מניות רגילות בנות 0.01 ש"ח ערך נקוב כל אחת, המהוות 100% מהון המניות המונפק והנפרע ומזכויות ההצבעה של הבנק ובעקבות כך מחזיק בנק מזרחי טפחות במלוא ההון המונפק והנפרע וזכויות ההצבעה בבנק אגוד

והפך להיות בעל השליטה בבנק, בנק אגוד הפך לחברה פרטית בהתאם לסעיף 339 לחוק החברות, תשנ"ט-1999, ומניותיו נמחקו מהרישום למסחר בבורסה. לפרטים נוספים ראה דיווחים מיידיים מיום 22 בספטמבר 2020 בספטמבר, 2020 (אסמכתאות מס': 2020-01-094474 ו-2020-01-095299).

ביום 8 בנובמבר 2020 נחתם בין מזרחי טפחות נאמנות בע"מ ("מזרחי נאמנות"), חברה לנאמנות של בנק אגוד בע"מ ובנק אגוד הסכם למיזוגה של החברה לנאמנות של בנק אגוד, כחברת יעד, עם ולתוך מזרחי נאמנות, כחברה קולטת, במיזוג סטטוטורי לפי הפרק הראשון בחלק השמיני של חוק החברות, התשנ"ט-1999, כמיזוג בין חברה בת בבעלות מלאה לחברת האם שלה, והעברת כלל מניות החברה לנאמנות של בנק אגוד למזרחי נאמנות, בסמוך לפני השלמת המיזוג, והכל בכפוף להתקיימותם של כל התנאים המתלים הקבועים בהסכם המיזוג בין החברה, הבנק ומזרחי נאמנות שאושר על ידי דירקטוריון החברה באותו מועד, הכוללים, בין היתר, קבלת האישרורים הנדרשים לחלוקה על ידי הבנק בקשר עם העברת כל הון המניות המונפק והנפרע של החברה למזרחי נאמנות, וזאת בהתאם לתנאים הקבועים והנדרשים על פי כל דין. ההון העצמי של החברה לנאמנות של בנק אגוד בע"מ ביום 30 בספטמבר הסתכם בסך של 67 מיליון ש"ח. דירקטוריון החברה אישר את המיזוג בשים לב למצב הכספי של החברות המתמזגות ולאור הנתונים וההצהרות שהוצגו בפני הדירקטוריון, לפיהן, לא קיים, לדעת הדירקטוריון, חשש סביר, שעקב המיזוג, לא יהיה ביכולתה של מזרחי נאמנות, כחברה הקולטת, לקיים את התחייבויותיה לנושיה. כאמור, השלמת מיזוג החברה לנאמנות מותנת בין היתר, בתנאי המתלה של אישור חלוקה על ידי בנק אגוד בהתאם לתנאים הקבועים בדין. דירקטוריון הבנק אישר ביום 31 בדצמבר 2020 חלוקת דיבידנד בעין שתבוצע אגב העברת המניות והמיזוג של החברה לנאמנות עם החברה לנאמנות של מזרחי טפחות.

ביום 29 בנובמבר, 2020 נחתם בין הבנק ובין מזרחי טפחות, הסכם למיזוג הבנק (כחברת היעד), עם ולתוך מזרחי טפחות, (כחברה הקולטת), וזאת בהתאם לאישור דירקטוריון הבנק ודירקטוריון מזרחי טפחות. הסכם המיזוג וביצועו מותנה בקיומם של תנאים מתלים הכוללים בין היתר, קבלת אישור מזרחי טפחות בדבר השלמת תהליך התממשקות מערכות המחשוב של הבנקים שיכלול ישום פתרונות טכנולוגיים ותפעוליים אשר יאפשרו העברת תיקי לקוחות הבנק למזרחי טפחות כולל כל מידע שנדרש על פי דין, כמו גם תמיכה מחשובית ותפעולית מלאה בפעילות בנק אגוד על ידי מזרחי טפחות, הכל לשביעות רצונו של מזרחי טפחות. בכפוף להוראות הסכם המיזוג ולהתקיימותם של כל התנאים המתלים הקבועים בהסכם המיזוג, ימוזג הבנק עם ולתוך מזרחי טפחות, בהתאם להוראות הפרק הראשון לחלק השמיני של חוק החברות התשנ"ט-1999, הוראות סעיף 103 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] והתקנות שהותקנו מכוחו, ולהחלטת המיסוי בעניין שינוי מבנה ועריכת המיזוג המאשרת את שינוי המבנה והמיזוג, ויועברו אל מזרחי טפחות כלל הנכסים, הזכויות והחבויות של הבנק במצבן כמות שהן ("AS IS"), בתוקף רטרואקטיבי נכון ליום 31 בדצמבר 2020, באופן שמיד לאחר מועד המיזוג, יהיו במזרחי טפחות כלל הזכויות והחבויות של הבנק כפי שהיו עובר ליום 31 בדצמבר 2020, והעברה כאמור תיחשב ככזו שנעשתה ביום 31 בדצמבר 2020. עם השלמת המיזוג הבנק יחדל להתקיים ויימחק מרשמי רשם החברות. לפרטים נוספים ראה דוח מיידי של אגוד הנפקות בע"מ, חברת בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק (להלן: "אגוד הנפקות"), מיום 29 בנובמבר, 2020 (אסמכתא מס': 2020-01-121225).

ביום 27 בדצמבר, 2020 התקשר בנק אגוד, בהסכם עם בנק מזרחי טפחות, בהתאם לו הוקצו ביום 31 בדצמבר 2020 על ידי בנק אגוד למזרחי טפחות 8,000,000 מניות רגילות בנות 0.01 ע.נ. כל אחת כנגד השקעה בסך של 500 מיליון ש"ח שביצע מזרחי טפחות בהון המניות של בנק אגוד (להלן: "המניות המוקצות"). המניות המוקצות והפרמיה על הון המניות המוקצות מסווגות כהון עצמי רוברד 1 של בנק אגוד לצורך הכללתן בהון הפיקוחי של בנק אגוד בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202. ההתקשרות נועדה בין היתר, על מנת שבנק אגוד יערך לתהליך מיזוג עם מזרחי טפחות ועל מנת להבטיח עמידה ביחסי ההון והמינוף המזעריים החלים עליו על פי הוראות בנק ישראל, לרבות כרית הונית שתאפשר התמודדות עם תנודתיות ביחסי ההון בהתחשב בפעולות המיזוג הצפויות ו/או בשינויים בשוקי ההון שיכולים להשפיע על קרן ההון של בנק אגוד.

ביום 30 בדצמבר, 2020 התקשרו הבנק ואגוד הנפקות, חברה בשליטה ובעלות מלאה של הבנק, עם מזרחי טפחות חברה להנפקות בע"מ (להלן: "מזרחי טפחות הנפקות"), בהסכם למיזוגה של אגוד הנפקות (כחברת יעד) עם מזרחי טפחות הנפקות (כחברה קולטת) כאשר כחלק ממהלך המיזוג יועברו כלל מניות אגוד הנפקות מבנק אגוד למזרחי טפחות הנפקות (להלן: "המיזוג"). במסגרת המיזוג יועברו, בין היתר, כלל תעודות ההתחייבות של אגוד הנפקות למזרחי טפחות הנפקות, ובהתאם לכך, ובד בבד עם ההסכם למיזוגה של אגוד הנפקות נחתם ביום 30 בדצמבר, 2020 הסכם בין מזרחי טפחות, בנק אגוד, אגוד הנפקות ומזרחי טפחות הנפקות לפיו במועד השלמת מיזוג של אגוד הנפקות ומזרחי טפחות הנפקות, ימחה בנק אגוד למזרחי טפחות את החבות מכח תעודות ההתחייבות שהונפקו על ידי אגוד הנפקות ואשר בנק אגוד התחייב לקיים תנאיהן ומזרחי טפחות ייטול את מלוא החבות. בד בבד יפרע בנק אגוד את הפיקדונות שמופקדים אצלו על ידי אגוד הנפקות בהתאם להסכמי הפיקדונות שנחתמו ביניהם בקשר עם תמורת תעודות ההתחייבות שהנפיקה.

השלמת מיזוג אגוד הנפקות מותנית בין היתר, בתנאי המתלה של אישור חלוקה על ידי בנק אגוד בהתאם לתנאים הקבועים בדין. דירקטוריון הבנק אישר ביום 31 בדצמבר 2020 חלוקת דיבידנד בעין אגב העברת המניות והמיזוג של אגוד הנפקות למזרחי טפחות הנפקות בע"מ. לפרטים נוספים ראה דיווח מיידי של אגוד הנפקות, חברת בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק, מיום 31 בדצמבר, 2020 (אסמכתא מספר: 2020-01-142872).

ביום 30 בנובמבר 2020 וביום 10 בדצמבר 2020 פנה הבנק לפיקוח על הבנקים בפניה משותפת יחד עם בנק מזרחי טפחות בבקשה להקלות אגב מיזוג הבנק לבנק מזרחי טפחות. ביום 30 בדצמבר 2020 התקבל בבנק מכתב מהפיקוח על הבנקים ובו מענה לבקשה להקלות אגב תהליך המיזוג כאמור. בהתאם למכתב, נקבעו לבנק יעדי הון רוברד 1 והון כולל 9.3% ו-12.3% בהתאמה ויעדי יחס מינוף של 4.5%. בהתאם להחלטת הדירקטוריון מיום 31 בדצמבר 2020, הבנק שומר שוליים נאותים ליחסים שנקבעו. בנוסף, כאמור לעיל, דירקטוריון הבנק אישר ביום 31 בדצמבר 2020 חלוקת דיבידנד בעין שתבוצע אגב העברת המניות והמיזוג של החברה לנאמנות עם החברה לנאמנות של מזרחי טפחות וכן חלוקת דיבידנד בעין שתבוצע אגב העברת המניות והמיזוג של אגוד הנפקות למזרחי טפחות הנפקות בע"מ. ביום 10 בנובמבר 2020 אישר דירקטוריון הבנק, מכתב הפניה לבנק ישראל לצורך הסבה של כתבי התחייבות מסוג coco שהונפקו ע"י אגוד הנפקות בע"מ אל בנק מזרחי טפחות, בכפוף לכל

התהליכים והאישורים הנדרשים על פי תנאיהם ועל פי כל דין, ובכפוף לאישור בנק ישראל כאמור לעיל וזאת לצד העברת כספי הפיקדונות המגבים בבנק אגוד הרלוונטיים לכתבי התחייבות אלה.

ביום 30 בדצמבר 2020 התקשר הבנק בהסכם עם נציבים נכסים וצידוד בע"מ (להלן: "נציבים"), חברת בת בבעלות מלאה של מזרחי טפחות, לפיו בסמוך לפני מועד השלמת מיזוגו של הבנק עם בנק מזרחי טפחות, ובכפוף להתקיימות התנאים המתלים שנקבעו בהסכם, יעביר הבנק 99.9% מתוך ההון המונפק והנפרע של אגודים בע"מ לנציבים, בהתאם לסעיף 104 א. לפקודת מס הכנסה, בתמורה להקצאת מניות בנציבים לבנק בכפוף לתנאים מתלים להשלמת העסקה כפי שנקבעו בהסכם בין הצדדים באותו מועד.

לעניין רכישת כל מניות הבנק על ידי בנק מזרחי טפחות ביום 30 בספטמבר, 2020 ראה פרק "התפתחויות ושינויים מהותיים בבנק" בדוח ההנהלה והדירקטוריון ליום ה-31 בדצמבר 2020.

לעניין התקשרות בנק אגוד בעסקה למכירת פעילות האשראי ליהלומים של הבנק לקבוצת פנינסולה בד בבד עם השלמת רכישת הבנק ראה ביאור 32 – "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בדוחות הכספיים של הבנק ליום ה-31 בדצמבר 2020.

יחסי עבודה עם ועדי העובדים והנהלה

קיים סכסוך עבודה פתוח שעליו הכריזו ועדי העובדים בשנת 2017 על רקע מיזוג הבנק.

לעניין זה ולעניין התפתחויות ביחסי עבודה בבנק ראה גם ביאור 32.ג. לדוחות הכספיים. לאור זאת קיים סיכון לעיצומי עובדים והבנק מתמודד עם סיכון עזיבת עובדים לרבות עובדים זמניים. לאחר חתימת ההסכם על ידי הצדדים וההסתדרות, יחל משא ומתן להסדרת תנאי קליטת העובדים בבנק מזרחי טפחות. בחודשים האחרונים מתנהל משא ומתן עם ועדי העובדים במטרה להגיע להסכם קיבוצי בנושא פרישת עובדים וקליטת עובדים בבנק מזרחי טפחות.

מיקור חוץ

לבנק התקשרות מהותית רבת שנים עם לאומי בהתאם להסכם שנחתם ביום 2 בספטמבר 2001 והוארך מעת לעת, בנוגע למתן שירותי מחשוב ותפעול לחלק ניכר ממערכות הליבה הבנקאיות בשיטה של מיקור חוץ, שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2016 (והוארכה כמפורט להלן) ("להלן "ההסכם"). ממועד זה החלה תקופה של שלוש שנים המוגדרת כ"פרויקט סיום ההתקשרות" וזו הוארכה ביום 29 במרץ, 2018 בהתאם להצעת לאומי עד ליום 30 ביוני, 2021 ("תקופת הפרדות"). בהתאם לאישור דירקטוריון הבנק מיום 12 במאי 2020, התקשר הבנק עם לאומי בתוספת להסכם (להלן "התוספת"). ובמקביל החליט שלא להמשיך בפרוייקט החלפת מערכות המחשוב של הבנק שנבחן על ידו. בהתאם לתוספת זו נקבעו בין הצדדים, בין היתר, ההסכמות הבאות: תוקפו של ההסכם יוארך עד ליום 31 בדצמבר 2022 (להלן: "תום תוקף התוספת") ותוספת זו תחול רטרואקטיבית החל מיום 1 בינואר 2020.

הבנק יהיה זכאי לקבל מלאומי בהתאם לתוספת את היקף השירותים השוטפים ורמת השירות כפי שניתנו לבנק ביום 31 בדצמבר 2016, טרם תחילת תקופת הפרדות בין הצדדים (להלן: "השירותים השוטפים"). לאומי יספק לבנק את השירותים השוטפים בתקופת התוספת על פי עקרון ה follow me, קרי – על פי כלל לפיו פיתוחים שיפתח לאומי עבורו (החלפת מערכות ותשתיות) יפותחו במקביל עבור הבנק, בכפוף להוראות ההסכם, ולצורך כך ינקוט הבנק בכל פעולה שתידרש על מנת להטמיע את המערכות או התשתיות החדשות (להלן: "מנגנון ה- follow me").

תוקף התוספת הותנה בקבלת חוות דעת מעודכנת ביחס לתחולת פטור רשות דיני התחרות למיזמים משותפים, העומדת בכללי ה-self-assessment המאשרת כי אין מניעה להמשך מתן השירותים על ידי לאומי לפי ההסכם או בקבלת אישור רשות התחרות לכך בלוחות הזמנים הקבועים בתוספת. ביום 26 במאי 2020 התקבלה חוות דעת מעודכנת ביחס לתחולת פטור רשות דיני התחרות למיזמים משותפים, העומדת בכללי ה-self-assessment המאשרת כי אין מניעה להמשך מתן השירותים על ידי לאומי לפי התוספת. זאת לאחר שרשות התחרות אישרה לב"כ הבנק כי היא אינה מבקשת כי התוספת תוגש לאישורה, וכי הצדדים רשאים לבצע בדיקה עצמית של התוספת ומידת התאמתה לדיני התחרות. בכך התקיים התנאי המתלה לתוקף התוספת כפי שנקבע בין הצדדים.

בשים לב לתקופת ההסכם עם לאומי כאמור לעיל, הבנק נערך להפרדות בתום תקופת ההסכם ובשים לב למיזוג הצפוי עם בנק מזרחי טפחות.

בעקבות התקשרות הבנק עם לאומי בתוספת להסכם המחשוב והתפעול הני"ל, סך הוצאות המחשוב של הבנק לשנת 2020 הסתכמו בסך של 261 מיליון ש"ח לעומת 200 מיליון ש"ח בשנת 2019.

לפרטים נוספים בעניין הארכת הסכם המחשוב והתפעול שנחתם עם לאומי, ראה דוח ההנהלה והדירקטוריון ליום ה-31 בדצמבר 2020.

הסיכון האסטרטגי

עקב רכישת הבנק על-ידי בנק מזרחי טפחות, הוסרה אי הוודאות לגבי עתידו של הבנק והסיכון האסטרטגי של הבנק פחת. הבנק נערך לפעול בהתאם לתכניות העבודה שגובשו, תוך התחשבות בתהליך המיזוג והאסטרטגיה של בנק מזרחי טפחות. בהתאם לכך, הופחתה רמת הסיכון האסטרטגי. הבנק נערך ליישום התהליכים הנדרשים לצורך המיזוג עם בנק מזרחי טפחות ובהם העברת הלקוחות בתהליך מסודר.

נוכח הארכת הסכם המיזוג עם בנק לאומי, לפחות עד ליום 31 בדצמבר 2022 אי הוודאות שהיתה כרוכה במציאת פתרון להמשך קבלת שירותי מחשב מלאומי – הוסרה.

לאור התפתחות משבר הקורונה וזליגתו לשוק הריאלי החליט דירקטוריון הבנק בחודש מרץ 2020 להגדיל את רזרבת הנזילות של הבנק והעלה את התיאבון והסיבולת של יחס כיסוי הנזילות הכולל (LCR) מ-120% ו-115% ל-130% ו-120% בהתאמה. בסוף דצמבר 2020, לאחר השלמת תהליך רכישת הבנק ע"י בנק מזרחי טפחות, הובאה לאישור הדירקטוריון במסגרת מדיניות סיכונים הנזילות – חזרה לתיאבון 120% וסיבולת 115%, וזאת בכפוף לאישורם של קווי נזילות מול מזרחי טפחות. קווי הנזילות מול מזרחי טפחות צפויים להיות מאושרים עד תום הרבעון הראשון של שנת 2021.

יחד עם זאת, כחלק מהצעדים של הפיקוח על הבנקים להתמודדות עם משבר הקורונה, ביום 31 במרץ 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת השעה)" אשר לפיו נדרש הבנק לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 8% (לעומת 9% לפני השינוי), וביחס הון כולל מזערי של 11.5% (לעומת 12.5% לפני השינוי). דרישות הון אלה יהיו בתוקף למשך שישה חודשים ורשאית המפקחת, באישור הנגיד, להאריך את תוקף הוראת השעה בשישה חודשים נוספים. ביום 16 בספטמבר 2020 פרסם בנק ישראל חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד ליום 31 במרץ 2021 (תום תוקף ההוראה). תוקף ההקלה ביעדי ההון יהיה עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראה, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

לאור זאת, ובהתאם להוראת השעה, החליט דירקטוריון הבנק ביום 30 באפריל 2020 לעדכן את יעדי הלימות ההון של הבנק כך שיחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-9.3% (חלף 10.3%). בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים ובו מענה לבקשה להקלות אגב תהליך המיזוג כאמור, נקבעו לבנק יעדי הון רובד 1 והון כולל 9.3% ו-12.3% בהתאמה ויעדי יחס מינוף של 4.5%. בהתאם להחלטת הדירקטוריון מיום 31 בדצמבר 2020, הבנק שומר שוליים נאותים ליחסים שנקבעו. סיכון טכנולוגיות המידע והסייבר

ההתפתחות והחדשנות הטכנולוגית משפיעות על האופן בו בנקים מנהלים את עסקיהם ועל האופן בו הם מתקשרים עם לקוחות, ספקים ושותפים. קצב השינויים המהיר, החדשנות, קישור של מערכות מידע ותיקות של התאגיד הבנקאי לתשתיות מחשב מודרניות ופתוחות, כמו גם התלות הגוברת בשירותי מחשב המסופקים על ידי צדדים שלישיים, יוצרים כר נרחב להיווצרות חולשות במערכי ההגנה של התאגיד הבנקאי. מנגד חל גידול בעוצמת איומי סייבר ואבטחת מידע, מבחינת היקפם, גורמי האיום תחום וזמינות כלי התקיפה. זהו הסיכון הלא פיננסי המהותי ביותר אליו חשופים הבנקים. תקיפת סייבר על מערכות IT ואתרי הבנק, עלולה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות, לגרום עיכוב במתן שירות, לגרום לגניבת נתוני הלקוחות, כמו גם לפגיעה אפשרית בהם ופגיעה במוניטין הבנק ובאמון הציבור ביחס ליכולתו לנהל את נכסי הלקוחות באופן נאות, ולייצר חשיפות משפטיות. איומי הסייבר מתאפיינים, בין היתר, בהתפתחות שוטפת, בתחום ובמורכבות של ההתקפות על מערכות מחשב, בהעצמת הנזק הפוטנציאלי ובקושי בזיהוי התקפות אלו והגורמים המבצעים את התקיפות. בשנים האחרונות חל גידול במספר ובעוצמת ניסיונות תקיפה מסוגים שונים, ובכלל זה התקפות סייבר על מערכות מידע של ארגונים עסקיים, ארגונים פיננסיים ואחרים, שנועדו להשיג גישה לא מורשית למערכות ממוחשבות על מנת לבצע שימוש שלא כדין בנכסים או במידע רגיש, חבלה במידע או שיבושים בפעילות ועוד. על כן, הבנק נדרש לתת דגש מיוחד ולנקוט בצעדים הדרושים לצורך ניהול אפקטיבי של הגנת הסייבר ואבטחת המידע ("הגנת הסייבר") תוך התאמה לדינאמיות של תחום זה. יתרה מכך, מיקור חוץ של מערכות הליבה בלאומי חושף את הבנק גם לסיכונים בלאומי ולאומי ואתגרים ייחודיים בתחום הגנת הסייבר בהערכות השוטפת וביצירת ממשקי עבודה מתאימים.

בנושא התגברות סיכונים סייבר בדגש על העבודה מרחוק עקב משבר הקורונה, ראה התייחסות בפרק ניהול הסיכונים התפעוליים בהמשך דוח זה.

סיכונים נוספים

- במסגרת תהליכי ניהול הסיכון ההתנהגותי (conduct risk), הבנק מנהל את עסקיו תוך הקפדה על דרישות הדין וערכי ההגנות, בין היתר במסגרת התנהלותו היומיומית מול לקוחותיו ובכלל זה תוך בחינת התאמת ההצעות הניתנות להם לצרכיהם וכן, בסיוע בקבלת החלטות נבונות כלולים ובקידום האינטרסים שלהם בתהליך זה.

- במסגרת טיפולו השוטף בסיכונים הציות, נוקט הבנק בצעדים למזעור סיכונים חוצי גבולות וסיכונים הנובעים מחקיקת ה-FATCA וה-CRS, בפעילותו מול לקוחותיו בעלי תושבות מס זרה, לרבות סיכונים הנובעים מאי-ציות לחוקי המס בישראל. בהתאם לתקן ה-CRS (בתוקף מינואר 2019), נדרש הבנק לבדוק, לזהות ולדווח אודות חשבונות פיננסיים של תושבים זרים בעלי תושבות מס שאינה ארה"ב. במסגרת התקנות נדרש הבנק לדווח רטרואקטיבית לגבי השנים 2017 ו-2018 (עד ל-23 ביוני 2019 ו-8 בספטמבר 2019, בהתאמה). דיווח זה נעשה על סמך הצהרות שהתקבלו בעבר מהלקוחות ביום 23 ביוני 2019 העביר הבנק את הדיווח בגין שנת 2017 וביום 8 בספטמבר 2019 את הדיווח בגין שנת 2018 לרשות המיסים בישראל, במסגרתם דווחו כ-4,000 חשבונות.

בחודש פברואר 2020 נשלחו כ-1,000 מכתבים ללקוחות, שלא דווחו בשנתיים האחרונות, ואשר נדרש לדווח עליהם במסגרת הדיווח לשנת 2019, במהלך ספטמבר 2020. (יובהר כי בהתאם לתקנות נדרש לשלוח מכתבים ללקוחות אחת לשנתיים, לכן לקוחות שקיבלו מכתב בגין הדיווח לשנת 2018, לא נדרשים לקבל מכתב יידוע נוסף השנה).

היחידה מפיצה ועוקבת אחר מבצעי הטיוב הקבועים בתקנות ה-CRS, אשר מחויבים להסתיים, בהתאם לרגולציה, עד סוף השנה.

לאחרונה הודיעו הן ה-IRS האמריקאי והן ארגון ה-OECD, שמועד הדיווח שעד אליו על רשויות המיסים במדינות השונות לשלוח אליהם את הדיווחים, נדחה ל-31 בדצמבר 2020.

לאור זאת, ובהתאם לעדכון שהתקבל מאיגוד הבנקים, עוסקים כרגע אנשי האוצר עם אנשי רשות המיסים בתיקונים הנדרשים בחקיקה בישראל על מנת לבצע את הדחיית המקבילות. דהיינו, מועד הדיווח הרגולטורי בגין תקנות ה-FATCA וה-CRS צפוי להידחות מחודש ספטמבר למועד מאוחר יותר ברבעון הרביעי של השנה.

יובהר כי חרף דחיית מועדי הדיווח על ידי ה-IRS וה-OECD ממשתל ישראל תיקנה את מועדי הדיווח החלים על הבנקים רק בחודש אוקטובר 2020, כאשר מועדי הדיווח המחייבים בחקיקה, הינם במהלך חודש ספטמבר לכל שנה קלנדרית.

הבנק העביר את דיווחיו לרשות המיסים במהלך חודש ספטמבר, כפי הנדרש בחקיקה.

תחום הקמעונאות הוגדר כמנוע הצמיחה המרכזי בשנים האחרונות, ובכלל זה מתן אשראי ללקוחות כל הבנקים, אשר מטופל במרכז הלוואות ייעודי שהוקם לצורך כך. בנוסף, יוזמות רגולטוריות בתחום האשראי הצרכני עלולות להשפיע על מגזר זה. בפרט, שיפור היכולות הנובעות משימוש במאגר נתוני אשראי, המאפשר לכל גוף לקבל מידע אגרטיבי על כל לקוח במערכת הבנקאית, ומ-Open API (הבנק קיבל פטור מישום הנושא עקב המיזוג).

חלק מהמידע המפורט לעיל בקשר לסיכונים המובילים והמתפתחים שאינו מתייחס לעובדות ההיסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך תשכ"ח - 1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ועוד.

כמו כן, ראה פרק "התפתחויות ושינויים מהותיים בבנק" בדוח דירקטוריון והנהלה.

סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)

הטבלה להלן מספקת סקירה כללית על סך נכסי הסיכון המשוקללים (RWA) שיוצרים את המכנה של דרישות ההון מבוססות הסיכון. פירוט נוסף של נכסי הסיכון המשוקללים מוצג בחלק הבא – "הרכב ההון".

טבלה 2: סקירת נכסי סיכון משוקללים (OV1)			
	א	ב	ג
	נכסי סיכון משוקללים		דרישות הון מזעריות ¹
	31.12.2020	30.9.2020	31.12.2020
במיליוני ש"ח			
1	20,341	21,119	2,429
	סיכון אשראי (לא כולל סיכון אשראי של צד נגדי) (CCR) (גישה סטנדרטית) ²		
6	166	130	20
	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)		
10	56	124	7
	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)		
20	508	393	61
	סיכון שוק		
24	1,709	1,715	204
	סיכון תפעולי ³		
25	830	684	99
	סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)		
27	23,610	24,165	2,820
	סך הכל		
במיליוני ש"ח			
	31.12.2019	30.9.2019	31.12.2019
1	21,666	21,981	2,793
	סיכון אשראי (לא כולל סיכון אשראי של צד נגדי) (CCR) (גישה סטנדרטית) ^{2, 3}		
6	129	127	17
	סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)		
10	93	82	12
	התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)		
20	544	507	70
	סיכון שוק		
24	2,014	2,022	260
	סיכון תפעולי ³		
25	741	749	96
	סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)		
27	25,187	25,468	3,248
	סך הכל		

1. ככלל יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 12.5%. ליחס זה נוספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. עם זאת, בהתאם להוראות השעה בדבר התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה, החל מחודש מרץ 2020 יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 11.5%, וכן לא תחול דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1% על הלוואות לדיור שאושרו החל מתחילת תוקפה של הוראת השעה (19 במרץ 2020) ועד תום תוקף ההוראה. למועד פרסום הדוחות הוראת השעה חלה עד ליום 31 במרץ 2021. לאור האמור לעיל, יחס ההון הכולל המזערי הנדרש למועד הדיווח הינו 11.94%.
2. סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.
3. החל משנת 2020 מיישם הבנק את הגישה הסטנדרטית (קווי עסקים) במקום גישת האינדיקטור הבסיסי. שינוי הגישה הקטין את נכסי הסיכון בכ-206 מיליון ש"ח.

טבלה 3: תנועה בנכסי סיכון

גילוי על פי EDTF

טבלה זו מציגה שינויים שחלו בנכסי סיכון של הבנק במהלך התקופה המדווחת לפי סוג סיכון.					
סיכון אשראי	סיכון צד נגדי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סה"כ	
מיליוני ש"ח					
31 בדצמבר 2020					
22,408	221	544	2,014	25,187	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019
(1,220)	1	(36)	(99)	(1,354)	שינוי בהיקף התיק / הכנסה גולמית ¹
(17)	-	-	-	(17)	שינוי כתוצאה משינוי באיכות התיק ²
-	-	-	(206)	(206)	שינוי מתודולוגיה ³
-	-	-	-	-	אחר
21,171	222	508	1,709	23,610	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
31 בדצמבר 2019					
21,926	261	458	1,991	24,636	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
931	(40)	86	23	1,000	שינוי בהיקף התיק / הכנסה גולמית ¹
(36)	-	-	-	(36)	שינוי כתוצאה משינוי באיכות התיק ²
-	-	-	-	-	שינוי מתודולוגיה ³
(413)	-	-	-	(413)	אחר ⁴
22,408	221	544	2,014	25,187	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019

1. שינוי ב"היקף התיק" נועד לשקף גידול בחשיפה שנבע מגידול בהיקף הפעילות. במסגרת זו נכללים גם השפעות שע"ח ככל שהיו ומרכיב ה-CVA. שינוי ב"הכנסה גולמית" משקף שינוי בממוצע ההכנסה על פי נספח ב' להוראה 206 ב-12 הרבעונים האחרונים. עיקר השינוי בהיקף התיק בין דצמבר 2019 לדצמבר 2020, נובע בעיקר מקיטון בחשיפות ללקוחות עסקיים.
2. שינוי ב"איכות התיק" כולל גידול/קיטון באוכלוסיית החובות בכשל ו/או בנכסים לגביהם חלה ירידה בדירוג אשר מחייבים דרישות הון גבוהות יותר.
3. "שינויים במתודולוגיה" מתייחס לשינויים שחלו בגין הוראות רגולטוריות חדשות בנוגע להקצאת ההון ו/או שינויים אחרים, כגון שיטות הפחתת סיכון אשראי או קיזוזים שלא יושמו קודם לכן אשר מהווים שינוי מדיניות, ככל שהיו. השינוי בסיכון התפעולי בשנת 2020 נובע ממעבר לחישוב בגישה הסטנדרטית (קווי עסקים).
4. נובע מביטוח בגין חשיפות אשראי לערביות שהבנק הוציא בהתאם לחוק המכר (דירות)(הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974 ולהתחייבויות להוצאת ערביות כאמור ולערביות ביצוע.

הרכב ההון הפיקוחי (CC1)

מידת ההון מבוססת על חלוקת ההון להון רובד 1 (הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) ולהון רובד 2, נכון למועד הדיווח לא קיים הון רובד 1 נוסף.

הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ובניכוי התאמות פיקוחיות כנדרש בהוראות הפיקוח על הבנקים. ההתאמות הפיקוחיות והניכויים העיקריים מהון עצמי רובד 1 הינם מסים נדחים לקבל נטו בגין הפרשי עיתוי ורווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי (Debt Value Adjustment - DVA). (סיכון אשראי עצמי - כאשר לבנק התחייבות כלפי הצד הנגד בעסקאות נגזרות פיננסיות, נדרש בהתאם להוראות תקן חשבונאי אמריקאי FAS 157, להביא לידי ביטוי בתחשיב השווי ההוגן של המכשיר הנגזר את ההסתברות לחדלות הפירעון של הבנק. התאמה זו מביא למצב שהתחייבות כלפי הצד הנגדי קטנה בגובה ההתאמה של הסיכון).

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1 שנובעות מיישום תכניות התייעלות תפעולית.

הון רובד 2 כולל הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי, מכשירי הון וכתבי התחייבות נדחים עם מנגנון ספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן. סכום כתבי התחייבות נדחים העומדים בתנאי הכשירות של באזל 3 ומוכרים על ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2 עומד על כ-517 מיליון ש"ח (סכום כתבי התחייבות נדחים שאינם עומדים בתנאי הכשירות של באזל 3 ומוכרים על ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2 עומד על כ-1 מיליון ש"ח). לפי חברת מידרוג דירוג כתבי התחייבות הנדחים עם מנגנון חוזי לספיגת הפסדים הוא בחינת דירוג עם השלכות חיוביות. בנוסף, כולל הון רובד 2 מכשירי הון וכתבי התחייבות אשר אינם כשירים להכרה בהון הפיקוחי לפי הוראות באזל 3, אשר מופחתים בהדרגה עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם להוראות המעבר המאפיינים העיקריים של כתבי התחייבות הנדחים הינם – תקופת פירעונם לא תפחת מחמש שנים, הם מונפקים ללא בטוחות, הזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של נושים אחרים של הבנק, למעט נושים המחזיקים בהון רובד 1 ובמכשירי ההון ברובד 2. מסכומם המוכר כהון רובד 2, כאמור, יופחתו 20% בתחילת כל שנה מחמש השנים האחרונות לפני מועד פירעונם (כאשר במקרה של כתב התחייבות נדחה הנפרע לשיעורין, יש לבצע הפחתה כאמור, מכל שיעור).

נכון למועד הדיווח מכשירי ההון וכתבי התחייבות הנדחים שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי מוכרים עד לתקרה של 20% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013.

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי ההון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רובד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 (ההון הפיקוחי - הוראות מעבר).
- מכשירי הון המונפקים מתחילת שנת 2014 נדרשים לעמוד בקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. לצורך הכללתם בהון, הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול הינם: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שקרות האירוע המכונן לא-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202) יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק.

תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת:

כללי/בנק-אגוד-גילויים-רבעוניים/iggud/https://www.unionbank.co.il

שינויים רגולטוריים משמעותיים ושינויים נוספים בתקופת הדיווח אשר משפיעים על דרישות יחסי ההון של הבנק

חוזר להתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) - הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250

במהלך שנת 2020 פרסם בנק ישראל מספר חוזרים בנושא התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה) (הוראה מספר 250) (להלן: הוראת השעה) על רקע התפתחות אירוע נגיף הקורונה והשלכותיו על הכלכלה בעולם ובישראל. בין יתר הוראות החוזר נקבעה התאמה להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 201 בנושא מדידה והלימות הון כך שתכלול הקלות בדרישות הלימות ההון לבנקים על ידי הורדה של 1% ביחסי ההון המינימאליים הנדרשים. תוקף הוראת השעה המקורית היה עד ליום 30 בספטמבר 2020. ביום 16 בספטמבר 2020 פרסם בנק ישראל חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד ליום 31 במרץ 2021 (תום תוקף ההוראה). תוקף ההקלה ביעדי ההון יהיה עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראה, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

בנוסף לכך, ביום 15 בנובמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר התאמות נוספות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם נגיף הקורונה. בהתאם לחוזר, על רקע המשך התפתחות אירוע נגיף הקורונה ועל מנת למנוע מצב שיחס המינוף יהווה חסם להעמדת אשראי בנקאי, הוחלט להפחית את הדרישה בעניין יחס המינוף המזערי באופן עקבי עם ההקלות שבוצעו ליחסי ההון המזעריים ועם הקלות ביחס המינוף שביצעו רשויות רגולטוריות בעולם.

בהתאם לחוזר, עודכן כי תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזנים על בסיס מאוחד הוא פחות מ- 24% יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת 4.5% במקום 5% קודם לשינוי. תחילתה של ההוראה מיום פרסומה ותוקפה עד ליום 31 במרץ 2021, כאשר לאחר תום תוקף ההוראה תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המנוף במועד תום תקופת ההוראה או יחס המינוף המינימאלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים ובו מענה לבקשה להקלות אגב תהליך המיזוג כאמור, נקבעו לבנק יעדי יחס מינוף של 4.5%. בהתאם להחלטת הדירקטוריון מיום 31 בדצמבר 2020, הבנק שומר שוליים נאותים ליחסים שנקבעו.

עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור

ביום 27 באפריל 2020, פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון להוראה 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור אשר כלל מספר שינויים:

- בוטלה דרישת הון נוספת (בגובה של 1 נקודת האחוז) בגין הלוואות לדיור שאושרו בתקופת הוראת השעה (החל מ-19 במרץ ועד לתום תוקף ההוראה).
- בהתאם לחוזר, הבנקים רשאים להעמיד לרוכשי הדירות הלוואה לדיור, בשיעור החזר מהכנסה העולה על 50% ובכפוף לעמידה בתנאים הבאים:
 - החריגה ממגבלת שיעור החזר של 50% נובעת מירידה בהכנסת הלווה עקב חל"ת או ירידה למשרה חלקית של הלווה בשל משבר הקורונה;
 - להערכת הבנק, הלווה צפוי לחזור לעבודתו בחלוף משבר הקורונה;
 - שיעור החזר מהכנסה של הלווה, לאחר היציאה לחל"ת, לא עולה על 70%;
 - הבנק יקבע מגבלה כוללת להיקף אשראי הניתן אגב הקלה זו.

במהלך שנת 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים מספר מתווים לדחיית תשלומי הלוואות, לרבות משכנתאות כאשר המתווה האחרון פורסם בתאריך 30 בנובמבר 2020. לפירוט ראה פרק "עדכוני חקיקה" בדוח "ממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי התאגיד הבנקאי ואופן ניהולם".

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידי בנקאיים לפעול לייצוב לווים שלא עומדים או עלולים לא לעמוד בחובותיהם התשלום החוזיות שלהם עקב נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. הבנק יישם את הנחיות בנק ישראל בהתאם למכתבים מיום 21 באפריל 2020 בנושא דגשים פיקוחיים לגבי טיפול בחובות ודיווח לציבור, מיום 11 באוקטובר 2020 בנושא אירוע נגיף הקורונה - דגשים פיקוחיים לשינויים נוספים בתנאי הלוואה ומיום 3 בדצמבר 2020 ו-17 בדצמבר 2020 בנושא משבר נגיף הקורונה - דגשים בנושא המתווה הנוסף לדחיית תשלומים ומשבר נגיף הקורונה - דגשים בנושא המתווה הנוסף לדחיית תשלומים לעסקים קטנים, בהתאמה. כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו להתמודד עם אתגרי התקופה ולצלוח את המשבר אישר הבנק בקשות לשינוי בתנאי הלוואות של לקוחות משקי הבית והעסקיים שנקלעו למשבר זמני. בנוסף, אימץ הבנק את המתווים האחידים שגובשו על ידי בנק ישראל ואשר עודכנו והורחבו מימים 7 במאי 2020, מיום 13 ביולי 2020 ומיום 29 בספטמבר 2020 ופעל על פי הנחיות המתווים הנ"ל לאישור בקשות של אנשים פרטיים ולקוחות עסקיים לשינוי בתנאי הלוואותיהם בעיקר באמצעות דחיית תשלומים.

בנוסף לכך, ביום 30 בנובמבר 2020 אימץ הבנק את המתווה האחיד הנוסף לדחיית תשלומי משכנתאות והלוואות צרכניות וביום 10 בדצמבר 2020 אימץ הבנק את המתווה האחיד למתן סיוע לעסקים קטנים וזעירים בפירעון הלוואות.

המתווה החדש לדחיית תשלומי משכנתאות והלוואות צרכניות מיום 30 בנובמבר 2020 נועד לסייע ללקוחות שנפגעו משמעותית מהשלכות המשבר ושעומדים במספר תנאים מצטברים. לקוחות אלו יוכלו לפנות לבנק (ללא שיקול דעת הבנק) בבקשה לפעול

לפי המתווה האחד החדש באופן שיביא להפחתה משמעותית בהחזרי ההלוואות שלהם לתקופות זמן ממושכות מוגדרות. מתווה זה נכנס לתוקפו ביום 1 בינואר 2021.

המתווה החדש למתן סיוע לעסקים הקטנים וזעירים מיום 10 בדצמבר 2020 מאפשר לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו משמעותית מהמשבר ושעומדים במספר תנאים מצטברים, לפנות לבנק בבקשה לדחות ללא שיקול דעת הבנק את רכיב הקרן בהלוואה. מתווה זה נכנס לתוקפו ביום 1 בינואר 2021.

למידע נוסף אודות חובות ששונות תנאיהם במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה ראה פרק סיכומי אשראי בהמשך דוח זה.

יישום תקן חשבונאי בנושא חכירות

ביום 1 בינואר 2020, הבנק החל ליישם את ההוראות החדשות בנושא חכירות. יישום ההוראות החדשות הביא לירידה בשיעור ההון העצמי רובד 1 ובהון הכללי בשיעור של כ-0.04 נקודות האחוז וכ-0.05 נקודות האחוז בהתאמה, זאת כתוצאה משקלול נכסי הסיכון בגין נכסי זכות שימוש הנובעים מחכירות תפעוליות שהוכרו במאזן בשיעור של 100%.

הון הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2020 ב- 3,038 מיליון ש"ח, לעומת 2,638 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019. הגידול בהון לעומת סוף שנת 2019 נובע מהשקעה בסך 500 מיליון שקלים חדשים שביצע בנק מזרחי טפחות בהון המניות של בנק אגוד כנגד הקצאת מניות (לפרוט ראה פרק "התפתחות ושינויים מהותיים בבנק"). גידול זה קוזז ע"י הפסד הבנק בסך 60 מיליון ש"ח ומקיטון בקרן ההונית בסעיף התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן נטו בסך 8 מיליון ש"ח ובקיזוז התאמות של התחייבויות בגין הטבות לעובדים בסך 32 מיליון ש"ח.

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (CC1)

גילוי על פי מדבר 3

יתרה ליום 31 בדצמבר 2020		יתרה ליום 31 בדצמבר 2019		
במיליוני ש"ח				
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים				
1	1,478	952		הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	1,575	1,635		עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	(15)	51		רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
6	3,038	2,638		הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (CC1)

גילוי על פי מדבר 3

יתרה ליום 31 בדצמבר 2019	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	במיליוני ש"ח	
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוח וניכויים			
-	(8)		מיסים נדחים לקבל שמימושם מבוסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי (temporary differences) 10
(7)	(5)		רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק 14
-	-		השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי (בסכום העולה על 10% מהון עצמי רובד 1) 18
-	-		השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי 19
(31)	(45)		מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1 21
103	67		התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים ¹ 26
65	9		סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1 28
2,703	3,047		הון עצמי רובד 1 29
2,703	3,047		הון רובד 1 45
הון רובד 2: מכשירים והפרשות			
-	-		מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו 46
2	1		מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר 47
541	517		מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג' ³ 48
21	-		מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2 49
267	267		הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס 50
810	785		הון רובד 2 לפני ניכויים 51
הון רובד 2: ניכויים			
-	-		סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2 57
810	785		הון רובד 2 58
3,513	3,832		סך ההון 59
25,187	23,610		סך נכסי סיכון משוקללים 60
יחס הון וכריות לשימור הון (באחוזים)			
10.73%	12.91%		הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים) 61
10.73%	12.91%		הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים) 62
13.95%	16.23%		ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים) 63

טבלה 4: הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (CC1)

גילוי על פי מדבר 3

	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	במיליוני ש"ח	
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים				
69	9.39%	8.44%		יחס הון עצמי רובד 1 מזערי ² שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
70	9.39%	8.44%		יחס הון רובד 1 מזערי ² שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
71	12.89%	11.94%		יחס הון כולל מזערי ² שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)				
72	120	79		השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה
73	-	-		השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה
75	296	332		מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2				
76	267	267		הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
77	283	267		התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר				
84	452	302		סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון רובד 2 הכפופים להוראות המעבר
85	-	-		סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה

1. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות ההון.
2. ככלל יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 9% ו 12.5% בהתאמה. ליחסים אלה נוספה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדירור למועד הדיווח. עם זאת, בהתאם להוראות השעה בדבר התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה, החל מחודש מרץ 2020 יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינם 8% ו 11.5% בהתאמה, וכן לא תחול דרישת ההון הנוספת בשיעור של 1% על הלוואות לדירור שאושרו החל מתחילת תוקפה של הוראת השעה (19 במרץ 2020) ועד תום תוקף ההוראה. למועד פרסום הדוחות הוראת השעה חלה עד ליום 31 במרץ 2021. לאור האמור לעיל, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש ויחס ההון הכולל המזערי הנדרש למועד הדיווח הינם 8.44%-ו 11.94%, בהתאמה.
3. הירידה מול שנה קודמת נובעת מהפחתת ההכרה בשטרי ההון בהתאם להוראות.

לפרטים בדבר קשרים בין הדוחות הכספיים ובין ההון הפיקוחי ראה תוספת א' לדוח זה.

מידע נוסף על הון והלימות הון שאינו נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3:

טבלה 5: דוח תנועה רבעונית בהרכב ההון הפיקוחי

גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2020	מיליוני ש"ח
הון עצמי רובד 1		
2,736	2,420	יתרת הון עצמי רובד 1 לסוף רבעון קודם
62	29	רווח (הפסד) לתקופה
13	25	תנועה ברווח כולל אחר
26	52	מזה: זמין למכירה
(13)	(27)	מזה: זכויות עובדים
(100)	-	דיבידנד
(8)	(8)	התאמות בגין תכנית התייעלות ¹
-	500	הנפקת מניות
-	81	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
<u>2,703</u>	<u>3,047</u>	יתרת הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר
הון רובד 2		
796	793	יתרת הון רובד 2 לסוף רבעון קודם
(5)	-	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג'
-	-	שינוי במכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג' הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
-	-	שינוי כתוצאה מהוראות המעבר
19	(8)	שינוי בהפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
<u>810</u>	<u>785</u>	יתרת הון רובד 2 ליום 31 בדצמבר
<u>3,513</u>	<u>3,832</u>	סך הכל הון רגולטורי

1. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תכנית התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית התייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים.

טבלה 6: השינויים בהון עצמי רובד 1 בשנת 2020

ה	ד	ג	ב	א	
שנת 2020	31.3.2020	30.6.2020	30.9.2020	31.12.2020	במיליוני ש"ח
2,703	2,703	2,430	2,516	2,420	1 יתרת הון עצמי רובד 1 לתחילת הרבעון
(60)	(54)	58	(93)	29	2 רווח (הפסד) לתקופה
(40)	(176)	66	45	25	3 תנועה ברווח כולל אחר
(8)	(272)	152	60	52	4 מזה: קרן הון ני"ע זמינים למכירה
(32)	96	(86)	(15)	(27)	5 מזה: קרן הון זכויות עובדים
(36)	(9)	(10)	(9)	(8)	6 התאמות בגין תוכנית התייעלות
500	-	-	-	500	7 הנפקת מניות ⁽¹⁾
(20)	(34)	(28)	(39)	81	8 התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
<u>3,047</u>	<u>2,430</u>	<u>2,516</u>	<u>2,420</u>	<u>3,047</u>	9 יתרת הון עצמי רובד 1 לסוף הרבעון

1. יצוין שהקצאת המניות בסך 500 מיליון ש"ח כאמור, נועדה בין היתר על מנת שבנק אגוד יערך לתהליך מיזוג עם מזרחי טפחות ועל מנת להבטיח עמידה ביחסי ההון והמינוף המזעריים החלים עליו על פי הוראות בנק ישראל, לרבות כרית הונית שתאפשר התמודדות עם תנודתיות ביחסי ההון בהתחשב בפעולות המיזוג הצפויות ו/או בשינויים בשוקי ההון שיכולים להשפיע על קרן ההון של בנק אגוד. כתוצאה מכך הבנק נמצא ביחס הון גבוה משמעותית מהיחס הנדרש על ידי בנק ישראל.

הלימות ההון

גילוי על פי EDTF

הלימות ההון של תאגיד בנקאי הינה מרכיב מרכזי בהערכת יציבותו של התאגיד. הלימות ההון נבחנת באמצעות היחס שבין בסיס ההון לבין הסכום המשוקלל של רכיבי הסיכון בעסקי הבנק, כהגדרתם בהוראות באזל 3.

הוראת באזל 3 שמה דגש על ניהול הסיכונים תוך קישור בין פרופיל הסיכונים של הבנק ואיכות ניהולם לבין הקצאת ההון הנדרשת, וזאת במטרה להביא לחיזוק עמידותה של המערכת הבנקאית בעתות משבר.

הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בתחומי סיכון האשראי וסיכון השוק, וגישת האינדיקטור הבסיסי עבור סיכונים תפעוליים. מעבר לכך, הבנק מקיים תהליך פנימי להערכת הסיכונים והקצאת הון על מנת להבטיח כי הבנק מקצה מספיק הון כנגד מכלול הסיכונים (להלן: "ICAAP"). במסגרת תהליך ה-ICAAP נבחנת נאותות יעדי ההון, גם תחת תרחישי קיצון, בהתחשב בפרופיל הסיכון של הבנק, לרבות תכנון וניהול ההון. יצוין כי לאור הליך המיזוג, הבנק אינו עורך תהליכי ICAAP שנתיים וזאת באישור הפיקוח על הבנקים. כמו כן, החל מרבעון רביעי 2020, לאור רכישת הבנק על ידי בנק מזרחי טפחות, משולב הבנק בתהליך ה-ICAAP הקבוצתי אותו עורך מזרחי טפחות.

הוראות באזל 3 מיושמות על בסיס מאוחד, וכן, לגבי החברות המוחזקות להן הבנק העמיד כתב שיפוי בהתאם להוראות באזל, לא קיים ולא חזוי מכשול להעברה מיידית של מקורות הון או לביצוע החזר התחייבויות של החברות המוחזקות על ידי הבנק.

הוראות רגולטוריות חדשות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון

הפרשות להפסדי אשראי צפויים (CECL)

מכתב המאמץ את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא הפרשות להפסדי אשראי צפויים, אשר פורסם במסגרת עדכון תקינה ASU 2016-13. מטרת הכללים החדשים היא לשפר את איכות הדיווח על המצב הכספי של התאגיד הבנקאי, באמצעות הקדמת רישום הפרשות להפסדי אשראי, באופן שמחזק את אנטי המחזוריות בהתנהגות הפרשות להפסדי אשראי, שתומך בתגובה מהירה יותר של הבנקים להידרדרות באיכות האשראי של לווים, ולחיזוק הקשר בין ניהול סיכוני האשראי לבין האופן שבו סיכונים אלה משתקפים בדוחות הכספיים, תוך התבססות על שיטות ותהליכים קיימים.

עיקרי השינויים הצפויים בטיפול החשבונאי בדוחות הכספיים של תאגידים בנקאיים בעקבות יישום כללים אלה, הינם בין היתר: ההפרשה להפסדי אשראי תחושב לפי ההפסד הצפוי לאורך חיי האשראי, במקום לאמוד את ההפסד שנגרם וטרם זוהה; באומדן ההפרשה להפסדי אשראי יעשה שימוש משמעותי במידע צופה פני עתיד שישקף תחזיות סבירות לגבי אירועים כלכליים עתידיים; יורחב הגילוי על ההשפעה של מועד מתן האשראי על איכות האשראי של תיק האשראי; ישתנה האופן שבו נרשמות ירידות ערך של אגרות חוב בתיק הזמין למכירה; וכן הכללים החדשים לחישוב ההפרשה להפסדי אשראי יחולו על אשראי (לרבות הלוואות לדיר), אגרות חוב המוחזקות לפדיון, וחשיפות אשראי חוץ מאזניות מסוימות.

התקן ייושם על ידי תאגיד בנקאי החל מיום 1.1.2022 ואילך, כאשר בהתאם לחוזר בנק ישראל בדבר יישום כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא הפסדי אשראי צפויים, מיום 29 בנובמבר 2020, תאגיד בנקאי נדרש להתחיל בביצוע ריצה במקביל מוקדם ככל האפשר, ובכל מקרה לא יאוחר מיום 1.7.2021.

כמו כן, ביום 15 באוקטובר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים סט הוראות מעודכן לעדכון הוראות הדיווח לציבור והוראות נוהל בנקאי בכל הקשור לאופן האימוץ והיישום לראשונה של כללי חשבונאות מקובלים בארה"ב בנושא הפסדי אשראי צפויים, אשר כלל, בין היתר, עדכון מוצע להוראת ניהול בנקאי תקין 299 בנושא "הון פיקוחי – השפעת יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים". בהתאם לעדכון להוראה 299, נקבעו הוראות המעבר כדי להפחית השפעות של יישום הכללים החדשים על ההון הפיקוחי, זאת בהתאם להנחיות ועדת באזל לפיקוח על בנקים ורשויות הפיקוח על בנקים בארה"ב ובמדינות אחרות בעולם. בפרט, נקבע כי במידה שכתוצאה מהיישום לראשונה של כללים אלה, חל ביום שבו תאגיד בנקאי יישם לראשונה את הכללים קיטון בהון העצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי, תאגיד בנקאי רשאי לכלול באופן חלקי בהון עצמי רובד 1 (כלומר להוסיף חזרה להון עצמי רובד 1) את הקיטון בהון עצמי רובד 1 שנרשם ביום היישום לראשונה, על פני שלוש שנים (להלן: "תקופת המעבר"). פריסה זו עשויה להקטין השפעת היישום לראשונה בכל הקשור להשפעתה על יחס הון עצמי רובד 1 ולפרוס את ההשפעה על פני תקופת המעבר.

בנוסף לכך, ביום 2 בפברואר 2021, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים" אשר במסגרתו בוטלה, בין היתר, הדרישה לחישוב הפרשה קבוצתית בשיעור מינימלי של 0.35% בגין הלוואות לדיור, ובוטלה הדרישה לחשב הפרשה מינימלית לפי שיטת עומק הפיגור, כמו כן, נוספו תיקונים להוראות אשר לפיהם תאגידים בנקאיים נדרשים לנכות מההון העצמי הון רובד 1 סכומם בגין הלוואות לדיור שמסווגות לאורך זמן כהלוואות שאינן צוברות.

הערכה פנימית של נאותות הלימות ההון (ICAAP)

הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת הסיכונים והקצאת הון על מנת להבטיח כי הבנק מקצה מספיק הון כנגד מכלול הסיכונים (להלן: "ICAAP"). במסגרת תהליך ה-ICAAP הבנק מבצע תהליך יזום של זיהוי והערכת כל אחד מהסיכונים המהותיים בכל אחת מהפעילויות המרכזיות בבנק. כמו כן נסקרים במסגרת זו מרכיבי המדיניות והמגבלות הקיימות, כלי המדידה והניטור, מערכות הדיווח, תהליכים ומוצרים עיקריים ומרכיבי הממשל התאגידי. ההערכה מסתייעת בסקירה איכותית וניתוח הנתונים הכמותיים, תוך בחינת יכולת ההישענות על מודלים פנימיים.

התפיסה בבנק רואה ב-ICAAP שני תהליכים עיקריים:

- תהליך פנימי לזיהוי, מדידה, ניהול ודיווח על הסיכונים המרכזיים אליהם חשוף הבנק כיום, ועלול להיות חשוף אליהם בעתיד.
 - תהליך פנימי לקביעת הקצאת ההון ובחינת נאותות יעדי ההון, כך שיבטיח יחסי הון נאותים, בהתחשב בפרופיל הסיכון של הבנק, לרבות תכנון וניהול ההון.
- תהליך ה-ICAAP הינו מקיף ונוגע לרובדים שונים של תהליכי ניהול הסיכונים וניהול ההון.

במסגרת הקלה פיקוחית לבנקים קטנים, נדרש הבנק להגיש לפיקוח את תוצאות תהליך ה-ICAAP אחת לשנתיים (חלף אחת לשנה), בכפוף לעמידה בהוראות המפורטות בנב"ת 211 – "הערכת נאותות הלימות ההון". בהתאם לכך אושר בדירקטוריון תהליך ICAAP מקוצר, בשנה בה המסמך אינו מוגש לפיקוח.

עקב רכישת הבנק על ידי בנק מזרחי טפחות והערכתו לקראת מיזוגו למזרחי טפחות, לא מתבצע תכנון לטווח ארוך. כיוון שתהליך ה-ICAAP מבוסס, בין היתר, על תכנון לטווח ארוך, הבנק אינו עורך תהליכי ICAAP שנתיים באישור הפיקוח. יצוין כי הבנק מקיים תהליך רבעוני להערכת הלימות ההון כנגד מכלול הסיכונים במסגרת הרצת תרחישי קיצון.

תכנון ההון ויעדי ההון

יעד הלימות ההון –

ביום 29 בנובמבר 2018, אישר דירקטוריון הבנק עקרונות לתכנית פעולה להתייעלות שמטרותיה, הינן בין היתר, להגדיל את יחסי ההון של הבנק, כך שבמהלך שנת 2019 יעמוד יחס הלימות ההון רובד 1 של הבנק על 10.3%, תוך שמירת יציבות הרווחיות והתשואה.

ביום 31 במרץ 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה" (להלן: "הוראת השעה") וזאת, לפי הודעת הפיקוח על הבנקים, על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי. בהתאם לחוזר נדרש הבנק לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 8% (לעומת 9% לפני השינוי), וביחס הון כולל מזערי של 11.5% (לעומת 12.5% לפני השינוי). דרישות הון אלה יהיו בתוקף למשך שישה חודשים ורשאית המפקחת, באישור הנגיד, להאריך את תוקף הוראת השעה בשישה חודשים נוספים. ביום 16 בספטמבר 2020 פרסם בנק ישראל חוזר המאריך את תוקפה של הוראת השעה עד ליום 31 במרץ 2021 (תום תוקף ההוראה). תוקף ההקלה ביעדי ההון יהיה עד תום 24 חודשים מתום תוקף ההוראה, ובלבד שיחסי ההון של התאגיד הבנקאי לא יפחתו מיחסי ההון במועד תום תוקף ההוראה או יחסי ההון המזעריים שחלים על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם.

ביום 30 בנובמבר 2020 וביום 10 בדצמבר 2020 פנה הבנק לפיקוח על הבנקים בפניה משותפת יחד עם בנק מזרחי טפחות בבקשה להקלות אגב מיזוג הבנק לבנק מזרחי טפחות. ביום 30 בדצמבר 2020 התקבל בבנק מכתב מהפיקוח על הבנקים ובו מענה לבקשה להקלות אגב תהליך המיזוג כאמור. בהתאם למכתב, נקבעו לבנק יעדי הון רובד 1 והון כולל 9.3% ו-12.3% בהתאמה ויעדי יחס מינוף של 4.5%. בהתאם להחלטת הדירקטוריון מיום 31 בדצמבר 2020, הבנק שומר שוליים נאותים ליחסים שנקבעו.

נוכח התפרצות נגיף הקורונה וכחלק מהתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין, פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת שעה הנוגעת לעדכון הוראה 329 אשר מבטלת את דרישות ההון של נקודת אחוז נוספת על הלוואות לדיור שהועמדו בתקופת המשבר וזאת על מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי.

בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 31 בדצמבר 2020 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 8.44% ו-11.94%, בהתאמה (במקום 9.44% ו-12.94% לפני הוראת השעה).

תכנון ההון – במסגרת הדיונים על תכנית העבודה לשנת 2021 שהתקיימו בדירקטוריון בסוף דצמבר 2020, נקבע תכנון ההון לשנה זו. תכנון ההון השנתי נגזר מיעדי ההון שהוגדרו על ידי הדירקטוריון.

תכנון ההון לשנת 2021 הושפע בעיקר מהפרמטרים הבאים:

- שינויים בהון הקשורים למיזוג הבנק עם בנק מזרחי טפחות.
- נלקחה הנחה של הפחתה מדורגת של יתרת קרן ההון בגין ניירות ערך זמינים למכירה.

יצוין כי חלק ממידע זה הינו "מידע צופה פני עתיד".

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020

טבלה 7: ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של הבנק ליום 31 בדצמבר 2020:

<u>שינוי ביחס הון עצמי רובד 1</u>		<u>שינוי ביחס ההון הכולל</u>
<u>בנקודות האחוז</u>		
(0.42)	(0.43)	קיטון של 100 מ' ש"ח בהון עצמי רובד 1
(0.66)	(0.53)	גידול של 1 מיליארד ש"ח בנכסי הסיכון

תיאור שימוש במבחני קיצון במסגרת תכנון ההון

גילוי על פי EDTF

התממשותו בפועל של תרחיש קיצון והצורך לעמוד בתיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, עשויים להביא לסטייה מתכנון ההון המקורי, כך שתחול פגיעה ביחסי ההון כפי שנקבעו. במסגרת הטמעת תהליכי ניהול הסיכונים הבנק בוחן מגוון תרחישי קיצון. התרחיש המוביל הינו תרחיש קורונה שהתקבל מבנק ישראל, המבוסס על תרחיש אחיד למערכת הבנקאית ומבוצע כל רבעון. התרחיש השני הינו תרחיש הוליסטי אשר נקבע במסגרת תכנון ההון ותהליך ה-ICAAP בבנק ומבוצע פעם בשנה בהתאם להנחיה של בנק ישראל בעניין.

תרחישי הקיצון מתייחסים לקווי העסקים והסיכונים העיקריים שזוהו בבנק תוך הערכת ההשפעה של כל אירוע קיצון על מספר מרכיבים: היקף נכסי הסיכון, הכנסות מריבית, שיעור הוצאה להפסדי אשראי, הכנסות שאינן מריבית, הוצאות, שינויים בקרן ההון, השלכה על הרווחיות הכללית ועל יחסי ההון.

הבנק בוחן את תרחיש הקיצון המוביל (תרחיש הקיצון שהסב את הפגיעה המשמעותית ביותר בהלימות ההון) בתדירות רבעונית. מניתוח תרחישי הקיצון עולה כי יחסי הלימות ההון בפועל והיעדים שנקבעו הולמים את יכולת הבנק לספוג הפסדים בלתי צפויים הבאים לידי ביטוי בתרחיש, תוך שאינם יורדים מיחסים מינימליים.

בתאריך 27 במאי 2020 ובתאריך 25 באוקטובר 2020 העביר בנק ישראל למערכת הבנקאית דרישה לביצוע מבחני קיצון המבוססים על תרחיש אחיד - קורונה. הבנק בחן השפעת תרחישי קיצון אלו על הרכיבים שפורטו לעיל והגיש את ניתוח התרחישים לבנק ישראל.

גילוי על פי נדבך 3

הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה") קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, הפועל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות סיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו-כן, לא ניתן להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן מוצין אחרת בהוראה. נכסים מאזניים שנוכו מהון רובד 1 (בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה, החשיפה בגין נגזרים מחושבת בהתאם לנספח ג' להוראות ניהול בנקאי תקין 203, והחשיפות בגין פריטים חוץ-מאזניים מחושבות על-ידי המרה של הסכום הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 203.

ביום 15 בנובמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בעניין "התאמות נוספות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם נגיף הקורונה (הוראת השעה)". בהתאם לחוזר, עודכן כי תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% במקום 5% עובר לשינוי. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5%. תחילתה של ההוראה מיום פרסומה ותוקפה עד ליום 31 במרץ 2021, כאשר לאחר תום תוקף ההוראה תמשיך ההקלה לחול עוד 24 חודשים ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תקופת ההוראה או יחס המינוף המינימאלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם הוראת השעה, הנמוך מביניהם. בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים ובו מענה לבקשה להקלות אגב תהליך המיזוג כאמור, נקבעו לבנק יעדי יחס מינוף של 4.5%. בהתאם להחלטת הדירקטוריון מיום 31 בדצמבר 2020, הבנק שומר שוליים נאותים ליחסים שנקבעו.

ביום 27 בדצמבר, 2020 התקשר בנק אגוד, בהסכם עם בנק מזרחי טפחות, בהתאם לו הוקצו ביום 31 בדצמבר 2020 על ידי בנק אגוד למזרחי טפחות 8,000,000 מניות רגילות בנות 0.01 ע.ג. כל אחת כנגד השקעה בסך של 500 מיליון ש"ח שביצע מזרחי טפחות בהון המניות של בנק אגוד. המניות המוקצות והפרמיה על הון המניות המוקצות מסווגות כהון עצמי רובד 1 של בנק אגוד לצורך הכללתן בהון הפיקוחי של בנק אגוד בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 202. ההתקשרות נועדה בין היתר, על מנת שבנק אגוד יערך לתהליך מיזוג עם מזרחי טפחות ועל מנת להבטיח עמידה ביחסי ההון והמינוף המזעריים החלים עליו על פי הוראות בנק ישראל, לרבות כרית הונית שתאפשר התמודדות עם תנודתיות ביחסי ההון בהתחשב בפעולות המיזוג הצפויות ו/או בשינויים בשוקי ההון שיכולים להשפיע על קרן ההון של בנק אגוד.

יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2020 עמד על 6.12% לעומת 5.99% ביום 31 בדצמבר 2019. גידול זה נובע בעיקר מגידול בהון רובד 1 (ראה טבלה 5 לעיל). גידול זה קוזז על ידי עליה בחשיפות בעיקר בפיקדונות בבנק ישראל (כ-5.4 מיליארד ש"ח) ואג"ח מדינת ישראל (כ-1 מיליארד ש"ח) אשר קוזזה על-ידי ירידה בחשיפה ללקוחות עסקיים (כ-1.6 מיליארד ש"ח, מזה כ-0.3 מיליארד ש"ח כתוצאה ממכירת תיק היהלומים).

השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

טבלה 8: השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (LR1)

גילוי על פי נדבך 3

	31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
	במיליוני ש"ח		
1	42,467	47,663	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
2	-	-	התאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסיים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
4	(169)	(185)	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ¹
5	-	-	התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך (לדוגמה: עסקאות רכש חוזר והלוואות מובטחות דומות אחרות)
6	2,658	2,378	התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים (המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי)
7	133	(53)	התאמות אחרות
8	45,089	49,803	חשיפה לצורך יחס המינוף

1. ראה להלן הערה 2 לטבלה 5 (LR2).

יחס המינוף (LR2)

טבלה 9: יחס המינוף (LR2)

גילוי על פי נדבך 3

	31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
במיליוני ש"ח			
חשיפות מאזניות			
1.	41,963	46,743	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות)
2.	(31)	(53)	(סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1)
3.	41,932	46,690	סך החשיפות המאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים			
4.	614	1,129	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
5.	497	499	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
6.	-	-	גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות דיווח לציבור
7.	(614)	(899)	(ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים)
8.	-	-	(רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח)
9.	-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
10.	-	-	(קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו)
11.	497	729	סך החשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך			
12.	2	6	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמטופלות כמכירה חשבונאית
13.	-	-	(סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך)
14.	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
15.	-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
16.	2	6	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות			
17.	9,862	9,011	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
18.	(7,204)	(6,633)	(התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי)
19.	2,658	2,378	פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות			
20.	45,089	49,803	סך החשיפות
21.	2,703	3,047	הון רובד 1 ¹
יחס המינוף			
22.	5.99%	6.12%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

1. נתונים אלו כוללים התאמות בגין תוכניות התייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקח על הבנקים מה-12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תכנית ההתייעלות), אשר אושרו על ידי הפיקוח על הבנקים. לפרטים נוספים ראה פרק הלימות ההון בדוח המפורט על הסיכונים לשנת 2019.
2. הגידול בחשיפות לנגזרים נובע מהתפשטות ווירוס הקורונה במהלך המחצית הראשונה של שנת 2020 אשר גרמה לאי ודאות והשפיעה על המסחר בשווקים ועל הכלכלה העולמית אשר בעקבותיה חלה עליה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם בשערי החליפין, מרווחי הבסיס (basis spread) ושערי המניות. שינויים אלו השפיעו גם על דרישת הביטחונות בגין עסקאות אלו.

מידע כללי על איכות סיכון אשראי (CRA)

גילוי על פי נדבך 3

סיכון האשראי הינו סיכון לגרימת הפסד לבנק כתוצאה מחדלות פירעון או ירידה בכושר הפירעון של צד נגדי של הבנק לעסקה, תוך אי עמידה בהתחייבויותיו ביחס לתנאים שסוכמו, והינו הסיכון המשמעותי ביותר אליו נחשף הבנק במסגרת פעילותו בעיקר מבחינת היקפו ביחס לסיכונים אחרים.

סיכון אשראי הנו סיכון מובנה בפעילותו העסקית של הבנק, ומהווה נדבך משמעותי בפרופיל הסיכון הכולל של הבנק. פרופיל סיכון האשראי בבנק מצביע על סיכון ריכוזיות האשראי כעל מאפיין מרכזי, תוך שמדדי איכות התיק מצביעים על איכות תיק גבוהה. מזה מספר שנים הבנק פועל ברציפות להקטנת הריכוזיות במגוון כלים ומדדים, תוך החמרה בפרמטרים של סיבולת ותיאבון סיכון בכל מדדי הריכוזיות.

למידע נוסף ראה פרק סיכון אשראי של צד נגדי.

הבנק הוכש הלוואות מחברת מימון ישיר מקבוצת ישיר 2006 בע"מ. ביום 22 בינואר 2020, חתמו הבנק ומימון ישיר על תוספת להסכם במסגרתה הוארכה תקופת ההסכם בין הבנק לבין מימון ישיר עד ליום 31 בדצמבר 2021. ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק מדיניות האשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה.

לפרטים נוספים לעניין ההתקשרות בין הבנק לבין מימון ישיר ותיקון להסכם בניהם, ראה ביאור 7.ג.23 לתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

מסגרת העבודה לניהול הסיכון

הבנק מנהל את סיכון האשראי בהתאם למסמכי מדיניות האשראי, המפרטים פרמטרים לאישור אשראי – הערכת טיב הלקוח, יכולת ההחזר שלו, חוסנו הפיננסי, נזילותו, מהימנותו, ותק פעילותו בענף, ותק פעילותו בבנק, טיב הביטחונות שהוא יכול להעמיד ועוד. על בסיס פרמטרים אלו, הוגדרו נהלי עבודה מפורטים, המגדירים הנחיות ברורות לגבי אופן מתן האשראי בבנק, תהליכי העבודה לניהול האשראי, טרם מתן האשראי ובמהלך ניהולו. נהלים אלה מחייבים את הגורמים המטפלים באשראי בבנק להיכרות מעמיקה עם הלווה והבנת העסקה, ובכלל זה: מטרת האשראי, והתאמתו לצרכי הלקוח, מבנה האשראי ומקורות ההחזר שלו.

הדירקטוריון מתווה את מסגרת ניהול סיכון האשראי, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמכי מדיניות האשראי של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות באשר למדיניות האשראי של הבנק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכון זה, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכוני האשראי במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכוני האשראי, ובכלל זה מדרג סמכויות האשראי, משקל הבטוחות, וקביעת מגבלות לחריגה ממדיניות.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתכניות האסטרטגיות להרחבת פעילות האשראי הקמעונאי על פרופיל סיכון האשראי.
- אישור המבנה התאגידי התומך בניהול סיכוני האשראי ומדרג הסמכויות.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכוני האשראי והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו ממסמך המדיניות, ווידוא כי פרופיל סיכוני האשראי של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור מודלים לדירוג לקוחות, בהתאם לאינדיקציה המתקבלת במפת החום של המודלים, המשמשים בתהליך ניהול הסיכון.
- דיון בתוצאות מבחני הקיצון לסיכוני אשראי והשפעתם על יחסי ההון.
- דיון בהקצאת ההון במסגרת הנדבך השני.
- דיון בפערים המרכזיים העולים בתהליך שאלוני הערכת הסיכון, והמלצות לטיפול.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכוני האשראי.

מסמכי המדיניות נדונים בתדירות שנתית, לפחות, ונותנים ביטוי לאסטרטגייה העסקית של הבנק לצד התפתחויות כלכליות במשק ובעולם ולהוראות רגולטוריות רלוונטיות. מסמכי המדיניות מגדירים את מגבלות הסיכון לניהול האשראי, ממשל תאגידי ומדרג סמכויות לאישור אשראי, מרווח/תשואה נדרשים המותאמים לסיכון העסקה, במקביל לתיאור קווי ההגנה, חובות הדיווח, הניטור והבקרה. נקבעו אינדיקטורים למעקב רבעוני, שמטרתם זיהוי מוקדם של צורך אפשרי בעדכון המדיניות כאמור.

במסגרת הממשל התאגידי לניהול הסיכון הוגדרו הוועדות המרכזיות הבאות: וועדת אשראי של הדירקטוריון, וועדת אשראי הנהלה ופורומים נוספים.

ככלל, אגף עסקים בבנק מטפל בלקוחות בעלי יתרת אשראי העולה על 10 מיליון ש"ח. ענפי הליבה העיקריים בהם הבנק מתמחה הינם: ליווי פרויקטי נדל"ן, לקוחות פעילי שוק ההון ויהלומים. ביום 30 בספטמבר 2020, נמכרו רוב חובות היהלומנים לחברת פנינסולה. כן פועל האגף בענפי התעשייה, המסחר והשירותים.

שירותי הבנקאות ללקוחות המגזר העסקי כוללים בעיקר מימון פעילות שוטפת, מימון השקעות, פרויקטים, סחר חוץ ועסקאות חדר עסקות, וניתנים במרבית סניפי הבנק. פעילות לקוחות היהלומים מרוכזת בסניף רמת גן בלבד ופעילות לקוחות שוק ההון ביחידה ייעודית, שמרכזת בסניף תל-אביב.

ככלל, אגף קמעונאות נכסי לקוחות וייעוץ מטפל בחשיפות האשראי ללווים קמעונאיים וללקוחות מסחריים עם יתרת אשראי עד 10 מיליון ש"ח. בנוסף מטפל האגף באשראי למשכנתאות, אשראי ללקוחות מוצר (לקוחות שעיקר פעילותם אינה בבנק אגוד) - באמצעות המרכז לבנקאות ישירה, ובפעילות הליסינג.

במסגרת יישום מודלים פנימיים להערכת סיכוני האשראי בבנק, שכלל הבנק את תהליכי הדירוג של הלקוחות העסקיים והלווים הקמעונאיים ופועל להתאמת המרווח הכולל לסיכון הלקוח והעסקה על בסיס הדירוג. יצוין כי דירוג הלקוח מהווה חלק משמעותי בתהליך הערכת הסיכון בעסקה ובאישורה, מאפשר להבחין בין רמות סיכון בחשיפות אשראי שונות, משמש ככלי מעקב אחרי איכות האשראי ומהווה כלי עיקרי בתמחור האשראי וחישוב רווחיות. ככלל, הבנק מדרג את כלל חשיפות האשראי שלו.

סיכון האשראי של הבנק מנוהל ומבוקר על ידי שלושה קווי הגנה, כמפורט לעיל, מתבסס על נהלי עבודה מסודרים, ודיווחים להנהלה ולדירקטוריון המאפשרים לעקוב אחר הפעילות השוטפת. תהליכי ניהול הסיכון מאפשרים ניהול סיכונים בהתאם לתיאבון הסיכון אשר נקבע על ידי דירקטוריון הבנק.

יצירת החשיפות לסיכוני אשראי נעשית באגף עסקים בעיקר על ידי מערך האשראי העסקי ובאגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בעיקר באמצעות ענף בנקאות ישירה, מערך אשראי קמעונאי ומשכנתאות ומערך הסניפים.

סמכויות למתן אשראי – תהליך קבלת ההחלטות בנוגע להעמדת האשראי מתבסס על מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ברמות השונות עד לדרג של ועדת האשראי של הדירקטוריון, בהתאם לתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון.

ככלל, בתהליך העמדת האשראי שומר הבנק על עקרון "ארבע העיניים", וזאת במטרה למזער את הסיכון של הסתמכות על שיקול דעת של אדם יחיד.

במסגרת סמכויות האשראי נקבעו מגבלות על היקף האשראי ללא בטוחות אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות.

בקרה על אשראי – הבנק מפעיל כלי בקרה ממוכנים רבים ומגוונים, הן בסניפים והן במטה, במטרה לאתר מוקדם ככל האפשר שינויים בהתנהגות הלקוח, היווצרותם של פערי ביטחונות, חריגה ממסגרות האשראי המאושרות וחריגה מסמכות. הבנק משלב בכלי הבקרה מידע מגורמים חיצוניים במטרה לאתר פעילויות ואירועים העשויים להשפיע על יכולתו של הלקוח להחזיר את חובו.

כלי הבקרה כוללים בין היתר הגדרות מפורטות של מרכיבי ניהול הסיכונים וניטורם, קביעת תיאבון סיכון וסיבולת סיכון למרכיבי הפעילות השונים, הטמעת מערכות מיכוניות הן ברמת הסניף והן ברמת המטה, פעילות הדרכה ייעודית ומתכונת דיווח ובקרה בכל הרמות בבנק. לצורך איתור מוקדם של בעייתיות אצל לקוחות הבנק, מופעלות בבנק מערכות ממוכנות המאתרות פוטנציאל לבעייתיות אצל לקוחות שאינם מסווגים כחובות בעייתיים (ראה פירוט בסעיף טיפול באשראי בעייתי וגביית חובות בהמשך).

כמו כן, מתבצע ביחידת בקרת אשראי באגף בקרות וניהול סיכונים תהליך של בדיקת לווי, המתבסס על הוראות ניהול בנקאי תקין.

מושקעים אמצעים ומאמצים רבים בעדכון ופיתוח כלי בקרה ממוכנים ובשיפור מערכות המידע בתחום האשראי, על מנת להתאימם לסביבה העסקית המשתנה ולהוראות הרגולטוריות.

במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני אשר מובא לדיון בהנהלת הבנק, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובמליאת הדירקטוריון, הבנק בוחן את הערכת סיכון איכות תיק האשראי. כמו כן, נבחנים ומדווחים בתחומי האשראי נושאים כגון: התפתחות התיק, העמידה במרכיבי תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון, בחינת איכות הניהול, הוצאות להפסדי אשראי, היקף תיק האשראי הממונף, נתוני חובות בעייתיים ועוד. ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק מומן ממונף בדוח הדירקטוריון והנהלה.

ניהול סיכון אשראי עסקי

אגף עסקים אחראי על הניהול השוטף של האשראי (למעט אשראי בסמכות אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ), טיפול בחובות בעייתיים ונקיטת הליכים לגביית החובות ותביעות נגד הבנק הקשורות בהם באמצעות מחלקת אשראים מיוחדים, וכן דיווחים תקופתיים לרשויות (בנק ישראל ומשרד האוצר) ובמסגרת הדוחות הכספיים.

פעילות האגף מרוכזת בארבע יחידות מרכזיות, כמפורט להלן:

- **מערך אשראי עסקי** – אחראי לטיפול בכלל בקשות האשראי באחריות האגף, ובכלל זה בקשות בתחום הנדל"ן ושל לקוחות המטופלים במסגרת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד, עבור לקוחות בקשיים מעל 10 מיליון ש"ח).
- **מערך אשראים מיוחדים** – אחראי לטיפול ומעקב אחרי תיקי הגבייה העסקיים והקמעונאיים.
- **ענף מידע ודיווח אשראי** – אחראי על ניטור אחר מגבלות שקבע הדירקטוריון ומגבלות רגולטוריות ועל דיווחים למגוון בעלי עניין, ובכלל זה לבנק ישראל, לדירקטוריון ולהנהלת הבנק.
- **ענף תכנון ובקרה ניהולית** – אחראי, בין היתר, על בקורות סיכונים, ריכוז נהלים והדרכה.

מדיניות אשראי עסקי ומסחרי – מדיניות האשראי מאגדת בתוכה את העקרונות והכללים לניהול סיכון האשראי של הבנק על כל היבטיו, כפי שנקבעה על ידי הדירקטוריון ומפרטת את הקווים המנחים של הדירקטוריון לדרגי הניהול השונים ולאנשי האשראי במטה ובסניפים באשר לדרך ניהול האשראי שמעניק הבנק ללווים בענפים השונים. מסמך המדיניות מתייחס לעקרונות וכללים לדירוג החייב, להעמדת אשראי, ניהול והבקרה עליו, על מנת לשפר את איכות התיק ולהקטין את הסיכון הגלום בניהולו. כמו כן, מגדירה המדיניות את תהליכי הדיווח, הניטור והבקרה אחר התפתחות הסיכון בתיק במסגרת מדדי סיכון מוגדרים, הנבחנים באופן שוטף ומוציגים להנהלה ולדירקטוריון.

המדיניות והקווים המנחים מבוססים בין היתר על תיאבון וסיבולת הסיכון הכוללים של הבנק ועל תיאבון וסיבולת הסיכון ברמת הענף (לרבות התייחסות לחשיפה לבנקים ולאג"ח קונצרני) וברמת הלקוח הבודד ומגדירים את התנאים הנדרשים על מנת שניתן יהיה לפעול בתחום התיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

במסגרת תהליכי ניהול הסיכונים, ניתנת חוות דעת בלתי תלויה של פונקציית ניהול הסיכונים על חשיפות אשראי מהותיות.

המדיניות מעודכנת בתדירות שנתית לפחות, בהתאם לשינויים ולאירועים בסביבה העסקית בה פועל הבנק ולאסטרטגיית העסקית של הבנק.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף עסקים בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף עסקים לאגף בקורות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויבאו לדיון ואישור בדירקטוריון.

אשראי ללוויו בניה – אחד מענפי הליבה בהם מתמקד הבנק הינו ליווי פרויקטים למגורים באזורי ביקוש. ככלל הבנק מתמקד במימון בניית דירות סטנדרטיות.

האשראי ניתן במסגרת של ליווי פיננסי. משמעות הליווי הינה יצירת מסגרת מימון הנפרדת משאר פעילויות היזם המבטיחה כי המימון שיינתן לבניה ישמש לנכס אותו מממן הבנק בלבד, וכי ההכנסות ממכירת הדירות בנכס ישמשו באופן ודאי להחזר המימון. לצורך הליווי שוכר היזם מפקח המהווה גורם מדווח ומפקח אובייקטיבי ומאפשר לבנק את הניהול הפיננסי של הפרויקט.

במסגרת השיקולים בליווי בניה למגורים נבחנת עמידת הלקוח בפרמטרים איכותיים (לדוגמא: ייעוד הבנייה, סוג הפרויקט ועוד) וכמותיים (לדוגמא: הון עצמי, רווחיות הפרויקט, מכירות מראש ועוד), המוגדרים במדיניות.

הבנק עוקב באופן צמוד אחר ההתפתחויות ומעדכן את מדיניותו בהתאם להתפתחויות בענף.

ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק אשראי לבינוי ונדל"ן בדוח הדירקטוריון והנהלה.

מדיניות ההשקעה באג"ח עם סיכון מנפיק – מדיניות זו הינה חלק ממדיניות הבנק לגבי השקעות הנוסטרו, ומטרתה לייצר תשואה עודפת על השקעה אלטרנטיבית בנכסי סיכון. הבנק רואה בחלק מהשקעת הנוסטרו באג"ח קונצרני כתחליף למתן אשראי. מסגרת ההשקעה והכללים לביצועה נדונים ומאושרים בדירקטוריון, וכוללים את היקף החשיפה, סוגי האג"ח המותרים להשקעה, דירוגם, חשיפה מרבית למנפיק בודד, מגבלות פיזור ומרווח מינימלי לפי דירוג.

תהליך קבלת ההחלטות לגבי השקעות בתחום זה מבוצע באגף ניהול פיננסי ובהתאם למדרג הסמכויות. המגבלות לגבי ההשקעה באג"ח הקונצרני מבוקרות באופן שוטף ומדיניות הבנק בתחום זה מותאמת להתפתחות השוקים.

לפירוט ראה ביאור 1 ה 5 עיקרי המדיניות החשבונאית לעניין ניירות ערך בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 וכן ביאור 12 ניירות ערך בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

ניהול סיכון אשראי קמעונאי

אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ אחראי על השגת יעדי הבנק בתחום הקמעונאי ועל ניהול מערך סניפי הבנק בפעילות מול לקוחות פרטיים (משקי בית ובנקאות פרטית) ומסחריים. כמו כן, האגף אחראי על ריכוז תהליכי התכנון האסטרטגי, השיווק, תשתית המידע והבנקאות הדיגיטלית.

האגף כולל את היחידות המרכזיות הבאות:

- מערך סניפים ומכירות – אחראי על הפעילות השוטפת לרבות פעילות המכירה ועל עמידה ביעדי תכנית העבודה בסניפים.
- מערך אשראי קמעונאי ומשכנתאות – אחראי על ריכוז כלל פעילות האשראי הקמעונאי (אשראי צרכני, אשראי מסחרי ומשכנתאות).
- מערך נכסי לקוחות וייעוץ – אחראי על פעילות הייעוץ, המחקר והפיקדונות.
- ענף בנקאות ישירה – מרכז את כל מרכיבי הבנקאות הישירה: מכירות, שירות ותפעול.
- ענף תפעול ותיאום בין אגפי האחראי על תהליכי תפעול, ניטור, בקורות ודיווח אודות התפתחות עיתית של מדדי הסיכון.
- יחידת שיווק ודיגיטל

מדיניות אשראי קמעונאי – מדיניות האשראי הקמעונאי מתייחסת לעקרונות ולכללים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי, ובכלל זה ניהול סיכון האשראי הצרכני, לרבות אשראי ללקוחות מוצר, והאשראי למשכנתאות.

המדיניות והקווים המנחים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי מבוססים, בין היתר, על תיאבון הסיכון של הבנק ומגדירים את התנאים הנדרשים, על מנת לפעול בהתאם לתיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

המדיניות משקפת את אסטרטגיית הבנק לצמיחה קמעונאית תוך הרחבה משמעותית של האשראי הקמעונאי בתמהיל האשראי של הבנק, בין היתר באמצעות הפעלת המרכז לבנקאות ישירה ללקוחות שעיקר פעילותם אינו בבנק ("לקוחות מוצר") והרחבת תיק האשראי לעסקים קטנים, וקושרת בין סיכון האשראי למרווח תוך קביעת מנגנון חישוב מרווח הסיכון הנדרש בכל עסקה. במסגרת המדיניות מפורטים קווי הדיווח והבקרה ומעגלי הבקרה השונים. כמו כן, מתוארים כלי הבקרה והניטור ואופן השימוש בהם. תהליכי האשראי הקמעונאיים מאפשרים בקרה ואיתור אפקטיביים של חריגות ממדיניות האשראי ומאפשרים זיהוי המקור יוצר החריגה וטיפול בה.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצונים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף קמעונאות לאגף בקרות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויבאו לדין ואישור בדירקטוריון.

בנוסף הבנק רוכש הלוואות מחברת מימון ישיר. לפירוט ראה ביאור 7.ג.23. התחייבויות תלויות והתקשרויות בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020. לפירוט ההלוואות שנרכשו ראה ביאור 1.ב.27. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

ביום 22 בינואר 2020, חתמו הבנק ומימון ישיר על תוספת להסכם במסגרתה הוארכה תקופת ההסכם בין הבנק לבין מימון ישיר עד ליום 31 בדצמבר 2021. ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק מדיניות האשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

התפשטות הנגיף וצעדי הממשלות בישראל ובעולם להתמודדות עמו (כגון הסדרי סגר וריחוק חברתי), יצרו פגיעה משמעותית בפעילות העסקית בארץ ובעולם המקיפה את מרבית ענפי המשק. חשוב לציין כי הפעילות בענפי המשק השונים לא הושפעה באופן זהה - כך קיימים תחומים בהם נגרמה פגיעה משמעותית כגון תעופה, תיירות, בתי מלון והארוחה, מסחר בקניונים ומסחר סיטוני, הסעדה, אולמות מסיבות וארועים, בילוי ופנאי, נדל"ן מסחרי/מניב, יהלומים לצד ענפים אחרים בהם הפעילות צמחה כגון רשתות מזון, פארם ועוד.

הפעולות הננקטות להתמודדות עם המגיפה הביאו להתכווצות בפעילות המשק בישראל, אליו חשופה פעילות הבנק והשליכו על עסקי הבנק, תוצאותיו הכספיות ורווחיותו במהלך שנת 2020 ויתכן שגם לאחר מכן. זאת בין היתר בשל עליה בסיכון האשראי ופוטנציאל לקשיי נזילות של לווים, שיכולים להוביל לגידול בהוצאות להפסדי אשראי ולקיטון בהכנסות הבנק.

הבנק אינו יכול לאמוד באופן מלא בשלב זה את המשך ההשפעה העתידית של מגיפת הקורונה והיקפה, התלויה בין היתר, במשך אירוע התפשטות המגיפה, בהשפעת חיסון האוכלוסייה על המגיפה, בהמשך צעדים שינקטו על ידי ממשלות ורגולטורים להתמודדות איתה, בהתפתחויות בשווקים ובהיקף השפעות כל אלו על הפעילות המשקית, לגביה קיים עדיין בשלב זה חוסר ודאות.

בניהול סיכון האשראי מעריך הבנק את היכולת להתמודד עם הפגיעה הכלכלית, אשר תלויה בגורמים רבים שהתממשותם כאמור אינה ודאית. כמו כן, אין זה ברור מהי מהירות החזרה לשגרה בענפים השונים, יכולת העסקים ומשקי הבית להתמודד עם המשבר באמצעות שינוי תהליכים ומציאת פתרונות חליפיים, תמיכת הממשלה, התאוששות המסחר העולמי ועוד גורמים נוספים.

בהתאם לדרישת הפיקוח על הבנקים וכחלק מבחינת הבנק את יכולתו לעמוד בהתפתחויות השליליות בעקבות המשבר, בחן הבנק במהלך החודשים יוני ונובמבר 2020 עמידה בתרחיש קיצון אחיד. בנוסף, הבנק מקפיד, לאורך כל תקופת המשבר, על ניהול סיכונים מוקדם תוך בחינה מתמדת של האירועים ודרכי הפעולה. במסגרת זו מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות ככל שיידרש.

נוכח השפעות נגיף הקורונה הבנק נקט בצעדים לצמצום סיכוני האשראי, אשר כללו בין היתר מיפוי לקוחות לפי ענפים ומידת חשיפתם למשבר, דיונים וניתוח החשיפה, מעקב שוטף על כלל הלקוחות העסקיים, לרבות לקוחות מענפים עם חשיפה גבוהה למשבר. כמו כן לצורך סיוע ללקוחות הבנק אישר הבנק דחייה של תשלומי הלוואות, ובמידת הצורך אישר אשראי זמני נוסף לצורך התמודדות עם קשיים תזרימיים שנוצרו בעקבות משבר הקורונה. בנוסף במהלך השנה העמיד הבנק אשראי בערבות המדינה לעסקים.

הפיקוח על הבנקים הנחה את המערכת הבנקאית להפעיל שיקול דעת משמעותי בהערכת הפסדי האשראי הצפויים בתיק האשראי שלו. וזאת על מנת לוודא שההפרשות להפסדי אשראי יהיו מספיקות כדי לכסות באופן שמרני וזהיר את האומדן העדכני של הפסדי האשראי הצפויים מתיק האשראי של התאגיד הבנקאי, כולל ההשפעה של אירוע נגיף הקורונה. להערכת הבנק, לאור חוסר הוודאות של השלכות משבר הקורונה ואופן התפתחותו, ייתכן והבנק ירשום הפסדי אשראי משמעותיים נוספים בעתיד.

במסגרת הדוחות הכספיים הרבעוניים והדוח הכספי השנתי לשנת 2020 עדכן הבנק במודל ההפרשה הקבוצתית את הפרמטרים המאקרו כלכליים המשפיעים על חישוב ההפרשה הקבוצתית (בעיקר העלייה בשיעור האבטלה הצפוי ובתחזית לגבי הצמיחה השלילית במשק), המביאים גם בחשבון את חוסר הוודאות הקיימת. הבנק קבע ברבעון הראשון של שנת 2020 ערכים לפרמטרים המאקרו כלכליים המשפיעים על חישוב ההפרשה הקבוצתית, ונוכח אי הוודאות הקיימת בקשר לעוצמת ומשך תחלואת הקורונה, המשבר הכלכלי שהתהווה עקב המגיפה והצעדים שינקטו עקב כך לגבי הפעילות במשק, הוחלט החל מהרבעון השני של שנת 2020 לעדכן את ערכי הפרמטרים המאקרו כלכליים. עדכונים אלה הביאו לגידול בהפרשה הקבוצתית. כמו כן, הבנק בחן את אוכלוסיית הלקוחות שהקפאיה תשלומים ו/או נטלה אשראי בערבות המדינה והקצה הפרשה ייעודית עבור אוכלוסייה זו, בהתאם לרמת הסיכון והסבירות לכשל לאחר סיום ההקפאות. יצוין כי הבנק שמר על הפרשה ייעודית גם בגין לקוחות שסיימו הקפאת התשלומים בהתחשב בהסתברות לסיכון הקיים של לקוחות אלו. כמו כן, סיווג הבנק כחובות בעייתיים מספר לווים, שמצבם הורע עקב משבר הקורונה וכן הגדיל את ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי כמפורט בדוח ההנהלה והדירקטוריון ליום ה-31 בדצמבר 2020.

למידע נוסף אודות ההתפתחויות בהפרשה להפסדי אשראי והקשר בין השינוי במדדי איכות האשראי להפרשה להפסדי אשראי ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר ופרק סיכון איכות תיק האשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

שינויים ועדכונים רגולטוריים בתחום האשראי

הלוואות לדיור

בבחינת הסיכונים בתהליך אישור הלוואה לדיור, מדיניות הבנק קובעת קריטריונים ברורים לבחינת איכות הלקוח וסיכוני העסקה המאפיינים את תחום המשכנתאות, תוך התייחסות להוראות רגולטוריות, מגבלות הסיכון ותנאי השוק המשתנים מעת לעת.

להלן פרמטרים מרכזיים הנלקחים בחשבון בעת דיון בבקשת האשראי:

- בחינת יכולת החזר להכנסה הפנויה של הלווים, עושרם הפיננסי ושיעור המימון ביחס לשווי הנכס, בהתייחס למגבלות הרגולטוריות והפנימיות.
- שעבודים על הנכס ומצבו המשפטי.
- מימון דירות להשקעה.
- מיקום הנכס וסחירותו.
- בחינת יחס תשואה לנכסי הסיכון בהתאמה ליעדים שקבע הבנק.

בכל בקשת אשראי מתבצעות בדיקות תקינות אוטומטיות ממאגרי מידע שונים, המוצגות לקצין האשראי כפרמטר מקדמי לבחינת העסקה ואישורה.

הלוואות לדיור עם מאפייני סיכון משמעותיים נבחנות על פי קריטריונים ספציפיים. לדוגמה - בהלוואות המועמדות במסלול ריבית משתנה, נבחנת יכולת החזר של הלקוח בסימולציה של עליית ריבית בשיעור העולה על הריבית המוצעת ללקוח בכל המסלולים בהם קיים רכיב ריבית משתנה.

בחינת סיכוני התיק נעשית על ידי בחינת מגזרים וחתכים שונים (לדוגמה, דירות להשקעה), בחינת איכות הלווים וכן בחינת הסיכונים בסדרת תרחישי קיצון. מערך המשכנתאות עוקב באופן שוטף ורציף אחר התפתחות האשראי לדיור, כמו גם אחר התפתחות השינויים בהחזרי תשלומי המשכנתא, הן ברמת הסיניף והן ברמת כלל התיק ובוחן את המשמעויות השונות הנגזרות מכך.

מבוצע ניטור שוטף לסיכון בתיק, המדווח במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, אשר מובא לדיון להנהלת הבנק, לוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ולדירקטוריון הבנק. במסגרת זו נבחנים ומדווחים בתחומי האשראי למשכנתאות, נושאים כגון: התפתחות דירוג התיק, העמידה במרכיבי תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון, בחינת איכות הניהול במשכנתאות, בחינת עמידת התיק בתרחישי קיצון ועוד.

הפעלת תרחישי הקיצון מעלה כי החשיפה לתרחישי קיצון אינה משמעותית, ואינה חושפת את תיק המשכנתאות לסיכונים משמעותיים.

במהלך חודשים מרץ – דצמבר 2020, פרסם הפיקוח על הבנקים מספר חוזרים לעדכון הוראות ניהול בנקאי תקין לצורך ביצוע התאמות להתמודדות עם וירוס הקורונה. במסגרת הפרסומים מפורטים שורה של צעדים מקלים שגובשו להוראת שעה ואשר נועדו לאפשר לתאגידים הבנקאיים ולחברות כרטיסי האשראי את הגמישות העסקית הנדרשת בעת הזו.

במסגרת החוזרים מפורטים שורה של צעדים מקלים בתחום האשראי, ובין היתר:

עדכונים להוראת ניהול בנקאי תקין 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור

ביום 27 בדצמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 329 לפיו בוטלה מגבלת ריבית הפריים ונותרה מגבלת הריבית המשתנה הקובעת כי לפחות שליש מסך המשכנתא יינתן בריבית קבועה, ועד שני השלישים הנותרים יינתנו בריבית משתנה.

תחילת התיקון להוראה מיום 17 בינואר 2021, ועבור הלוואה לדיור המיועדת למימון פירעון מוקדם של הלוואה בבנק או בבנק אחר יחול התיקון החל מיום 28 בפברואר 2021. הגורמים הרלוואנטיים בבנק עודכנו בפרטי התיקון.

עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 315 בנושא מגבלת חבות ענפית

ביום 10 בינואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין 315 לפיו עודכנה הגדרת "חבות", באופן שבו חבות של ענף אשר בגינה רכש התאגיד הבנקאי הגנת אשראי הכשירה למטרות הפחתת סיכון אשראי כאמור בהוראה 203, תסווג בהתאם לענף הפעילות של ספק ההגנה. מועד תחילה הינו 10 בינואר 2021. הגורמים הרלוואנטיים בבנק עודכנו בפרטי התיקון להוראה.

עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 311 בנושא ניהול סיכון אשראי

על מנת לאפשר העמדת אשראי ללווים שטרם ערכו דוחות כספיים בשל הארכה שניתנה להגשת הדוחות על ידי רשות המיסים, הוחלט כי הארכה של רשות המיסים תהיה תקפה גם לעניין החובה לקבלת דוח כספי הקבועה במסגרת הוראה מס' 311. ההקלה ניתנה במסגרת הוראת שעה, שעל פיה דחה בנק ישראל את הגשת דוחות 2019 עד סוף נובמבר 2020, במקום עד לסוף ספטמבר 2020. בעדכון מתאריך 7 בינואר 2021 הרחיב בנק ישראל את ההקלה לעסקים זעירים וקטנים ודחה את הגשת דוחות 2019 עד סוף פברואר 2021. הבנק מיישם הקלה זו.

הקלות בנוגע להגבלת חשבון

בעקבות הכרזתו של שר הבריאות על נגיף הקורונה כמחלה מידבקת המסוכנת לציבור קבעה המפקחת על הבנקים כי תאגיד בנקאי ובנק הדואר יהיו הגבלה של חשבון ובעליו בשל שיקים שסורבו מחמת "אין כיסוי מספיק" כמוגדר בחוק שיקים ללא כיסוי, החל מיום 04 במרץ 2020, ובהתאם לתקופה הקבועה בחוק. ב-23.6.2020 התקבל עדכון התקנה לפיו תקופת ההקלה הסתיימה. שיקים שהוחזרו במהלך התקופה (22.6.2020-4.3.2020) לא יימנו לצורך הגבלה בדומה לשיקים שהוחזרו בטווח התאריכים 23 ביוני 2020 עד 10 באוגוסט 2020 בהתאם להנחיית בנק ישראל שהתקבלה בתאריך 27 באוגוסט 2020 (בוצע תיקון דיווח רטרואקטיבי).

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידים בנקאיים לפעול לייצוב לוויים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב נגיף הקורונה, הבנק יישם את הנחיות בנק ישראל מיום 21 באפריל 2020 בנושא דגשים פיקוחיים לגבי טיפול בחובות ודיווח לציבור ומיום 10 בספטמבר 2020 בנושא אירוע נגיף הקורונה - דגשים פיקוחיים לשינויים נוספים בתנאי הלוואה.

כחלק ממאמציו של הבנק לתמוך בצרכי לקוחותיו להתמודד עם אתגרי התקופה ולצלוח את המשבר אישר הבנק בקשות לשינוי בתנאי הלוואות של לקוחות משקי הבית והעסקיים שנקלעו למשבר זמני. בנוסף, אימץ הבנק את המתווה האחד שגובש על ידי בנק ישראל מיום 7 במאי 2020 ועודכן ביום 13 ביולי 2020 לדחיית תשלומי הלוואות ואת ההרחבה הנוספת של המתווה המקיף הנ"ל מיום 30 בספטמבר 2020 (נכנס לתוקף החל מ-1 באוקטובר 2020). הבנק גם אימץ את מתווה ההמשך להקפאות לאוכלוסייה שהייתה בהקפאה ב-31 בדצמבר 2020. לכל מגזר (צרכני, משכנתאות, מסחרי) נקבעו תנאי סף וישום אחר על ידי בנק ישראל והבנק פועל על פי אותם קריטריונים.

בהתאם לנוסח ההנחיות והמתווים הנ"ל פועל הבנק לאישור בקשות של אנשים פרטיים ולקוחות עסקיים לשינוי בתנאי הלוואותיהם בעיקר באמצעות דחיית תשלומים. ככלל, דחיית התשלומים ניתנה ללווים שערב המשבר שילמו את הלוואות כסדרן ושנקלעו למשבר זמני עקב נגיף הקורונה.

עוד נקבע כי, לעניין קביעת מצב הפיגור, חובות אשר לא היו לפני כן בפיגור, וניתנה להם דחיה כאמור, לא ייחשבו כהלוואות בפיגור בתקופת הדחיה. בנוסף, כאשר בוצעה דחיית תשלומים כאמור לחובות שהיו בפיגור לפני הדחיה, יש להקפיא את מצב הפיגור במשך תקופת דחיית התשלום.

בהתאם למתווה שגובש על ידי בנק ישראל, החל מה-1 בינואר 2021 ועד 31 במרץ 2021 תתאפשר דחיה ופריסת הלוואות אשר בסטטוס "הקפאה" ללקוחות העונים על הקריטריונים שפרסם בנק ישראל כדלקמן:

עבור לקוחות קמעונאיים (אשראי צרכני עד 100 א' ש"ח), תתאפשר דחיית תשלומי ההלוואה ללקוחות על ידי הקטנת החיוב החודשי באמצעות פריסת ההלוואה באופן שמפחית לפחות בכ-50% את סכום ההחזר החודשי ועד 3 שנים דחיה במועד סיום ההלוואה.

עבור לקוחות מסחריים (בעלי מחזור שנתי עד 50 מ' ש"ח) תתאפשר דחיית תשלומי קרן ההלוואה תוך תשלום ריבית שוטפת למשך חצי שנה/שנה בהתאם לגובה האשראי.

עבור לקוחות משכנתא תתאפשר דחיית תשלומי ההלוואה באמצעות הפחתת התשלום החודשי בכ-25% / 50% / 75%, לתקופה מוגבלת (עד 24 חודשים) ועל פי בחירת הלקוח. בריבית ההסכמית וללא עמלה. כיון שלא נמצא פתרון מיכוני שיוכל לתת מענה לדרישות המתווה ובמועד שהוגדר על ידי בנק ישראל ולאור מיעוט הפניות בנושא, הוחלט בבנק אגוד כי עבור לקוחות המעוניינים להיכנס למתווה ועומדים בתנאי הסף, תבוצע הקפאה מלאה לתקופה של עד שנתיים, חלף הפחתה חלקית.

עד לביצוע וצליחת הבעיות המיכוניות במתווה זה - הבנק ממשיך את ההקפאה המלאה עד 31 במרץ 2021 או עד ליכולת ליישם המוקדם מבניהם.

לפרטים בדבר חובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאיהם במהלך הרבעון הרביעי לשנת 2020, במסגרת ההתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה, שלא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתי, בהתאם להנחיית הפיקוח על הבנקים, ראה פרק סיכון איכות תיק האשראי. ראה ביאור 13.ב.2 (2) 2.4.1 בתמצית הדוחות הכספיים וכן, ראה טבלה מפורטת בהמשך פרק זה.

הקלות בהיבטים תפעוליים

במהלך מרץ 2020, לנוכח משבר הקורונה הפוקד את העולם ובכללו גם את ישראל, ובמסגרת ההקלות השונות שמפרסם בנק ישראל בנושאים השונים, ניתנו מספר הקלות גם בנושא זה הן בהיבט התפעולי, הארכת זמני הטיפול בפניות בנושא ובדיווח הנתונים למאגר נתוני האשראי והן בהיבט העסקי על ידי האפשרות להוסיף סימון "כח עליון" במקרה של פיגורים בהלוואות, הקפאות, החזרי שיקים וביטולי הרשאות הנובעים בהתאם לחוות דעתו של הבנק ממשבר הקורונה.

הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה מס' 366 בנושא "דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר"

ביום 29 בדצמבר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה באשר לחובות דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר. מטרת ההוראה לפשט וליעל את אופן הדיווח של התאגידים הבנקאיים לפיקוח על הבנקים על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר ומכיוון שבמקרים רבים אופן הדיווח והטיפול בשלבים מסוימים באירועי כשל טכנולוגיים דומה לאופן הדיווח והטיפול באירועי סייבר, בוצע ריענון ואיחוד הדיווחים הנדרשים מהתאגידים הבנקאיים להוראת נב"ת דיווח אחת אחידה ולצידה הוראת דיווח חדשה.

מועד התחילה הינו 29 בינואר 2021. הבנק פועל בהתאם להוראה.

יצוין כי בעקבות הוראת הניהול הבנקאי החדשה מס' 366, ביום 5 בינואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים הוראת דיווח חדשה מס' 880 – "דיווח על אירועי כשל טכנולוגי ואירועי סייבר" - אשר תחילתה ביום 1 בינואר 2021.

חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 218 – יחס המינוף

ביום 1 בנובמבר 2020 הודיע הפיקוח על הבנקים כי על רקע התמשכות משבר הקורונה והשלכותיו על הכלכלה, ועל מנת להמשיך בתמיכת העמדת האשראי על ידי המערכת הבנקאית כמענה לצרכי המשק, הוא מפחית את דרישות יחס המינוף מהתאגידים הבנקאיים בחצי נקודת אחוז, ובכך מבטיח כי יחס המינוף לא יהווה חסם להעמדת אשראי למשקי הבית ולמגזר העסקי.

לנוכח התמשכות משבר הקורונה, והמשך ההתמודדות של משקי הבית והעסקים עם הקשיים התזרימיים בעקבות השלכות המשבר, עלה הצורך להבטיח כי הדרישה מהמערכת הבנקאית לעמוד ביחס מינוף מזערי המותאמת לימי שגרה, לא תהווה חסם להעמדת אשראי בתקופת המשבר. בשל כך, הוחלט כהוראת שעה להפחית את הדרישה לשיעור מזערי של 5.5% בבנקים הגדולים (לעומת 6% כיום) ול-4.5% בבנקים הבינוניים והקטנים (לעומת 5% כיום).

הודגש כי אין בקביעת ההקלה כדי להפחית מהחשיבות של קבלת החלטות אשראי מושכלות בהתאם להערכת הסיכון והשיקולים העסקיים של התאגיד הבנקאי.

הוראת לניהול אשראי צרכני

ביום 2 בפברואר 2021 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר להוראת ניהול בנקאי תקין בנושא ניהול אשראי צרכני.

בהתאם לחוזר, הוחלט לרכז בהוראה אחת את דרישות הפיקוח על הבנקים מהמערכת הבנקאית בפעילותה מול הלקוחות הצרכניים, בין היתר בנושאים הבאים: קיומה של תרבות ארגונית נאותה, מדיניות ותהליכים להבטחת: תהליכי שיווק אשראי נאותים והוגנים, ובפרט תהליכים לשיווק יזום של אשראי, קיומם של תהליכי אישור אשראי הכוללים, בין היתר, את החובה להעמיד אשראי בהתאם ליכולת הפיננסית של הלווה לפרוע את ההלוואה (וזאת לצד האחריות שיש ללווה עצמו בניהול פיננסי אחראי). הבנק לומד את עיקרי הדרישה.

חוק נתוני אשראי

ביום ה-12 באפריל 2019 נכנס לתוקפו חוק נתוני אשראי, שמטרתו לקבוע הסדר כולל לשיתוף בנתוני אשראי. הסדר זה צפוי לשפר את איכות המידע אשר יהיה זמין לבנק בעת החלטה על מתן אשראי ללקוח ושיפור אפשרויות המימון העומדות בפני הלקוחות במערכת הבנקאית. מאידך, בטווח הקצר של יישום החוק חלה ירידה בכמות המידע של הבנק על לקוחותיו הקיימים, וזאת עד להשלמת תהליך החתמת הלקוחות. הגדרו תנאים לדרישת חתימת הלקוחות. להערכת הבנק החוק צפוי להביא להגברת התחרות מצד גופים חוץ בבנקאיים באופן משמעותי.

ביום 6 בינואר 2021 פרסם בנק ישראל בשיתוף עם משרד המשפטים שורת תיקונים בתקנות נתוני אשראי המקלים על הלקוחות ומשפרים את היעוץ הניתן להם. מרבית ההקלות תיכנסנה לתוקף בתקופה הקרובה על מנת לסייע לציבור הלווים בתקופת הקורונה. התקנות אושרו ביום 6 בינואר 2021 בוועדת הכלכלה כאשר חלק מן התיקונים ייכנסו לתוקף בתוך שישה חודשים מיום פרסום התקנות ברשומות על מנת לאפשר זמן היערכות. הגורמים הרלוונטיים בבנק עודכנו בפרטי התיקונים והבנק עוקב אחר פרסום התקנות.

איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

גילוי על פי נדבך 3

טבלה 10: איכות האשראי של חשיפות אשראי (CR1)

יתרות ליום 31 בדצמבר 2020				
במיליוני ש"ח				
א	ב	ג	ד	
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר		הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך ⁽²⁾		יתרות נטו
אחרים	אחרים	אחרים	אחרים	אחרים
364	37,924	(40)	38,248	1 חובות, למעט אג"ח ⁽³⁾
47	7,661	(76)	7,632	2 אג"ח ⁽⁴⁾
49	8,975	(13)	9,011	3 חשיפות חוץ מאזניות ⁽⁵⁾
460	54,560	(129)	54,891	4 סה"כ
יתרות ליום 31 בדצמבר 2019				
במיליוני ש"ח				
א	ב	ג	ד	
יתרות ברוטו ⁽¹⁾				
פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר		הפרשות להפסדי אשראי או ירידות ערך ⁽²⁾		יתרות נטו
אחרים	אחרים	אחרים	אחרים	אחרים
277	33,623	(17)	33,883	1 חובות, למעט אג"ח ⁽³⁾
57	6,865	(55)	6,867	2 אג"ח ⁽⁴⁾
43	10,370	(20)	10,393	3 חשיפות חוץ מאזניות ⁽⁵⁾
377	50,858	(92)	51,143	4 סה"כ

1. חשיפה במונחי יתרת חוב רשומה, כלומר לאחר מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי. בהתאם לערכים החשבונאיים המדווחים בדוחות הכספיים, של פריטים מאזניים וחוזי מאזניים היוצרים חשיפה לסיכון אשראי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.
2. לא כולל הפרשות קבוצתיות.
3. לרבות אשראי לציבור, פיקדונות בבנקים ובממשלה ונכסים אחרים.
4. ללא מניות בתיק למסחר וללא השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים אשר כלולות בסעיף נכסים אחרים. כמו כן, ללא פריטים שאינם כספיים דוגמת פעילות בשוק המעוף, הכלולים בחשיפות חוץ מאזניות.
5. לרבות סיכון האשראי בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים מוצג במונחי שווה ערך אשראי (לאחר השפעת הסכמי קיזוז (Netting) ולאחר הכפלה במקדם התוספת (Add-on)) ופעילות לקוחות בשוק המעוף שאינה עונה על הגדרת נגזר.

שינויים במלאי החובות הפגומים (CR2)

למידע בדבר יתרה ותנועה בחובות הפגומים בבנק ראה פרק סקירת הסיכונים, תחת פרק סיכון איכות תיק האשראי בדוח הדירקטוריון והנהלה.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 13 "סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי" בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

גילוי נוסף בנוגע לאיכות האשראי של חשיפות אשראי (CRB)

גילוי על פי נדבך 3

אשראי בעייתי וגביית חובות

לצורך איתור מוקדם ככל האפשר של לווים בהם עלו רמת הסיכון והחשיפה, מופעלים בבנק התהליכים הבאים, אשר מטרתם הינה בחינה וטיפול באוכלוסיית לקוחות נרחבת ככל האפשר בתדירות גבוהה, וביצוע מעקב וטיפול נאותים בלקוחות אלה. התהליכים ממוכנים במערכות המידע בבנק:

- תהליך לאיתור פוטנציאל לבעייתיות אצל לווים עד סכום מסוים על פי פרמטרים שונים. הלקוחות המאותרים על ידי המערכת נבדקים באופן יסודי ומועלים לדין בפורום פנימי, הן בצעדים הנדרשים לטיפול בלקוחות ובחן את הצורך בהמשך מעקב, סיווגם כחוב בעייתי, או הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי בגינם.
- תהליך להצפת לווים מסכום מסוים עם פוטנציאל להכללתם ברשימת לווים במעקב. הלקוחות אשר חובם יוגדר כחוב ברשימת מעקב בעקבות הסקירה ובהתאם לכללי הסיווג שנקבעו, בתוספת לקוחות שהוכנסו לרשימה זו במסגרת דיווחים שוטפים של ועדות אשראי, נדונים בתדירות רבעונית בוועדה מיוחדת בראשות המנכ"לית שהוקמה לצורך נושא זה. הועדה דנה בלוויים הנכללים ברשימת לקוחות במעקב הן מההיבט התפעולי בקרתי והן מהיבט האשראי. הדין בלוויים אלה כולל גם דיון במבנה האשראי הקיים, החלטות לגבי סטטוס החוב וסיווגו, בקשות אשראי של לקוחות אלה והארכת מסגרות קיימות.
- תהליך לביצוע סיווג ומחיקה חשבונאית של חובות על פי מספר ימי הפיגור. התהליך מבוצע בתדירות חודשית ובסופו מופק דוח המציף את כל הלוויים בגינם בוצעו סיווגים ו/או מחיקות חשבונאיות לטיפול הסניפים.
- תהליך לאיתור פוטנציאל לארגון מחדש בהלוואות המועמדות ללוויים בבנק. בהמשך לתהליך ההצפה מתקיימת בחינה פרטנית באם הלוואות אלה עומדות בקריטריונים לסיווג כחובות בארגון מחדש.

יחידת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד) הינה היחידה המרכזת ומטפלת באופן שוטף בכל הלקוחות הפוטנציאליים והמוגדרים במעקב במטרה להביא לצמצום חובם וההפרשות העתידיות בגינם או אף להחזירם לפעילות תקינה.

לקוחות במעקב שבסמכות הדירקטוריון נדונים בוועדת האשראי הדירקטוריונית.

בנוסף, אחת לרבעון מובאים לדין לקוחות בעייתיים מעל סכום מסוים בוועדת הביקורת של הדירקטוריון.

מערך אשראים מיוחדים שבאגף עסקים מרכז את הטיפול בלוויים עסקיים שהסיכוי שיחזרו לפעילות עסקית רגילה נמוך. מטרת הטיפול, בראש ובראשונה, היא שיפור יכולת החייב לשרת את חובו, ובהעדר יכולת כזו פועל המערך לגביית החוב, תוך ניסיון להגיע להסדר עם החייב או הפעלת הליכי גבייה משפטיים לגביית החוב ומזעור הנזק לבנק.

הלוויים מועברים למערך אשראים מיוחדים בהתקיימם של קריטריונים אובייקטיביים (פתיחת הליכי פירוק, הפסקת פעילות, הלווה הוגבל וכיוצ"ב) המחייבים העברת הלווה למערך אשראים מיוחדים ו/או בהתאם לשיקול דעתו של ראש האגף העסקי או ועדת האשראי של הנהלה.

הוצאות להפסדי אשראי וזיהוי אשראי בעייתי

הבנק מיישם, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאים בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי (ASC 310) והוראות רגולטוריות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור. בנוסף, החל מאותו מועד, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על בנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2013 מיישם הבנק את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא עדכון הגילוי על איכות האשראי של חובות ועל הפרשה להפסדי אשראי. בנוסף, בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על הבנקים בנוגע לחישוב ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי שאינו לדיור ובפרט בנוגע לאשראי לאנשים פרטיים.

התנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי מפורטת בטבלה 12 – תנועה ביתרות הפרשה להפסדי אשראי.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". לפירוט נוסף ראה ביאור 27 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2020.

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות, פגום.

ביום 31 בינואר 2021 וביום 2 בפברואר 2021 פרסם בנק ישראל חוזרים בדבר יישום כללי חשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים על הלוואות לדיור ועדכון הוראה לגבי הפסדי אשראי צפויים ממכשירים פיננסיים בהתאמה. ההוראות שנקבעו בהתאם לחוזרים אלו יחולו מיום 1 בינואר 2022 ואילך.

נאותות הסיווג וההפרשה להפסדי אשראי

לצורך קביעת הסיווג וההפרשה, אוכלוסיית הלווים בבנק מתחלקת למספר סוגי לוויים כאשר האחריות לניהול הלווים, תחזוקת תיק האשראי ואיסוף המידע לצורך איתור של חוב בעייתי וסיווגו הינו באחריות אגף עסקים ואגף קמעונאות. האחריות לקביעת סיווג האשראי וקביעת ההפרשות להפסדי אשראי הינה של אגף כספים. במסגרת זו האגף בוחן ובודק את שלמותם ותקינותם של הקריטריונים שנקבעו להצפת לקוחות, את תקינותו של ביצוע התהליך להצפת הלקוחות באוכלוסיות שונות, את נאותות הסיווג של הלקוחות אשר הוצפו ולקוחות אשר סווגו בעבר וההתפתחות בגינם, את הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי ובחינת נאותות ההפרשה וכן, את נאותות ההפרשה הקבוצתית, לרבות נאותות ההפרשה בכללותה.

חוב בפיגור – חוב בו קרן או ריבית לא שולמו במועדם בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. חשבון עו"ש/חח"ד ידווחו כחוב בפיגור כאשר החשבון נותר ברציפות ביתרת חובה (בהיעדר מסגרת מאושרת), או בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, למשך 30 ימים או יותר או אם בתוך מסגרת האשראי נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים הנמוכים מיתרת החובה וממסגרת במשך תקופה של 180 ימים. הלוואות ידווחו כחוב בפיגור כאשר הקרן או הריבית לא שולמו לאחר 30 יום מהמועד שנקבע לתשלומם, בהתאם לתנאי הפירעון החוזיים של החוב.

חוב פגום – אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יוכל לגבות את כל הסכומים בגינו, לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. יש להחיל את הסיווג הנ"ל, גם על אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, ומצוי בפיגור מעל 90 יום למעט אם הוא מובטח ונמצא בהליכי גבייה, ועל חובות בעייתיים שאורגנו מחדש שבמסגרת הארגון מחדש העניק הבנק לחייב ויתור (Concession) אשר בתנאים אחרים הוא לא היה שוקל להעניק.

חוב בארגון מחדש – חוב בעייתי בארגון מחדש - חוב אשר בגינו מתקיימים שני התנאים הבאים גם יחד: (א) החייב נמצא בקשיים כלכליים ו-(ב) הבנק העניק לחייב ויתור אשר בתנאים אחרים לא היה שוקל להעניק כגון: שינויים בתנאי האשראי (שינויים אפשריים בתנאי האשראי הינם: הארכת תקופת ההלוואה, הגדלה של מספר התשלומים, הקפאת תשלומים (גרייס מלא) לתקופה מהותית, עיכוב בתשלום לתקופה העולה על 90 יום וכדומה), הקלה בשיעור הריבית, ויתור על חלק מהחוב וכדומה. כל חוב שאורגן מחדש יסווג כ"חוב פגום", מאחר וצפוי כי התאגיד הבנקאי לא יוכל לגבות את כל הסכומים לפי התנאים החוזיים של הסכם האשראי המקורי (אפילו אם צפוי שיגבה אותם על פי החוזה החדש).

ירידות ערך בעלות אופי אחר מזמני – ראה פרק מדיניות חשבונאית קריטית בדוח הדירקטוריון והנהלה בנושא הפרשה להפסדי אשראי והפרשה לירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני של אגרות חוב זמינות למכירה, בהתאמה.

סיכון ריכוזיות תיק האשראי

סיכון ריכוזיות הינו אחד מסוגי הסיכון העומדים בפני תאגיד בנקאי בפעילותו העסקית. בניגוד לרכיבי הסיכון האחרים המוגדרים בדרך כלל ברמת עסקה בודדת, או ברמת צד נגדי יחיד, החשיפה לסיכון הריכוזיות נובעת מהרכב תיק נכסי הסיכון של הבנק או מהרכב החשיפות שלו.

ניתן לחלק את סיכון התיק לשני רכיבים: סיכון שיטתי (systematic risk factor), המושפע מאירועים מאקרו כלכליים ופיננסיים על איכות תיק האשראי שלו ולא ניתן להפחיתו. ייתכן כי רגישות הלווים לאירועים מקרו-כלכליים תהיה שונה, אך ההנחה הבסיסית הינה שאין לווה בעל חסיונות מוחלטת בפני אירוע מהסוג הזה. כתוצאה מכך, הסיכון השיטתי הינו בהגדרה בלתי נמנע ולא ניתן להפחתה על ידי ניהול או גידור יעיל. וסיכון ספציפי אקראי (idiosyncratic risk factor), המוגדר ברמת הלווה הבודד, ותלוי ברמת הניהול ובביצועי הפירמה. כתוצאה מכך, ככל שמשקלה היחסי של החשיפה ללווה בודד פוחתת, כך פוחת הרכיב הספציפי בסיכון התיק.

ככל שתיק האשראי מפוזר יותר, חשיפת הבנק לסיכון הספציפי הולכת ופוחתת, מאידך חשיפתו לסיכון השיטתי נשארת ללא שינוי.

ריכוזיות לוויים - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין הלווים השונים. על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 313 סך האשראי ללווה בודד, לקבוצת לוויים בנקאית ולקבוצת לוויים חברת כרטיסי אשראי לא יעלה על 15% מהון הבנק, למעט ללוויים / קבוצת לוויים ספקולטיביים, עבורם הגבלה החשיפה ל-10% מהון הבנק. בנוסף קובעת ההוראה כי סך האשראי לקבוצת לוויים לא יעלה על 25% מהון הבנק והחשיפה של סך כל החבויות נטו (לאחר ניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5 להוראה) של "הלוויים", "קבוצות הלוויים", "קבוצות הלוויים הבנקאיות" ו"קבוצות לוויים חברת כרטיסי אשראי", שחבות כל אחד מהם נטו, עולה על שיעור של 10% מהון הבנק, לא יעלה על שיעור של 120% מהון הבנק.

דירקטוריון הבנק קבע מגבלות פנימיות למדדי הריכוזיות השונים, שהינן מחמירות מהמגבלות הקבועות בהוראת נוהל בנקאי 313, כאמור לעיל. הבנק בודק באופן שוטף את העמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון לחשיפות ללווה בודד וקבוצת לווים לרבות עמידה במגבלות הריכוזיות שנקבעו, באמצעות מדדים ותרשימים שונים. כן, עוקב הבנק באופן שוטף אחר מצבם העסקי של הלווים השונים, ובמיוחד הלווים הגדולים.

ליום 31 בדצמבר 2020 לא קיימות יתרות אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לקבוצת לווים בנקאיות בבנק אשר חבותן נטו, על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראת ניהול בנקאי תקין 313, עולה על 15% מהון רובד 1 לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 202.

ריכוזיות ענפית - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין ענפי המשק השונים. בדירקטוריון הבנק נערכים, לפחות אחת לשנה במסגרת הדיון על מדיניות האשראי, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בפרט אלו הרגישים לתנודות ואלו בהם הסיכון הענפי גבוה ביחס לענפי משק אחרים, ונקבעת מדיניות בהתבסס על ההתפתחויות החזויות בענפים אלה.

אשראי לענפים בהם ממוקד הבנק את פעילותו, כמו ליווי בניה למגורים, פיננסים מטופל על ידי יחידות מקצועיות המתמחות בענפים אלה. לענפים אלה נקבעו נהלי עבודה ספציפיים ובקורות מיוחדות, בנוסף לנהלים והבקורות הרגילים, המיועדים להתמודד עם סיכונים האשראי המיוחדים להם.

ביום 27 במרץ, 2019 רכש הבנק פוליסת ביטוח בגין חשיפות אשראי לערביות שהבנק הוציא / יוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974 ולהתחייבויות להוצאת ערביות כאמור ולערבויות ביצוע, הכל בקשר לפרויקטים אשר נחתמו ו/או יחתמו לגביהם הסכמים לליווי פיננסי עם הבנק מעת לעת (להן ביחד: "הערבויות"). הביטוח נעשה באמצעות חברת בת בבעלות מלאה של הבנק (CAPTIVE) שהוקמה בחו"ל, ונרכש ממבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג בינלאומי גבוה ומבטח את הבנק למקרה בו ידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערביות, הכל בהתאם לתנאי הפוליסה. בהתאם לתנאים שנקבעו בהוראות הפיקוח על הבנקים, 70% מסכומי הערביות כנגדם נרכשה הגנת אשראי כשירה, מסווגים בהתאם לענף הפעילות של ספק ההגנה. ביום 7 בינואר 2021 פירסם הפיקוח על הבנקים חוזר מספר 06-2649 המעדכן את החבות לצורך מדידת הריכוזיות, לפיו החבות תסווג בהתאם לענף הפעילות של ספק ההגנה. ההוראה חלה מיום פרסומה. הבנק עומד בהוראות בנק ישראל לעניין מגבלות אשראי לענף ספציפי, ומנהל בצורה אקטיבית את ריכוזיות החשיפה לענפים, תוך התאמת היקף האשראי בכל ענף למפת הסיכונים המשתנה.

ריכוזיות גיאוגרפית - עיקר פעילות האשראי של הבנק הינה ללקוחות בישראל. לבנק אין סינפים מחוץ לישראל. חשיפת הבנק למדינות זרות נובעת בעיקרה מפעילות הבנק מול בנקים זרים, מחשיפה ללקוחות תושבי חוץ ובהשקעה באגרות חוב של מנפיקים זרים. לפירוט החשיפות העיקריות למדינות זרות ראה טבלה 11 בהמשך.

ריכוזיות ביטחונות - במסגרת מדיניות האשראי נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקבל על עצמו בעת העמדת האשראי. דגש מיוחד ניתן לדירוג הלווים ולכוסף ההחזר של הלקוחות כקריטריונים למתן האשראי בנוסף למשקל שניתן לביטחונות המקובלים.

הביטחונות מותאמים לסוגי האשראי שהם אמורים להבטיח תוך התייחסות לטווח הזמן, סוג ההצמדה, אופי האשראי ומטרתו. קביעת השווי לביטחון של סוגי ביטחונות שונים נגזרת מאופיים ונזילותם, איכותם ומהירות יכולת המימוש שלהם, לרבות שינויים בערכם כתוצאה ממצבי האטה או צמיחה בסביבה העסקית של הלווה. הבנק עוקב באופן שוטף אחר ריכוזיות הביטחונות העסקיים, וזאת במטרה לזהות סיכון אפשרי כתוצאה מהסתמכות על סוג ביטחון מסוים / נכס ספציפי כביטחון החושף את הבנק להפסד פוטנציאלי במימוש הנכס.

מדיניות האשראי של הבנק מבוססת על פיזור סיכונים האשראי וניהולם באופן מבוקר. הדבר מתבטא בחתירה לפיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים ובין מספר גדול של לווים.

דירקטוריון הבנק קבע תיאבון וסיבולת סיכון לריכוזיות האשראי בחתכים שונים. לפירוט נוסף ראה בדוח ההנהלה והדירקטוריון ליום ה-31 בדצמבר 2020.

מבנה והתפתחות הנכסים וההתחייבויות

טבלה 11: אשראי לציבור, מאזני – התפתחות האשראי לציבור, נטו, מאזני לפי ענפי משק עיקריים

	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	
	במיליוני ש"ח		
4%	9,890	10,326	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
(6%)	4,985	4,669	אנשים פרטיים - אחר
8%	2,980	3,219	בינוי ונדל"ן
(14%)	2,345	2,022	מסחר
(42%)	1,577	912	תעשייה
(15%)	1,944	1,643	שירותים פיננסיים
(17%)	2,152	1,780	אחר
(5%)	25,873	24,571	סך הכל

האשראי לציבור, נטו (לאחר ניכוי הפרשה להפסדי אשראי) הסתכם ביום 31 בדצמבר 2020 ב-24,571 מיליון ש"ח, לעומת 25,873 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, ירידה בשיעור של כ-5%. היתרה הממוצעת של האשראי לציבור נטו בשנת 2020 עמדה על 25,416 מיליון ש"ח, לעומת 25,870 מיליון ש"ח לשנת 2019, ירידה בשיעור של 1.8%.

טבלה 12: אשראי חוץ מאזני – ההתפתחות בסעיפים החוץ-מאזניים העיקריים

	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	
	במיליוני ש"ח		
(14.7)	1,392	1,252	ערבויות לרוכשי דירות
(10)	951	785	ערבויות והתחייבויות אחרות
5	1,184	1,206	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
7	1,305	816	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה, שלא נוצלו
(10)	5,191	4,732	התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ושעדיין לא ניתן
29	1,129	1,259	התחייבויות להוצאת ערבויות

יתרות האשראי החוץ מאזניים הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2020 ב-10,050 מיליון ש"ח, לעומת 11,152 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019. ירידה בשיעור של כ-10%.

טבלה 13: התפתחות ביתרות הפיקדונות

	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	
	במיליוני ש"ח		
17.98%	31,668	37,361	פיקדונות הציבור
(59.01%)	322	132	פיקדונות מבנקים
-	-	-	פיקדונות הממשלה
17.20%	31,990	37,493	סך-הכל

יתרת הפיקדונות ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמה בסך של 37,493 מיליון ש"ח, לעומת 31,990 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019. גידול זה בשיעור של 17.20% נובע בחלקו ממימוש ני"ע על ידי לקוחות הבנק והעברת הכספים לפיקדונות, במקביל לקיטון במשיכה מפיקדונות בשל ירידה בהיקפי הצריכה ועסקאות נדל"ן במשק עקב משבר הקורונה.

ניתוח סיכון האשראי לפי ענפי משק

טבלה 14: סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2020

חובות ² וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ³							סיכון אשראי כולל ¹		
הפסדי אשראי ⁴									
יתרת הפרשה	מחיקות	הוצאות (הכנסות)	מזה:				דירוג ביצוע		
להפסדי אשראי	נטו ⁹	אשראי	פגום	בעייתי ⁶	חובות ²	סך הכל	אשראי ⁵	בעייתי ⁶	סך הכל
							במיליוני ש"ח		
1	-	1	-	-	138	159	-	160	160
1	-	-	-	-	115	166	11	253	264
32	6	(17)	80	127	939	1,598	134	1,575	1,709
60	(9)	29	49	72	2,183	4,373	72	4,378	4,450
15	1	5	14	19	1,079	1,419	19	1,594	1,613
5	1	-	-	-	235	472	-	600	600
22	-	9	77	96	2,043	2,817	102	2,808	2,910
10	(6)	15	26	68	195	219	69	165	234
17	(1)	14	83	89	247	297	91	212	303
3	-	1	-	16	220	330	16	401	417
24	2	(2)	26	26	1,664	2,408	31	2,736	2,767
3	-	2	3	4	282	498	4	497	501
3	5	(4)	-	1	388	510	1	511	512
196	(1)	53	358	518	9,728	15,266	550	15,890	16,440
54	-	12	-	44	10,380	11,266	44	11,222	11,266
116	(21)	36	18	38	4,781	6,159	38	6,133	6,171
366	(22)	101	376	600	24,889	32,691	632	33,245	33,877
-	-	-	-	-	239	239	-	679	679
-	-	-	-	-	-	-	-	7,126	7,126
366	(22)	101	376	600	25,128	32,930	632	41,050	41,682
פעילות לווים בישראל:									
-	-	-	-	-	-	1	15	316	331
סך הכל ציבור									
-	-	-	-	-	483	483	-	1,200	1,200
בנקים בחו"ל									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ממשלות חו"ל									
-	-	-	-	-	483	484	15	1,516	1,531
סך הכל פעילות בחו"ל									
366	(22)	101	376	600	25,611	33,414	647	42,566	43,213
סך הכל									

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, כולל: חובות – 25,611 מיליון ש"ח, אגרות חוב – 8,682 מיליון ש"ח, ניירות ערך שנשאלו – 6 מיליון ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים – 893 מיליון ש"ח, סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים – 8,021 מיליון ש"ח.
2. אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל) וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו.
3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
4. כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזני (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
5. סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
6. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירוג שביגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירוג שביגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
7. כולל הלוואות לדירוג, שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה. בגין סיכון אשראי מאזני בסך 7 מיליון ש"ח ובגין סיכון אשראי חוץ מאזני בסך 9 מיליון ש"ח.
8. לא כולל פיקדונות בבנק ישראל.
9. קיטון (גידול) במחיקות נטו (שינוי ביתרת מחיקות בנטרול גביות ומחילות במהלך התקופה).

טבלה 14: סיכון אשראי לפי ענפי משק – מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2019

חובות ² וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ³							סיכון אשראי כולל ¹		
הפסדי אשראי ⁴									
יתרת הפרשה	מחיקות חשבונאיות להפסדי אשראי	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה:				סך הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁵	סך הכל
			מזה: פגום*	בעייתי ⁶	חובות ²	סך הכל			
-	-	-	-	-	143	158	-	159	159
1	4	(4)	-	-	125	221	-	351	351
43	(17)	2	120	142	1,615	2,553	153	2,526	2,679
40	(3)	3	47	68	2,101	4,683	69	4,658	4,727
9	3	(4)	21	21	899	1,187	23	1,342	1,365
4	(1)	(1)	-	-	282	532	-	694	694
13	(1)	(1)	5	17	2,357	3,242	29	3,293	3,322
1	-	-	-	2	380	467	2	467	469
4	-	(2)	1	4	330	398	9	395	404
2	-	(1)	-	-	228	355	4	457	461
24	-	2	32	34	1,965	3,018	40	3,333	3,373
1	-	-	2	4	264	431	4	432	436
2	-	1	-	1	413	547	1	551	552
144	(15)	(5)	228	293	11,102	17,792	334	18,658	18,992
42	(4)	(2)	3	49	9,932	10,634	49	10,585	10,634
101	(35)	47	17	60	5,084	6,564	60	6,511	6,571
287	(54)	40	248	402	26,118	34,990	443	35,754	36,197
-	-	-	-	-	113	113	-	500	500
-	-	-	-	-	-	-	-	4,940	4,940
287	(54)	40	248	402	26,231	35,103	443	41,194	41,637
-	-	-	-	-	1	2	16	314	330
-	-	-	-	-	524	524	-	1,048	1,048
-	-	-	-	-	-	-	-	1,407	1,407
-	-	-	-	-	525	526	16	2,769	2,785
287	(54)	40	248	402	26,756	35,629	459	43,963	44,422

פעילות לווים בישראל:

חקלאות	159	159
כרייה וחציבה	351	351
תעשייה	2,526	2,679
בינוי ונדל"ן - בינוי ⁷	4,658	4,727
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן	1,342	1,365
אספקת חשמל ומים	694	694
מסחר	3,293	3,322
בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל	467	469
תחבורה ואחסנה	395	404
מידע ותקשורת	457	461
שירותים פיננסיים	3,333	3,373
שירותים עסקיים אחרים	432	436
שירותים ציבוריים וקהילתיים	551	552
סך הכל מסחרי	18,658	18,992
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	10,585	10,634
אנשים פרטיים - אחר	6,511	6,571
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	35,754	36,197
בנקים בישראל ⁸	500	500
ממשלת ישראל	4,940	4,940
סך הכל פעילות בישראל פעילות לווים בחו"ל:	41,194	41,637
סך הכל ציבור	314	330
בנקים בחו"ל	1,048	1,048
ממשלות חו"ל	1,407	1,407
סך הכל פעילות בחו"ל	2,769	2,785
סך הכל	43,963	44,422

* סווג מחדש

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים, כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה, כולל: חובות - 26,756 מיליון ש"ח, אגרות חוב - 8,134 מיליון ש"ח, ניירות ערך שנשאלו - 2 מיליון ש"ח, נכסים בגין מכשירים נגזרים - 526 מיליון ש"ח, סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים - 9,004 מיליון ש"ח.
2. אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל) וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו.
3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
4. כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזני (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
5. סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
6. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
7. כולל הלוואות לדיור, שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה. בגין סיכון אשראי מאזני בסך 6 מיליון ש"ח ובגין סיכון אשראי חוץ מאזני בסך 13 מיליון ש"ח.
8. לא כולל פיקדונות בבנק ישראל.
9. קיטון (גידול) במחיקות נטו (שינוי ביתרת מחיקות בנטרול גביות ומחילות במהלך התקופה).

טבלה 15: חשיפות אשראי לפי תקופה לפירעון

סה"כ חשיפת אשראי**	ללא תקופות פירעון	מעל 5 שנים	משנה עד 5 שנים	עד שנה	
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2020					
10,974	448	1,307	3,079	6,140	מסחרי
13,648	-	9,209	3,444	995	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
5,151	125	328	2,856	1,842	אנשים פרטיים - אחר
850	-	156	342	352	נכסים בגין מכשירים נגזרים
30,623	573	11,000	9,721	9,329	סך הכל ציבור
21,150	-	3,200	3,045	14,905	בנקים וממשלות
51,773	573	14,200	12,766	24,234	סה"כ חשיפת אשראי מאזנית
9,980	-	3,582	3,713	2,685	מזה: אגרות חוב
8,991	-	1,484	867	6,640	סה"כ חשיפת אשראי חוץ מאזנית
ליום 31 בדצמבר 2019					
12,589	*924	1,273	3,335	7,057	מסחרי
13,137	-	8,784	3,371	982	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור *
5,508	95	555	2,830	2,028	אנשים פרטיים - אחר *
626	-	96	195	335	נכסים בגין מכשירים נגזרים
31,860	1,019	10,708	9,731	10,402	סך הכל ציבור
14,859	-	3,802	2,898	8,159	בנקים וממשלות
46,719	1,019	14,510	12,629	18,561	סה"כ חשיפת אשראי מאזנית
9,310	-	4,247	3,603	1,460	מזה: אגרות חוב
9,509	-	1,754	819	6,936	סה"כ חשיפת אשראי חוץ מאזנית

* סווג מחדש

** סה"כ חשיפת אשראי, מבוסס תזרים מזומנים עתידי, כולל ריבית.

א.

מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות¹ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מהון, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2020

חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה חוץ מאזנית		חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית ^{2,3}	סיכון אשראי מאזני בעייתי פגומים	סיכון אשראי מאזני בעייתי פגומים	סך כל החשיפה המאזנית ²	לאחרים	לבנקים	לממשלות	המדינה
										במיליוני ש"ח
221	318	-	151	-	1	539	209	330	-	ארה"ב
420	312	-	23	-	-	732	32	700	-	בריטניה
326	43	-	142	-	-	369	315	54	-	שוויץ
219	191	-	516	-	29	410	284	126	-	אחרות
1,186	864	-	832	-	30	2050	840	1210	-	סך כל החשיפות למדינות זרות
2	1	-	16	-	-	3	3	-	-	מזה: סך החשיפות למדינות PIGS
53	36	-	62	-	27	89	72	17	-	סך החשיפות למדינות LDC
11	1	-	2	-	-	11	11	-	-	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות

1. על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערביות וביטחונות נזילים.

2. סיכון אשראי מאזני חוץ מאזני, מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ושל קבוצת לווים.

3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.

4. החשיפה למדינות LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.

א.

מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות¹ ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאזן המאוחד או מעל 20% מהון⁶, לפי הנמוך

ליום 31 בדצמבר 2019

חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה חוץ מאזנית		חשיפה מאזנית מעבר לגבול ⁴						
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון חוץ מאזני בעייתי	סך חשיפה חוץ מאזנית ^{2,3}	סיכון חובות מאזני בעייתי פגומים	סיכון אשראי חובות מאזני בעייתי פגומים	סך כל החשיפה המאזנית ²	לאחרים	לבנקים	לממשלות	במיליוני ש"ח
277	572	-	108	-	1	849	184	546	119	
65	1,078	-	2	-	-	1,143	63	5	1,075	
688	683	-	166	-	1	1,371	644	514	213	
1,030	2,333	-	276	-	2	3,363	891	1,065	1,407	
5	-	-	15	-	-	5	3	2	-	
46	77	-	20	-	-	123	105	18	-	
5	33	-	6	-	-	38	34	4	-	

המדינה

ארה"ב

צרפת

אחרות

סך כל החשיפות למדינות זרות

מזה: סך החשיפות למדינות PIGS

סך החשיפות למדינות LDC

מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות

נזילות

1. על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות וביטחונות נזילים.

2. סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ושל קבוצת לווים.

3. סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלת חבות של לווה.

4. החשיפה למדינות LDC כוללת את המדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות, שהינן ארצות המסווגות על ידי הבנק העולמי כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.

טבלה 17: חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים
ראה הערה (1) לטבלה

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020				
סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ-מאזני נוכחי ³	סיכון אשראי מאזני ²	סיכון אשראי נוכחי כולל	סיכון אשראי חוץ- מאזני נוכחי ³	סיכון אשראי מאזני ²	
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח				
67	-	67	25	-	25	דירוג אשראי חיצוני
926	7	919	1,123	2	1,121	AAA עד AA-
86	-	86	77	-	77	A+ עד A-
34	-	34	85	-	85	BBB+ עד BBB-
-	-	-	-	-	-	BB+ עד B
-	-	-	-	-	-	ללא דירוג
<u>1,113</u>	<u>7</u>	<u>1,106</u>	<u>1,310</u>	<u>2</u>	<u>1,308</u>	סך הכל חשיפות האשראי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, חברות אחזקה של בנקים, בנקים להשקעות וקסטודיאנים.
- (2) פיקדונות ויתרות עו"ש בבנקים, השקעות באגרות-חוב, ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (3) יתרות האשראי החוץ מאזניות כוללות ערבויות להבטחת חבות של צד ג'.
- (4) לא קיימים מוסדות פיננסיים אשר מסווגים כחוב פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת וכן לא קיימת הפרשה להפסדי אשראי.

המוסדות הנכללים בטבלה לעיל כוללים בעיקר בנקים הפועלים במדינות OECD. החשיפה של הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2020 בכ-1,310 מיליוני ש"ח, עלייה של כ-197 מיליוני ש"ח בהשוואה לכ-1,113 מיליוני ש"ח בסוף שנת 2019. עלייה זו נבעה מחשיפה המאזנית בסך 202 מיליון ש"ח שקוזזה מירידה בחשיפה החוץ מאזנית בסך 5 מיליון ש"ח.

עיקר החשיפה של הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות ארה"ב, בריטניה וגרמניה.

לבנק חשיפה בסך 3 מיליון ש"ח לבנק אירלנדי בדרוג A+, חשיפה בסך 1 מיליון ש"ח לבנק ספרדי בדירוג A וחשיפה זניחה לבנק איטלקי בדרוג BBB+. לא קיימת חשיפה לבנקים הפועלים ביוון ופורטוגל. קיימת חשיפה למוסדות פיננסיים זרים העולה על 15% מבסיס ההון של הבנק (ב-31 בדצמבר 2020 מעל 578 מיליון ש"ח, בסוף שנת 2019 מעל 525 מיליון ש"ח), כהגדרתו בהוראת נב"ת מספר 202 – ההון הפיקוחי בדבר רכיבי ההון, במדינות הבאות: ארה"ב – אין חשיפה נכון ליום 31 בדצמבר 2020 (סך החשיפה בסוף שנת 2019 הייתה כ-575 מיליון ש"ח, מזה סך של 235 מיליון ש"ח בדירוג A-, סך של 291 מיליון ש"ח בדירוג A+, סך של 34 מיליון ש"ח בדירוג B+ והיתרה בסך 15 מיליון ש"ח בדירוג BBB+). בריטניה – סך החשיפה של כ-742 מיליון ש"ח, מזה סך של 11 מיליון ש"ח בדירוג A-, סך של 665 מיליון ש"ח בדירוג A+, סך של 63 מיליון ש"ח בדירוג A, והיתרה בסך 3 מיליון ש"ח בדירוג BBB+ (בסוף שנת 2019 לא הייתה חשיפה). לאור השלכות השליליות הצפויות של משבר הקורונה, הבנק עוקב אחר שינויים בדירוגים של מוסדות אלו המתפרסמים על ידי סוכנויות הדירוג הבינלאומיות. הבנק עוקב אחר פרמטרים נוספים המצביעים על מצבם של מוסדות אלו. פרמטרים אלו כוללים שינויים מהירים במחירי המניות, שינויים במרווחי אג"ח ו-Credit Default Swaps, עלויות גיוס מקורות ומידע נוסף המתפרסם אודות המוסדות הפיננסיים. על בסיס מכלול המידע הנאסף, הבנק מתאים את היקף החשיפה למוסדות הפיננסיים השונים.

הבנק בוחן את הפעילות מול מוסדות אלו על בסיס שוטף ועוקב אחרי התפתחות הסיכון ומתאים את החשיפות והמסגרות בהתאם להתפתחויות הפרטניות.

התפתחויות בהפרשה להפסדי אשראי

טבלה 18: תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי

גילוי על פי נדבך 3

אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר	לדיור	מסחרי במיליוני ש"ח	
ליום 31 בדצמבר 2020						
287	-	287	101	42	144	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2019
101	-	101	36	12	53	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
7	-	7	1	-	6	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
(102)	-	(102)	(76)	-	(26)	מחיקות חשבונאיות
80	-	80	55	-	25	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(22)	-	(22)	(21)	-	(1)	מחיקות חשבונאיות נטו
366	-	366	116	54	196	יתרת הפרשה להפסדי אשראי 31.12.2020
48	-	48	4	-	44	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
ליום 31 בדצמבר 2019						
301	-	301	89	48	164	יתרת הפרשה להפסדי אשראי ליום 31.12.2018
40	-	40	47	(2)	(5)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(4)	-	(4)	-	-	(4)	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
(122)	-	(122)	(81)	(5)	(36)	מחיקות חשבונאיות
68	-	68	46	1	21	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(54)	-	(54)	(35)	(4)	(15)	מחיקות חשבונאיות נטו
287	-	287	101	42	144	יתרת הפרשה להפסדי אשראי 31.12.2019
41	-	41	3	-	38	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

לפרטים נוספים, ראה ביאור 27 – מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2020, וכן סעיף תנועה בחובות פגומים – סיכון איכות תיק האשראי, בדוח הדירקטוריון.

הפיקוח על הבנקים הנחה את המערכת הבנקאית להפעיל שיקול דעת משמעותי בהערכת הפסדי האשראי הצפויים בתיק האשראי שלו. וזאת על מנת לוודא שההפרשות להפסדי אשראי יהיו מספיקות כדי לכסות באופן שמרני וזהיר את האומדן העדכני של הפסדי האשראי הצפויים מתיק האשראי של התאגיד הבנקאי, כולל ההשפעה של אירוע נגיף הקורונה.

להערכת הבנק הגידול המשמעותי בהפרשות להפסדי אשראי בשנת 2020, תואם את הציפיות הפיקוחיות המתייחסות לשיעורי כיסוי נאותים.

הבנק עדכן במודל ההפרשה הקבוצתית את הפרמטרים המאקרו כלכליים המשפיעים על חישוב ההפרשה הקבוצתית (בעיקר העלייה בשיעור האבטלה הצפוי ובתחזית לגבי הצמיחה השלילית במשק), המביאים גם בחשבון את חוסר הודאות הקיימת, בהתבסס על חוות דעתו של הכלכלן של הבנק, שהסתמך בין היתר על תחזיות חטיבת המחקר של בנק ישראל וגופי מחקר אחרים במשק. בנוסף, בחן הבנק השפעת תרחישי קיצון ספציפיים שביצע על אוכלוסיית הלווים אשר הקפואו תשלומי הלוואות וטרם חזרו לשלם וכן על אוכלוסיית הלווים שנטלו הלוואות בערבות המדינה. כמו כן, סיווג הבנק כחובות בעייתיים מספר לווים, שמצבם הורע עקב משבר הקורונה וכן הגדיל את ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי כמפורט בדוח ההנהלה והדירקטוריון ליום ה-31 בדצמבר 2020.

טבלה 19: חובות אשר בוצעה לגביהם דחיית תשלומים במסגרת התמודדות עם נגיף הקורונה, ואשר לא סווגו כחובות בארגון מחדש של חוב בעייתי

מזה: בפיגור של יתרת חוב 30 ימים או רשומה יותר	פירוט נוסף של חובות שנמצאים בדחיית תשלומים, לפי משך תקופת דחיית התשלומים ⁽³⁾		פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים		חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾⁽²⁾			סכום התשלומים שנדחו	מספר הלוואות	יתרת חוב רשומה	אשראי לציבור במיליוני ש"ח
	חובות לא בעייתיים		חובות לא בעייתיים		חובות	חובות	חובות				
	חובות לגביהם בוצעה דחייה של יותר מ- 6 חודשים	חובות לגביהם בוצעה דחייה של יותר מ- 3 ועד ל- 6 חודשים	סך הכל חובות לא בעייתיים	חובות בדירוג ביצוע ביצוע							
3	74	-	9	9	9	-	0	0	1	9	עסקים גדולים
-	48	-	3	3	3	-	-	-	2	3	עסקים בינוניים
20	248	5	23	35	35	-	0	3	144	35	עסקים קטנים
1	299	11	58	116	116	-	1	11	2,266	117	אנשים פרטיים- לא דיור
14	1,811 ⁽⁵⁾	12	106	133	131	2	0	5	174	133	הלוואות לדיור
38	2,480	28	199	296	294	2	1⁽⁴⁾	19	2,587	297	סך הכל ליום 31.12.2020
-	87	-	-	-	-	-	6	1	2	6	עסקים גדולים
-	57	-	3	6	6	-	-	-	3	6	עסקים בינוניים
22	267	4	43	59	59	-	11	8	219	70	עסקים קטנים
2	304	2	75	112	111	1	2	11	2,190	114	אנשים פרטיים- לא דיור
15	1,334	281	263	564	555	9	12	24	629	576	הלוואות לדיור
39	2,049	287	384	741	731	10	31 ⁽⁴⁾	44	3,043	772	סך הכל ליום 30.9.2020
1	1,692	-	550	976	969	7	63 ⁽⁴⁾	51	5,990	1,040	סך הכל ליום 30.6.2020

(1) חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים נכון ליום 31.1.2021, במיליוני ש"ח. יתרת חוב רשומה בסך 233, מספר הלוואות 1,719, סכום התשלומים שנדחו 14.

- (2) מזה: דחיות שניתנו שאינן במסגרת תכנית רוחבית בסך 18 מיליון ש"ח (ליום 30.9.2020 - 54 מיליון ש"ח).
- (3) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת התמודדות עם נגיף הקורונה, ואינה כוללת דחייה אשר לה הלווה זכאי לפי כל דין.
- (4) מזה: חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית בסך 0 מיליון ש"ח (ליום 30.9.2020 - 18 מיליון ש"ח).
- (5) מזה: סך של כ-37 מיליון ש"ח חובות אשר תקופת דחיית התשלומים בגינם הסתיימה נכון ליום 31 בדצמבר ובוצעה לגביהם דחייה נוספת לאחר מועד הדיווח.

למידע נוסף אודות התפתחויות בהפרשה להפסדי אשראי והקשר בין השינוי במדדי איכות האשראי להפרשה להפסדי אשראי ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר ופרק סיכון איכות תיק האשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה ליום 31 בדצמבר 2020.

חובות שנדחו בהם תשלומים במסגרת התמודדות עם נגיף הקורונה, ואשר לא סווגו כחובות בארגון מחדש של חוב בעייתי

בשל משבר הקורונה ועל מנת לתת מענה ללקוחות, הבנק איפשר ללקוחות דחיה של תשלומי הקרן והריבית (או הקרן בלבד במקרים בהם הוסכם עם הלקוח על תשלום הריבית באופן שוטף) לתקופה של שלשה חודשים תוך מתן אפשרות לדחיה לתקופה נוספת בהלוואות צרכניות ובאשראי לדיור, בהתאם לקריטריונים שנקבעו בהסכמה עם בנק ישראל. באשראי לדיור, התווסף סכום הדחיה לתשלום החודשי, מבלי להאריך את תקופת ההלוואה. ביתר תחומי האשראי, הארכה תקופת ההלוואה בהתאם לחודשי הדחיה. מרבית הלקוחות אשר התקופה החוזית של דחיית התשלומים שלהם הסתיימה, חזרו לפרוע את ההלוואה כסדרה.

יצוין כי קיים סיכון מוגבר בגין אשראי שבגינו בוצעה דחיה והוא תלוי ביכולת העתידית של הלווה לפרוע את תשלומי ההלוואה כסדרם, במועד סיום הדחייה.

הבנק עוקב אחר רמת הסיכון של האשראי ללווים אלו ובחן את אוכלוסיית הלווים אשר ביצעו דחיית תשלומים של הלוואות וטרם חזרו לשלםם ואת הצורך לבצע הפרשה בגינם באופן הבא:

1. בחינה של החמרת דירוגי האשראי ובעיקר בענפים בסיכון גבוה.
2. בחינה של החמרת ההסתברות לכשל (PD) בהתאם לדירוגים מחמירים יותר.
3. לקוחות עסקיים ומסחריים נבחנו גם באופן פרטי בהתאם לסטטוס מצבם ורמת הסיכון המעודכנת שלהם, התקבלה החלטה פרטנית האם לנהלם במסגרת רשימות מעקב או לחילופין לסווגם.

אשראי בערבות מדינה שניתן לעסקים להתמודדות עם משבר נגיף הקורונה

על רקע התפרצות נגיף הקורונה, הבנק הצטרף לקרן להעמדת הלוואות בערבות מדינה לעסקים קטנים ובינוניים ומאפשר ללקוחותיו וללקוחות כל הבנקים להגיש בקשה לקרן ולקבל הלוואות בתנאי הקרן (במסלול על בסיס פריים ולתקופה של עד 5 שנים). זאת, בהתאם לתהליך החיתום שהוגדר. בנוסף למסלול הרגיל, איפשר הבנק ללקוחותיו וללקוחות כל הבנקים להגיש בקשה לקרן במסלול מוגבר המיועד לענפים שנפגעו באופן משמעותי ממשבר הקורונה והבנק מאפשר קבלת הלוואות גם במסלול זה. בהיבט הסיכון, שיקול הדעת האשראי ותהליכי החיתום שהבנק מבצע זהים לאלו הנלקחים בחשבון במסגרת העמדות אשראי באופן עצמאי ומשום כך לא נראה סיכון עודף בתיק זה. הבנק בוחן כל בקשה על פי יכולת החזר של הלקוח ועל פי סבירות להתאוששות העסק בתום המשבר. כמו כן, ההישענות על מרכיב הערבות האישית של הלקוח נבחנת על פי מצבו הפיננסי. תהליכי חיתום אלו מביאים לכך שחלק גדול מהבקשות מאושרות בסכומים נמוכים מסכום הבקשה המקורי. קיים פיזור גבוה מאוד בסכומים ללווים מענפים שונים. על רקע המיזוג הצפוי עם בנק מזרחי טפחות, הבנק חדל להעמיד הלוואות חדשות במסגרת הקרן.

טבלה 20: אשראי בערבות מדינה שניתן לעסקים להתמודדות עם משבר נגיף הקורונה ליום 31 בדצמבר 2020

אשראי לציבור	יתרת חוב רשומה
	במיליוני ש"ח
עסקים גדולים	12
עסקים בינוניים	43
עסקים זעירים וקטנים	147
סך הכול	202

שיטות להפחתת סיכון אשראי (CRC)

גילוי על פי נדבך 3

כחלק מניהול סיכון האשראי מקבל הבנק מלקוחותיו בטוחות לצורך הבטחת האשראי. במסגרת באזל 3, בנדבך הראשון, הבנק מכיר בביטחונות על פי הגישה המקיפה, כהגדרתה בהוראה. בגישה זו, ערך הביטחון נטו מופחת בהתאם למקדמים לפי סוג הנכס, התאמת מטבע או תקופה לפירעון.

בנוסף, החל מיום 31 במרץ 2019 הבנק משתמש בפוליסות ביטוח להפחתת סיכון האשראי של ערבויות ומסגרות בלתי מנוצלות פרויקטים אשר נחתמו ו/או יחתמו לגביהם הסכמים לליווי פיננסי. לפרטים נוספים ראה פרק סקירת נכסי סיכון משוקללים.

להלן פירוט סוגי הביטחונות הפיננסיים הכשירים בהם הבנק עושה שימוש לצורך חישוב הלימות ההון ואופן הערכתם לצרכי הפחתת סיכון:

ניירות ערך – ניירות ערך כשירים אשר שועבדו לטובת בעליהם או לטובת צד ג'. הערכת השווי לביטחון מבוססת על מחיר השוק של נייר הערך המשועבד ובהתאם למקדמי הפחתה משווי הביטחון המושפעים בין היתר ממספר ימי ההחזקה ואופי פעילות הלקוח. שיעור ההפחתה מיושם בבנק כך שבחלק מהמקרים השיעור הינו 50% בהתאם לחלופה בסעיף 151 א.ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203 ובחלק אחר מיושם מנגנון להפחתה בשיעורים ספציפיים לפי פעילות הלקוח, בהתאמה להסכמים, בכפוף לתנאים המצוינים בסעיף 151 א.ב' להוראה.

פיקדונות ותכניות חיסכון – אמצעים נזילים שניתלו כבטוחה על דרך של כתב קיזוז או שעבוד, לפי הצורך, ולא ניתן למשכם כל עוד לא הפסיקו לשמש כבטוחה. שווי הבטוחה נקבע לפי השערון בגין משיכה טרם מועד הפירעון הנקוב שלה.

ערבויות צד שלישי – ערבויות שניתנו על ידי צד שלישי כנגד חשיפה של לקוח. עם מתן הערבות, הגורם הערב הופך להיות הצד הנגדי לחשיפה כך שמשקל הסיכון בגין החשיפה משתנה. ערבות מסוג זה מאפשרת את הפחתת נכסי הסיכון הנובעים מהחשיפה, בהתאם לסיכון הגורם הערב. לגבי ערבות שניתנה על ידי בנקים בחו"ל כנגד חשיפות הלקוח, השימוש מבוצע בכפוף לבדיקה משפטית פרטנית לגבי תקפות הערבות לפי הדין החל עליה (על פי רוב, דין מדינת התאגדות הבנק מנפיק הערבות).

ביטוח ערבויות – פוליסת ביטוח בגין חשיפות אשראי לערבויות שהבנק הוציא / יוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התשל"ה-1974 ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור ולערבויות ביצוע, הכל בקשר לפרויקטים אשר נחתמו ו/או יחתמו לגביהם הסכמים לליווי פיננסי עם הבנק מעת לעת (להן ביחד: "הערבויות"). ביטוח זה מאפשר הפחתת נכסי הסיכון הנובעים מהצד הנגדי לעסקה, על ידי שקלול החשיפה בסיכון חברת הביטוח המבטחת.

ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי ההצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנדטיות בשווי הבטוחה.

קיזוז – נכון ליום 31 בדצמבר 2020 היקף הקיזוזים (קיזוז בין נכסים להתחייבויות) אינו מהותי (בדומה ליום 31 בדצמבר 2019).

למידע אודות ניהול סיכון ריכוזיות ביטחונות ראה פרק סיכון אשראי – סיכון ריכוזיות תיק האשראי, לעיל.

שיטות להפחתת סיכון אשראי – סקירה (CR3)

טבלה 21: שיטות להפחתת סיכון אשראי (CR3)

ה	ד	ג	ב	א2	א1	א	
מובטחים				לא מובטחים			
מזה: על ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על ידי ביטחון					
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח ⁽²⁾	יתרה מאזנית ⁽¹⁾	מזה: סכום מובטח	סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	סך הכל יתרה מאזנית ⁽¹⁾	
במיליוני ש"ח							
יתרות ליום 31 בדצמבר 2020⁽³⁾							
31	175	1,168	2,868	1,199	3,043	35,205	1 חובות, למעט אג"ח
-	-	-	-	-	-	7,632	2 אג"ח
31	175	1,168	2,868	1,199	3,043	42,837	3 סה"כ
-	-	11	15	11	15	280	מזה: פגום או בפיגור של 90 יום או יותר
יתרות ליום 31 בדצמבר 2019							
10	23	1,871	3,427	1,881	3,450	30,450	1 חובות, למעט אג"ח
-	-	-	-	-	-	6,867	2 אג"ח
10	23	1,871	3,427	1,881	3,450	37,317	3 סה"כ
-	-	-	-	-	-	279	מזה: פגום או בפיגור של 90 יום או יותר

חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

לאחר הכפלה במקדמי ביטחון (haircuts), כולל התאמות חיוביות שנוספו לחשיפה.

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה נצפה מימוש ני"ע מאסיבי על ידי הציבור והפקדת התמורה במערכת הבנקאית. כתוצאה מכך גדלו עודפי הנזילות בבנק שהופנו בעיקר לפיקדונות בבנק ישראל ולרכישת ני"ע שהונפקו על ידי מדינת ישראל. מימושים אלו תרמו גם לירידה בחשיפות המובטחות על ידי ביטחון.

סיכון אשראי בגישה הסטנדרטית

השימוש בדירוגי אשראי חיצוניים בגישה הסטנדרטית לסיכון אשראי (CRD)

גילוי על פי נדבך 3

הקצאת ההון בנדבך הראשון בגין סיכון האשראי בתיק מחושבת בהתאם לגישה הסטנדרטית. סיכון ריכוזיות האשראי והביטחונות, כמו גם סיכון איכות האשראי מוערכים במסגרת הנדבך השני.

לצרכי עמידה בנדבך הראשון של הוראות באזל על פי הגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בדירוגי מדינות (לרבות לצורך הערכת סיכון בנקים), של סוכנות הדירוג Standard & Poor's המוכרת כסוכנות דירוג כשירה על פי ההוראה. הבנק אינו משתמש במידע מסוכנויות אשראי ליצוא.

דירוגים אלו משמשים לקביעת משקל סיכון של הצדדים הנגדיים הבאים: ריבונות, סקטור ציבורי, תאגידים בנקאיים, ואגרות חוב של תאגידים. בנוסף משמשים הדירוגים לצורך קביעת מקדם הביטחון המתאים לביטחונות.

טבלה 22: טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג S&P (CRD)
גילוי על פי נדבך 3

ריבוניות	בנקים	סקטור ציבורי	אג"ח תאגידיים	דירוג של חברת S&P
משקל הסיכון (באחוזים)				
0%	20%	20%	20%	AAA עד AA-
20%	50%	50%	50%	A+ עד A-
50%	100%	100%	100%	BBB+ עד BBB-
100%	100%	100%	100%	BB+ עד BB-
100%	100%	100%	150%	B+ עד B-
150%	150%	150%	150%	CCC+ או נמוך יותר

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרת ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל. משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה. משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראלים הינו 20%.

הטבלאות שלהלן מציגות את פירוט חשיפת האשראי ברוטו על-פי משקולות הסיכון תוך פילוח החשיפה בהתאם לצד הנגדי (סגמנטים) לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי בגין ביטחונות מוכרים.

טבלה 23: הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

א	ב	ג	ד	ה	ו
חשיפות לפני CCF ו- CRM ⁽¹⁾		חשיפות אחרי CCF ו- CRM ⁽²⁾		RWA וצפיפות RWA	
סכום מאזני	סכום חוץ מאזני	סכום מאזני	סכום חוץ מאזני	RWA ⁽³⁾	צפיפות RWA ⁽⁴⁾
במיליוני ש"ח					
יתרות ליום 31 בדצמבר 2020					
17,249	-	17,280	-	-	0%
365	232	367	79	89	20%
1,356	150	1,363	34	279	20%
7,080	3,018	6,010	1,168	6,824	95%
2,454	2,866	2,289	535	2,823	100%
4,959	1,351	4,889	188	3,808	75%
852	460	740	83	617	75%
9,956	866	9,910	99	4,766	48%
295	36	295	35	392	119%
1,308	32	1,308	16	743	56%
45,874	9,011	44,451	2,237	20,341	44%

טבלה 23: הגישה הסטנדרטית – חשיפה לסיכון אשראי והשפעות הפחתת סיכון אשראי (CR4)

א		ב		ג		ד		ה		ו	
חשיפות לפני CCF ו- CRM ⁽¹⁾		חשיפות אחרי CCF ו- CRM ⁽²⁾		RWA וצפיפות RWA		RWA וצפיפות RWA ⁽⁴⁾					
סכום מאזני		סכום מאזני		סכום מאזני		סכום מאזני		סכום מאזני		סוגי נכסים	
במיליוני ש"ח											
יתרות ליום 31 בדצמבר 2019											
1	חובות של ריבוניות	10,845	-	10,845	-	0%	-	-	-		
2	חובות של ישויות סקטור ציבורי	433	262	433	433	20%	105	93	433		
3	חובות של תאגידים בנקאיים	1,058	330	1,068	1,068	20%	228	73	1,068		
5	חובות של תאגידים	8,743	3,762	7,418	7,418	95%	8,427	1,423	7,418		
6	חובות בביטחון גדל"ן מסחרי	2,306	3,017	2,212	2,212	100%	2,760	548	2,212		
7	חשיפות קמעונאיות ליחידים	5,193	1,407	5,122	5,122	75%	3,988	195	5,122		
8	עסקים קטנים	791	376	714	714	75%	591	73	714		
9	משכנתאות לדיור	9,441	685	9,442	9,442	46%	4,412	62	9,442		
10	הלואות בפיגור	279	23	279	279	125%	374	21	279		
11	נכסים אחרים	1,382	34	1,383	1,383	56%	781	17	1,383		
12	סה"כ	40,471	9,896	38,916	38,916	52%	21,666	2,505	38,916		

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי.
2. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי, לאחר הפעלת מקדם המרה לאשראי ויישום שיטות הפחתת סיכון אשראי. סכום החשיפה המכוסה על ידי ערבויות מועבר לחובת הצד הנגדי שנתן את הערבות.
Credit Conversion Factor - CCF, מקדם המרה לאשראי.
3. Risk Weighted Assets - RWA, יתרת נכסי סיכון אשראי לל נכסי סיכון בגין סיכון אשראי צד נגדי וסכומים מתחת לספי הניכוי.
4. היחס שבין נכסי הסיכון לסכום החשיפות בטורים ג' ו-ד'.

הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)

טבלה 24: הגישה הסטנדרטית – חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (CR5)

ראה הערה (1) לטבלה

	א	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	ל		
	0%	20%	35%	50%	60%	75%	100%	150% ²	סה"כ		
	במיליוני ש"ח										
	ליום 31 בדצמבר 2020										
1	17,280	-	-	-	-	-	-	-	-	17,280	ריבוניות ³
2	-	446	-	-	-	-	-	-	-	446	ישויות סקטור ציבורי
3	-	-	1,397	-	-	-	-	-	-	1,397	תאגידים בנקאיים
5	-	-	443	1	-	-	6,734	-	-	7,178	תאגידים
6	-	-	-	-	-	-	2,824	-	-	2,824	בביטחון נדל"ן מסחרי
7	-	-	-	-	-	5,073	4	-	-	5,077	קמעונאיות ליחידים
8	-	-	-	-	-	822	1	-	-	823	עסקים קטנים
9	-	-	5,096	2,462	813	1,501	137	-	-	10,009	משכנתאות לדיור
10	-	-	-	-	-	-	207	123	330	330	הלוואות בפיגור
11	608	-	-	-	-	-	-	661	54	1,323	נכסים אחרים
11א	-	-	-	-	-	-	231	38	269	269	מזה: בגין מניות
12	<u>17,888</u>	<u>2,286</u>	<u>5,096</u>	<u>2,463</u>	<u>813</u>	<u>7,396</u>	<u>10,568</u>	<u>177</u>	<u>46,687</u>		סך הכל
	ליום 31 בדצמבר 2019										
1	10,845	-	-	-	-	-	-	-	-	10,845	ריבוניות ³
2	-	526	-	-	-	-	-	-	-	526	ישויות סקטור ציבורי
3	-	-	1,141	-	-	-	-	-	-	1,141	תאגידים בנקאיים
5	-	-	517	1	-	-	8,323	-	-	8,841	תאגידים
6	-	-	-	-	-	-	2,760	-	-	2,760	בביטחון נדל"ן מסחרי
7	-	-	-	-	-	5,315	2	-	-	5,317	קמעונאיות ליחידים
8	-	-	-	-	-	786	1	-	-	787	עסקים קטנים
9	-	-	5,216	2,260	584	1,351	93	-	-	9,504	משכנתאות לדיור
10	-	-	-	-	-	-	152	148	300	300	מזה: הלוואות בפיגור
11	644	-	-	-	-	-	704	52	1,400	1,400	נכסים אחרים
11א	-	-	-	-	-	-	217	35	252	252	מזה: בגין מניות
12	<u>11,489</u>	<u>2,184</u>	<u>5,216</u>	<u>2,261</u>	<u>584</u>	<u>7,452</u>	<u>12,035</u>	<u>200</u>	<u>41,421</u>		סך הכל

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי. לא כולל תיק למסחר. הצגת מכשירים פיננסיים נגזרים לפי הגישה הסטנדרטית. לאחר הכפלה במקדמי המרה לאשראי של חשיפות חוץ מאזניות.
2. לרבות הלוואות בפיגור של למעלה מ-90 יום או חובות פגומים שאינם צוברים ריבית או השקעות בקרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות (ראה גם תת פרק "מניות בתיק הבנקאי" בהמשך פרק זה).
3. בעקבות התפשטות נגיף הקורונה נצפה מימוש ני"ע מאסיבי על ידי הציבור והפקדת התמורה במערכת הבנקאית. כתוצאה מכך גדלו עודפי הנזילות בבנק שהופנו בעיקר לפקדונות בבנק ישראל ולרכישת ני"ע שהונפקו על ידי מדינת ישראל.

גילוי איכותי על סיכון אשראי של צד נגדי (CCRA)

סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים ביחס לצד הנגדי. הסיכון שהצד הנגדי בעסקת OTC (Over the Counter) יכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרימי המזומנים בעסקה. הפסד ייגרם אם בעת כניסת הצד הנגדי לכשל, יהיו מול הלקוח עסקאות בעלות ערך כלכלי חיובי. סיכון זה נמדד על-ידי הפעלת מקדמים הקבועים בהוראה על הערך הנקוב של העסקות, ובהתאם למשקל הסיכון של הצד הנגדי.

חשיפות אלו מרוכזות בפעילות הבנק מול לקוחות, בנקים בארץ ובנקים בחו"ל. הפעילות מתבצעת לאחר קביעת מסגרת פעילות ללקוחות תוך מעקב שוטף אחר העמידה במסגרות אלו. מעקב זה כולל שיעור שוטף של עסקות מול הלקוחות למחיר השוק (Mark to Market), אמידת הסיכון הפוטנציאלי בהתאמה לסוגי המכשירים והסיכונים בשווקים ודרישת ביטחונות מתאימה. מתבצעת בדיקה שוטפת מול מסגרות וביטחונות. נקבעו נהלים וכללים לבקרה וטיפול בלקוחות. הבנק מיישם שיטת תרחישים היסטוריים ומודלים פנימיים נוספים, ברמת העסקה והלקוח, על פיהם נקבעת דרישת הביטחונות. הסיכון מנוהל באמצעות הסכמי קיזוז משפטיים והשלמת ביטחונות שוטפת, תוך שימוש בביטחונות כשירים וערבויות (במסגרת CRM). בהתאם לאלו הוגדרו תרחישים לפי קבוצות מדידה, בעלות רמת סיכון שונה באופן חישוב סך החשיפה (בכפוף לקיומם / אי קיומם של הסכמי קיזוז) ותקופת האחזקה (בכפוף להסכמי השלמת ביטחונות). תרחישים אלו עוברים תהליכי תיקוף תקופתיים, כגון בחינת עמידתם בתקופות של משברים פיננסיים. ההון המוקצה בדיווח מחושב בהתאם לעקרונות המפורטים בנספח ג' להוראות ניהול בנקאי תקין 203.

מעבר להקצאת ההון המבוצעת לסיכון אשראי צד נגדי בנדבך 1 בהתאמה להוראה הרגולטורית, במסגרת הנדבך השני, בוחן הבנק את הסיכון הכלכלי ואת הצורך לבצע הקצאת הון נוספת לחשיפה זו.

בנוסף לפעילות מול לקוחות הבנק, קיימת גם פעילות מול בנקים בחו"ל. חשיפת האשראי בפעילות עם בנקים בחו"ל נובעת בעיקרה מהפעילויות הבאות: הפקדת עודפי נזילות, קבלת ערבויות כביטחון ללקוחות, פעילות בנגזרים, פעילות סליקה ורכישת אג"ח של בנקים.

פעילות הבנק מול בנקים בחו"ל מבוססת על מגבלות חשיפה המאושרות אחת לשנה הנבחנות באופן שוטף ומעודכנות בהתאם לצורך. הבנק פועל בנגזרים בעיקר מול בנקים עמם נחתמו הסכמי ISDA והסכמי CSA. לבנק הסכמי סליקה ב-CLS (Continuous Linked Settlement) באמצעות בנק בינלאומי גדול בעל דירוג גבוה, שהינו חבר מסלקת CLS. ישנם מטבעות ועסקות הנסלקים דו-צדדית.

נגזרי ריבית IRS במטבעות אירו ודולר נסלקים במסלקת LCH. לאור כניסת השקל לסליקה מרכזית במהלך השנה האחרונה בנגזרי ריבית ואי התמיכה של Commerzbank (ששימש כחבר מסלקה הסולק עבור הבנק בנגזרי ריבית במסלקת LCH) במטבע זה בוצעה החלפה של הנציג ל-Goldman Sachs International בהתאם לאישור דירקטוריון

לצורך חישוב חשיפת סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מיישם הבנק את שיטת החשיפה הנוכחית, כפי שנקבעה בהוראה. על פי שיטה זו, סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים כולל את סכומי השווי ההוגן החיובי של הנגזרים במאזן בתוספת ערכי Add On בגין סיכון אשראי פוטנציאלי המחושב על-ידי הכפלת הערכים הנקובים של הנגזרים במקדמים שנקבעו בהוראה, אשר לוקחים בחשבון את נכס הבסיס של המכשיר ואת התקופה לפירעון שלו.

הבנק מבצע קיזוז עסקות בנגזרים למטרות הלימות ההון, בהתקיים התנאים המפורטים בהוראת נוהל בנקאי תקין 203.

בנוסף, פועל הבנק מול מספר מוסדות פיננסיים זרים לצורך קבלת שירותי משמורת (Custodian) בפעילות בניירות ערך זרים.

ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

טבלה 25: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי גישה פיקוחית (CCR1)

	א	ב	ה	ו	א	ב	ה	ו
	עלות שחלוף ¹	חשיפה פוטנציאלית עתידית ²	EAD לאחר CRM ³	RWA	עלות שחלוף ¹	חשיפה פוטנציאלית עתידית ²	EAD לאחר CRM ³	RWA
	במיליוני ש"ח							
	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019				יתרה ליום 31 בדצמבר 2020			
1	230	499	631	166	230	499	631	166
6	230	499	631	166	230	499	631	166

1. עלות שחלוף עבור עסקאות שלא חלות עליהן דרישות מרווח עלות השחלוף היא ההפסד שיתרחש אם צד נגדי ייכנס לכשל ועסקאותיו ייסגרו באופן מיידי. עבור עסקאות עם מרווח, זהו ההפסד שיתרחש אם צד נגדי ייכנס לכשל כעת או במועד עתידי, בהנחה שהסגירה או ההחלפה של העסקאות תתרחש באופן מיידי. אולם, סגירת עסקה בפני הצד הנגדי עם התרחשות כשל לא תהיה מיידית בהכרח.

2. חשיפה פוטנציאלית עתידית היא כל גידול פוטנציאלי בחשיפה בין הזמן הנוכחי ועד לתום תקופת סיכון המרווח.

3. חשיפה בעת כשל. מתייחס לסכום הרלוונטי לחישוב דרישות ההון לאחר שיושמו שיטות CRM התאמות שערך לסיכון אשראי (CVA).

4. הגידול בעלות השחלוף נובעת מהתפשטות וירוס הקורונה במהלך המחצית הראשונה של שנת 2020 אשר גרמה לאי ודאות והשפיעה על המסחר בשווקים ועל הכלכלה העולמית אשר בעקבותיה חלה עליה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם בשערי החליפין, מרווחי הבסיס (basis spread) ושערי המניות.

הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

טבלה 26: הקצאת הון בגין התאמת שערך לסיכון אשראי (CVA) (CCR2)

	א	ב	א	ב
	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA
	במיליוני ש"ח			
	יתרה ליום 31 בדצמבר 2019		יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	
	282	56	235	93

סך כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון (CCR3, CCR8)

סך החשיפות הנובעות מסיכון אשראי צד נגדי אינו מהותי. סך עלות השחלוף מסתכמת בכ-230 מיליון ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2020 (0 מיליון ש"ח ל-31 בדצמבר 2019).

הרכב הביטחון בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (CCR) (CCR5)

סכום הביטחונות המשמשים כמפחית סיכון אינו מהותי. סך הביטחונות נכון ל-31 בדצמבר 2020 עומד על 98 מיליון ש"ח (84 מיליון ש"ח ל-31 בדצמבר 2019).

חשיפות לנגזרי אשראי (CCR6)

נכון ליום 31 בדצמבר 2020 הבנק אינו משתמש בנגזרי אשראי לצורך ניהול סיכונים תיק האשראי.

סיכון שוק הוא הסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים עקב שינוי בתנאי השוק (רמת מחירים, שיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות).

ניהול סיכון השוק (MRA)

הדירקטוריון מתווה מסגרת לניהול סיכון השוק, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמך המדיניות של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות, באשר למדיניות ניהול סיכונים השוק של הבנק ויעדיו העסקיים, בהתאם למפורט בנוהל עבודת הדירקטוריון. הדירקטוריון סוקר את תהליך ניהול סיכונים השוק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכונים השוק, כמו גם התאמת פרופיל סיכונים השוק של הבנק לתיאבון הסיכון שנקבע, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכונים השוק במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכונים השוק של הבנק, ובניהול סיכונים הריבית בפרט, כמו גם באסטרטגיות העסקיות המשפיעות על חשיפת הבנק לסיכון שוק.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתכניות האסטרטגיות על פרופיל סיכונים השוק.
- אישור המבנה התאגידי התומך בניהול סיכונים השוק, לרבות הגדרת הפונקציות הניהוליות המעורבות בתהליך ניהול סיכונים השוק והאחריות המיוחסת לכל יחידה.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים השוק והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו, ממסמך המדיניות ווידוא כי פרופיל סיכונים השוק של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור המודלים ושיטות המדידה המשמשות בתהליך ניהול סיכונים השוק. במסגרת זו אושרה מדידה לסיכון מרווח, בסיס ריבית ותרחישי רגישות לשינוי לא מקביל בעקומי הריבית, ונבחנו ההנחות המרכזיות המשמשות בניהול סיכון הריבית.
- דיון בתוצאות תהליך תיקוף המודלים ותהליך ה-Back Test (במסגרת מסמך הסיכונים).
- סקירה שנתית למבנה תרחיש הקיצון בתחום סיכונים השוק, לרבות ההנחות העיקריות.
- דיון בהקצאת ההון בגין סיכונים שוק במסגרת הנדבך השני.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכונים השוק.
- דיון בפערים עיקריים באיכות הניהול, לרבות בתשתיות, מערכות מחשב ותהליכי עבודה.

המבנה הארגוני לניהול סיכונים השוק מבוסס על כללי הממשל התאגידי וכולל את שלושת קווי ההגנה, בהתאם להגדרות המפורטות בהוראת ניהול בנקאי תקין 310.

יצירת החשיפות לסיכונים שוק נעשית באגף לניהול פיננסי בעיקר על ידי חדר עסקות ועל ידי יחידת הנוסטרו, במסגרת המגבלות שקבע הדירקטוריון. כמו כן, יחידת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק אחראית לניהול תיק הנכסים וההתחייבויות של הבנק בפעילות הבנקאית השוטפת (ללא יחידת הנוסטרו) במטרה לשמור על החשיפה לסיכונים שוק בגבולות התיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שהוגדרו על ידי הדירקטוריון.

חדר עסקות אחראי על עשיית שוק וניהול פוזיציות יזומות בתחומים שונים בחשיפות שוק (בסיס, ריבית, אופציות) על בסיס המגבלות שהדירקטוריון קבע. ככלל, עיקר הפעילות בחדר עסקות הינה פעילות מול הלקוחות.

יחידת הנוסטרו פועלת לניהול השקעות הנוסטרו של הבנק, וכוללת השקעות במוצרים פיננסיים שונים (כמו אגרות חוב ממשלתיות, אג"ח קונצרני, אג"ח מובנה, אג"ח נקוב מט"ח, נגזרי ריבית וכו'). בנוסף, יחידת הנוסטרו מבצעת פעולות גידור חשבונאי. כל פעולה בתחום מתואמת מראש מול אגף הכספים. פעילות הנוסטרו יוצרת חשיפה מהותית לסיכונים שוק, כגון: סיכונים בסיס מדד, ריבית ומניות, אשר מנוהלת במדיניות ניהול סיכונים השוק. הפעילות מבוצעת בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

יחידת הננ"ה והנזילות אחראית על קביעת פרסום מחירי המעבר (Benchmark) וניהול הפער (חשיפה) בין הנכסים להתחייבויות הנובע מפעילויות הבנק השוטפות. פעילות הננ"ה מבוצעת במסגרת התיק הבנקאי בלבד.

הפעילות ביחידות אלה נבחנת בתדירות יומית על ידי ענף תיכון באגף ניהול פיננסי ואחת לשבוע נדונה במסגרת הפורום לעניינים פיננסיים.

ענף תיכון באגף ניהול פיננסי משמש כקו הגנה ראשון לסיכונים שוק, הכולל בין השאר, במסגרת בדיקת העמידה והתאמת הפעילות והחשיפות של הבנק במגבלות החשיפה שנקבעו ואושרו על ידי הדירקטוריון וכן מדידה ודיווח על הפעילות העסקית של האגף. ענף תיכון אחראי על יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים.

להלן עקרונות מנחים מרכזיים לניהול החשיפה לסיכוני שוק:

- סיכוני השוק ינוהלו בראייה משולבת וכלל תאגידית, לאורך השרשרת הניהולית, כמו גם לרוחב היחידות העסקיות, תוך שימוש במתודולוגיה ובמינוחים עקביים.
- ניהול הסיכונים ייעשה מתוך גישה צופה פני עתיד, שכוללת זיהוי שוטף של סיכונים חדשים או מתפתחים לצד ניטור שוטף של הסיכונים הקיימים.
- תהליכי ניהול הסיכונים יכללו את כל הסיכונים הקשורים לבנק, במאזן ומחוץ למאזן, סיכונים כמיתים ושאינם כמיתים, ברמת כלל הבנק, התיק וקו העסקים, ויביאו בחשבון את מידת החפיפה בין סיכונים.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו את היכולת להעריך ולנהל את הסיכונים הגלומים בהם.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו הידע והמומחיות בהערכת הסיכונים הגלומים בפעילויות אלו ובניהולם.
- ככלל, הבנק יפעל בשווקים ובמכשירים אשר מאופיינים ברמת נזילות גבוהה, כך שניתן לבצע פעולות מסחר בעלות זמן סבירים.

תהליכי הניטור והבקרה השוטפים מבוצעים בקו ההגנה הראשון תוך ניטור החשיפות בפועל אל מול המגבלות בחתך קווי עסקים וחתך סיכונים, והצפת התראות על חריגות ועל קרבה למגבלות, מעקב אחר גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים, מעקב אחר תיקון ליקויים וממצאי דוחות ביקורת פנימית וחיצונית, קבלת אישורי עסקות מהצד הנגדי, ניתוח של החשיפות תוך מיקוד באזורי פגיעות וניתוח ריכוזי סיכונים והפקת תמונת מצב יומית עדכנית של חשיפות עיקריות בתחומים שונים. באחריות אגף ניהול פיננסי ביצוע מעקב אחר רשימת אינדיקטורים, אשר בהתממש אחד או יותר מהם יבחן הצורך בעדכון מסגרת הפעילות, בכפוף לדין ואישור ההנהלה והדירקטוריון.

בנוסף, מבוצעת בקרה על חישוב המדידות במסגרת קו ההגנה השני. במהלך שנת 2020 נצפו חריגות ממגבלות סיכון השוק הכוללות שהוגדרו בשל משבר הקורונה. החריגות טופלו כפי שמתואר בהמשך. בנוסף, לקראת סוף השנה, פעילות הנוסטרו במניות הביאה למספר חריגות, בעיקר עקב גידול השווי בתיק המניות. לאחר שהדירקטוריון אישר הגדלת התיאבון לצורך שיפור הרווחיות, לא נצפתה חריגה.

הבנק מנהל ומנטר את פעילותו בעזרת מערכות שונות ובכלל זה מערכות מסחר כגון בלומברג ורויטרס ומערכות ייעודיות למדידת הסיכון.

במסגרת תהליך הערכת הסיכון הכולל מוערכים הסיכון המובנה ואיכות ניהול הסיכון, זאת, על בסיס שאלונים בחתך ליחידות סוחרות וקווי ההגנה. במסגרת זו נקבעת גם אפקטיביות הבקרות בסיכוני השוק.

הבנק אינו פעיל בתחום האיגוח. ככל שיבחר לפעול בתחום, הבנק יפנה לאישור הפיקוח בנושא.

ניהול הפוזיציה בסיכוני שוק מבוצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים).

במהלך 2020 התפשטות ווירוס הקורונה ברחבי העולם והעמקתו במדינות רבות וביניהן גם ישראל, גרמה לאי ודאות והשפיעה על המסחר בשווקים ועל הכלכלה העולמית אשר בעקבותיה חלה עליה ברמת התנודתיות של גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים ובכללם בשערי החליפין, מרווחי הבסיס (basis spread), שערי מניות ומחירי אגרות חוב. בתגובה הפחיתו בנקים מרכזיים רבים את הריבית.

כתוצאה מכך, נצפתה עליה באומדני הסיכון ונצפו מספר חריגות באומדני ה-VAR ההיסטורי וההיברידי אשר נבעו מכניסה של תצפיות מחמירות הנובעות ממצב השוק וזאת למרות שלא בוצעו בתקופה זו שינויים מהותיים בהרכב התיק.

נעשתה בחינה של תיקון סיבולת הסיכון מול האלטרנטיבה לסגירת פוזיציות שיקבעו הפסדים בתיק ושלא היו נכונות לדעת הבנק מבחינה עסקית. אי לכך התקבלה החלטה להרחיב באופן זמני ולתקופת זמן מוגבלת את סיבולת הסיכון עבור מדדי הסיכון המרכזיים.

כל ההתאמות אשר בוצעו הינן החל מה-31 במרץ 2020 ולתקופת זמן מוגבלת שהוגדרה מראש.

במהלך הרבעון השני השלישי והרביעי, לאור המגמה החיובית בשוק ההון, נרשמה ירידה בחשיפות העיקריות. ב-27 במאי, ב-30 באוגוסט וב-30 בדצמבר, 2020 בוצעו בכל פעם בחינות מחדש למגבלות אשר הורחבו באופן זמני ועם התקדמות הזמן הוחלט להחזיר בהדרגה חלק גדול מהמגבלות לתיאבון וסיבולת הסיכון המקוריים ועבור חלק נוסף לאשר המשך הרחבה זמנית לתקופת זמן נוספת מוגבלת מראש עד אשר ההרחבות יבוטלו במהלך 2021 לאחר יציאת התרחישים הקיצוניים מהתקופה הנבדקת.

לפירוט נוסף ראה פרק המבנה וההתפתחויות של נכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון בדוח ההנהלה והדירקטוריון ליום ה-31 בדצמבר 2020.

סיכון שוק בגישה הסטנדרטית (MR1)

טבלה 27: סיכון שוק בגישה סטנדרטית (MR1)

א	א	
סכומים	סכומים	
		במיליוני ש"ח
31.12.2019	31.12.2020	
		מוצרים ישירים (outright products)
306	302	1 סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
38	40	2 סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
172	139	3 סיכון שער חליפין
		אופציות
28	27	6 גישת דלתא פלוס
544	508	9 סה"כ

מידע נוסף על סיכון שוק שאינו נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3:

אמידת סיכונים השוק ובקרתם

אחר

סיכונים השוק אליהם חשוף הבנק, מפורטים להלן:

סיכון ריבית – החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת תזוזות בשיעורי הריבית על רווחי התאגיד או הונו. לסיכון הריבית קיימים חמישה גורמי סיכון. הבנק קבע מדידות ומגבלות לכל אחד מגורמי הסיכון.

- **סיכון תמחור מחדש (Re-pricing risk)** - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של התאגיד. אי התאמות במועדי תמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.
- **סיכון עקום התשואה (Yield curve risk)** - סיכון הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה המשפיעות באופן שלילי על רווחי התאגיד או על שווי הכלכלי (כגון "השטחה" של העקום – פער קטן בין הריבית הקצרה לארוכה "התללה" – פער גדול לטובת הריבית הארוכה מול הריבית הקצרה).
- **סיכון בסיס ריבית (Basis risk)** - סיכון הנובע מהתנהגות שונה של עקומי ריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור. הבדלים אלו עשויים לגרום לשינויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעלי מאפיינים דומים לכאורה (תקופות לפירעון דומות). לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר".
- **סיכון מרווח** - הסיכון לשחיקה במרווח הפיננסי העתידי בשל שינויים אפשריים בשוק.
- **סיכון אופציות (Optionality risk)** - סיכון הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק.

סיכון בסיס – חשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בבסיסי המחירים על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים. סיכונים בסיס המחירים כוללים מגוון סוגי סיכון: שער חליפין, אינפלציה, מניות ואופציות.

- **סיכון שער חליפין** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשער ח"ע על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון אינפלציה** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים במדד המחירים לצרכן על רווחי התאגיד או הונו הנובעים ממכשירים צמודים למדד, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון מניות** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשערי מניות על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים. לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון מניות".

סיכון אופציות - החשיפה להפסד כתוצאה משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות.

ניהול הפוזיציה בסיכונים שוק מבוצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). הבנק פועל בשוק הריביות, בשוק המט"ח, בשוק האשראי, ובשוקי המניות בארץ ובחול, הן עבור גידור וניהול החשיפות המאזניות, הן עבור גידור ופתיחת פוזיציות בתיק הנוסטרו של הבנק והן עבור לקוחות הבנק אשר עבורם משמש הבנק כמתווך בלבד. פעילות הבנק במכשירים נגזרים הינה מנוהלת, כך שהחשיפה זניחה. נציין כי הפעילות בנגזרים, על אף שלעיתים מטרתה הינה לצמצם את החשיפות לסיכונים שונים, יוצרת סיכונים אחרים, ובכלל זה סיכונים אשראי של צד נגדי (CCR), סיכון סליקה, סיכון שוק וסיכונים תפעוליים. לפירוט נוסף ראה פרק "סיכון אשראי של צד נגדי".

ניהול הפוזיציה בסיכונים שוק מבוצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). ניהול הפוזיציה יבוצע בהתחשב במטרות הבאות:

- א. פוזיציות לטווח קצר במטרה לייצר רווח משינויים צפויים בשוק בטווח הקצר.
- ב. פוזיציות ריבית לטווח ארוך המיועדות לנצל מגמות ארוכות טווח בריבית ובבסיס ההצמדה.
- ג. איזון וגידור נכסים בעלי מאפיינים דומים.
- ד. טיפול בעודפי מקורות בהתחשב גם בצרכי הנזילות.
- ה. השקעה במניות במסגרת מגבלות השקעות ריאליות של הבנק במטרה להגדיל את תשואת הבנק.
- ו. ניהול פוזיציות המט"ח של הבנק כחלק מעשיית השוק במט"ח מול הלקוחות וכן ניהול פוזיציות במטרה לנצל הזדמנויות בשווקים במסגרת תיאבון הסיכון של הבנק.

במסגרת המדיניות נקבע מדרג סמכויות לקבלת החלטות בתחום סיכונים השוק, תוך שעבור מגבלות מרכזיות נקבע כי בסמכות אגף ניהול פיננסי המשמש קו ההגנה ראשון ניצול עד רמה מסוימת, מעבר אליה נדרש אישור פורום הנהלה לעניינים פיננסיים או הנהלה. בנוסף ראש אגף ניהול פיננסי מוסמך לאשר ניווד מסגרות בין יחידת הנוסטרו לנ"ה בהתאם לספים שנקבעו, מעבר לספים אלו, נדרש אישור בפורום הנהלה.

מודלים לניהול סיכונים שוק

גילוי על פי EDTF / אחר

מדידת סיכונים השוק והערכתם הינה מרכיב מרכזי בתהליך ניהול סיכונים השוק, והיא מהווה בסיס לתהליכי הניטור והדיווח, ולהבטחת נאותות התשואה הצפויה כנגד סיכון השוק.

המדידה מבוצעת ביחס למכלול גורמי סיכונים השוק שזוהו במוצרים ופעילויות הבנק, המאזניות והחוץ מאזניות באמצעות מודל הערך שבסיכון (VAR) אשר מציג את הסיכון הפוטנציאלי (ירידה אפשרית בשווי בתקופת זמן נתונה). ככלל, החישוב מבוצע יומית בשתי שיטות, הגישה ההיסטורית והגישה ההיברידית (גישה המשלבת גישה היסטורית ומקדמי דעיכה), ברמת ביטחון של 99%.

בנוסף למודל VAR הבנק מפעיל תרחישי קיצון (Stress) הוליסטיים וליסיון ריבית בפרט. מטרת תרחישי הקיצון הינה הערכת השפעתם הפוטנציאלית של אירוע חריג או שורת אירועים חריגים על התממשותם של סיכונים והשפעתם על יציבות הבנק. בבסיס התרחישים עומדים אירועים "חריגים אך מתקבלים על הדעת" העלולים להתהוות בסביבה הכלכלית בה פועל הבנק. התרחישים נוגעים למגוון סיכונים השוק וכוללים התייחסות לסיכונים בסיסיים, סיכונים ריבית, סיכונים מניות וסיכונים אופציות ומתבססים על תנודות היסטוריות ותיאורטיות במטבעות ובשווקים בהם הבנק פועל, תוך שבחינת תקופת ההחזקה הוגדרה בהתאם לגורם הסיכון, ובהפרדה לתיק בנקאי ותיק למסחר.

רשימת התרחישים נסקרת בתדירות שנתית לפחות, וכן מתעדכנת בעת הצורך מעת לעת על רקע ההתפתחויות בשווקים. התרחישים מובאים לדיון בהנהלה ובדירקטוריון לצורך בחינה ואישור.

בהתאם לדווח לעיל, ולאור העלייה בתנודתיות גורמי הסיכון בשוק, נצפו במהלך חודש מרץ חריגות ב VAR ההיסטורי וב VAR ההיבריד. העלייה באומדני ה-VAR נבעה מעלייה בעוצמת התרחיש ההיסטורי, כתוצאה מכניסה של תצפיות מחמירות הנובעות ממצב השוק הנוכחי, ללא שינוי מהותי בפוזיציה.

יש לציין כי מודל ה-VAR הינו מודל המיועד לניהול סיכונים במצב שוק סדיר וככזה קיימות לו חולשות במדידה בתקופה קיצון. בספרות המקצועית, ידועה אי היעילות של מודל ה-VAR בזמני משבר. הסיבה היא כי בתקופת משבר ה-VAR ההיסטורי הופך למעשה להיות "VAR משבר" – בהינתן הנחת הבסיס כי תרחיש היסטורי שאירע בעבר עשוי להתרחש שוב. בעת התממשות אירוע קיצון, משמעות הנחה זו הינה כי תרחיש קיצון זה יתרחש פעם נוספת "באופן מיידי" (טרם התאוששות השוק).

החולשה מתעצמת עוד במדידת VAR בגישה ההיברידית, וזאת לאור השימוש במקדמי דעיכה. ההנחה בגישה זו הינה כי שינויים בגורמי סיכון השוק שנצפו בתקופה האחרונה סבירים יותר לחזור על עצמם משינויים שנצפו בתקופות היסטוריות יותר. בהתאם, תצפיות עדכניות מקבלות משקל עודף.

במהלך הרבעונים השני השלישי והרביעי אומדני ה-VaR ההיברידית הציגו ירידה הדרגתית בערכים וכאמור לעיל הוחזרו מגבלות נוספות לתיאבון וסיבולת הסיכון המקוריים. לגבי ה-VaR ההיברידית שהיה מנוטר לידיעה הוחלט לחזור למדידה מול מגבלה אשר הינה רחבה יותר בהשוואה לתיאבון וסיבולת הסיכון המקוריים ולתקופת זמן מוגבלת.

בחנית איכות המודל מבוצעת על פי תוצאות הבחינה בדיעבד (Back Test) לכל גורם סיכון בנפרד ובהתאם לשיטת הרמזור. לפי שיטה זו, תוצאות הבחינה בדיעבד מסווגות לשלושה איזורים – אדום, צהוב, ירוק – על פי מספר החריגות. לקביעת האזור ברמזור נדרש מינימום של 250 תצפיות.

נציין כי לאור התפתחות וירוס הקורונה כפי שתועד לעיל, נצפו חריגות במספר גורמי סיכון אשר הוחלט להחריגן מאחר ומודלים לסיכונים שוק מותאמים למצב עסקים רגיל ומהסיבה שמרבית החריגות שהתקבלו הן מחודש מרץ וסביר להניח כי הן נובעות מהשפעות המשבר.

יובהר כי בסיכון אופציות, מדידת Back Test הינה שבועית ומאז תחילת המדידה לא עלו חריגות. ובשל כך ניתן להעריך את איכות המודל ב"אזור הירוק". כמו כן, נכון לרבעון הרביעי 2020, כל המדידות, בשתי הגישות, היברידית והיסטורית, נמצאות ב"אזור הירוק", מלבד המדידה עבור סיכון בסיס מדד בגישה ההיברידית אשר נמצאת ב"אזור הצהוב" עבור התיק הבנקאי בלבד.

טבלה 28: ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח

31.12.2019	בפועל		מגבלה			
	31.12.2020 ⁵	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2019		
64.6	208.6	160	230	230	VAR חשיפת שוק כוללת ²	סה"כ
6.8	21.1	50	40	40	VAR חשיפת שוק כוללת בתיק למסחר ²	סה"כ
25.4	85	150	150	150	VAR חשיפת ריבית כוללת ²	ריבית ¹
3.5%	10.8%	16.0%	14.0%	14.0%	DV כולל ^{3,4}	ריבית ¹
12.8	43.4	60	60	60	VAR בסיס ²	בסיס
20.6	39.2	30	40	40	VAR מניות ²	מניות
4.8	39.3	28	40	40	תרחישים VOL/SPOT ⁶	אופציות

1. בחישוב הסה"כ מובאות בחשבון הקטנות סיכונים הריבית בגין מיתאמים (קורולציות) בחשיפות הריבית ובסיס המט"ח בין מטבעות שונים ועל פני התקופות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר בנפרד.
2. מדידת VAR ל-10 ימים, למעט בתיק הבנקאי לחודש קלנדרי.
3. מחושב כשיעור מההון העצמי.
4. החל מיוני 2019 המגבלה והמדידה הינם במונחי DV2 יצוין, כי הנתון ל-31.12.2019 הינו נתון ליום ובממוצע לאורך שנה זו החשיפה נעה בין 6%-10% ושמרה על הימצאות בגבולות הסיבולת. עם ארוע הקורונה ממרץ 2020 במהלך השנה חשיפת ה-DV2 נעה בטווח בין 6%-13% ושמרה על הימצאות בגבולות הסיבולת. ההחלטה על סביבת החשיפה הייתה בהתאם להזדמנויות בשוק וגורמים נוספים על פי שיקול דעת הבנק.
5. העליה הכללית באומדני ה-VAR השונים נבעה מעליה בתנודתיות גורמי הסיכון בשוק במרץ 2020 אשר גרמו לעליה בעוצמת התרחיש ההיסטורי, כתוצאה מכניסה של תצפיות מחמירות הנובעות ממצב השוק. תצפיות מחמירות אלה באות לידי ביטוי במדידת החשיפה והשפעתן צפויה לקטון לקראת סוף רבעון ראשון/תחילת רבעון שני 2021.
6. הגידול בחשיפה של ה-31.12.2020 לעומת 31.12.2019 נבע מהשפעת התפשטות וירוס הקורונה החל ממרץ 2020 אשר גרמה לשינויים חדים בשערי המטבע. אלו השפיעו על גידול חד בתרחיש התנודה בסטיית התקן ובתרחיש השער באופן כזה שהביא לתוצאה גבוהה יותר במדידת החשיפה.

ניהול פוזיציות בתיק למסחר

אחר

התיק למסחר מורכב מפוזיציות במכשירים פיננסיים המוחזקות למטרות מסחר בטווח קצר או למטרת גידור רכיבים אחרים של התיק למסחר. תיק זה כולל נכסים הניתנים לשיערוך יומי למחירי שוק (MTM), על ידי התייחסות לשוק פעיל או מצוטט, נזיל ודו-כיווני, ללא מגבלות ידועות העשויות להכשיל את יכולתו של הבנק להנזיל מידידת את החשיפה. הבנק מנהל סיכון שוק בתיק למסחר. חשיפה בתיק זה אינה מהותית למול התיק הכולל ולמול המגבלות שנקבעו עבור התיק. מעקב אחר החשיפות בתיק למסחר למול המגבלות מבוצע בתדירות יומית.

התייחסות לאירועים לאחר תאריך המאזן

אחר

הבנק מבצע מעקב הדוק אחר התפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים.

סיכון ריבית בתיק הבנקאי (IRRBB) ובתיק למסחר

הבנק מודד ומנהל את סיכון הריבית על התיק הכולל ובהפרדה בין התיק הבנקאי והתיק למסחר, תוך התייחסות לסיכונים הנובעים מפעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות כתוצאה מהפעילות הבנקאית וכן מפעילות נוסטרו וחדר עסקאות. התיק הבנקאי מכיל את כלל הפוזיציות שלא יוחסו לתיק למסחר. להגדרת התיק למסחר ראה סעיף "ניהול פוזיציות בתיק למסחר" לעיל. מדיניות ניהול חשיפת הריבית מכוונת להשגת רמות חשיפה רצויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה אליהם חשוף הבנק, בהתאמה לתחזיות בשווקים ולרמות הסיכון הרצויות ועל סמך המגבלות שנקבעו על-ידי הדירקטוריון. החשיפות העיקריות נלקחות במגזר השקלי, במגזר צמוד המדד ובמגזר הדולרי.

חשיפת הריבית נמדדת בתדירות יומית למטבעות הבאים: ש"ח לא צמוד, צמוד מדד, דולר, אירו, יין, פר"ש וליש"ט. מדידת חשיפת הריבית מביאה בחשבון, בין היתר, הנחות עבודה לשיעורי פירעונות מוקדמים במשכנתאות בריבית קבועה והנחות עבודה לשיעורי המשיכות בנקודות היציאה בתכניות חסכון, המבוססות על התנהגות היסטורית של מפקידים. חלק מיתרות העו"ש בשקלים ובמט"ח מוכרות כמקור מימון יציב ארוך ונפרסות לתקופה של עד 7 שנים בהתאם לסוג המפקיד. בנוסף מוכרות יתרות יציבות חלקית כמקור מימון קצר עד שנה. יתר יתרות העו"ש מוגדרות ללא תאריך פירעון מוגדר. הנחות העבודה המרכזיות בחישוב מדידת חשיפת הריבית נסקרות אחת לשנה לפחות, ומובאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

המודלים עוברים תיקוף בלתי תלוי בבניית המודל בהתאם להנחייה לתיקוף מודלים ולמדיניות התיקוף בבנק. לכל מודל נקבעת אינדיקציה לסיכון השיורי של המודל בהתאם לסיכון המובנה של המודל ואפקטיביות הבקרה ועל פיו נקבעים תהליכי התיקוף התקופתיים. כמו כן קיים תהליך Back Test שוטף להערכת איכות המודל ואומדניו לתוצאות בפועל.

חשיפת הריבית נמדדת במגוון טכניקות מדידה:

- א. DV (Delta Value) – נועד לבחון את רגישות השווי הכלכלי לשינוי מקביל בעקום הריבית ("סיכון תמחור מחדש") באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). חישובי ה-"DV" מבוצעים על בסיס תמחור התיק מחדש בתרחיש עליית ריבית ובתרחיש ירידת ריבית בשיעור של 1%-4% והיוון מחודש של התזרימים העתידיים. החשיפה נקבעת כהפסד באחד התרחישים (עליה או ירידת הריבית).
- ב. המדידה מבוצעת בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות תוך פירוט ההשפעה של המכשירים השונים בכל מגזר הצמדה.
- ג. VAR (Value at Risk) – מודל "ערך בסיכון" מודד את הסיכון הפוטנציאלי תיק ברמת ביטחון שאינה פוחתת משיעור של 99% ולתקופת אחזקה של 10 ימי עסקים בתיק למסחר וחודש בתיק הבנקאי. המדידה מבוצעת בעזרת פריסת תזרים מזומנים על פני תקופות של חודש עד 30 שנים על פני נקודות העקום, בגישה היברידיית (מקדם 0.97 בתיק בנקאי ו-0.96 בתיק למסחר) ובגישה ההיסטורית.
- ד. מבחני רגישות – הבנק מבצע מבחני רגישות לצורך אמידת סיכונים עקום תשואה (חשיפה להפסד כתוצאה משינוי לא מקבילי בעקום), סיכון המרווח וסיכון בסיס הריבית (חשיפה להפסד בגין שינוי עקומות ריבית בעוצמה או בכיוון שונה בין מוצרים מאזניים וחוף מאזניים), המחושבים באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). המדידה מבוצעת בתדירות יומית בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות. להסבר אודות גורמי הסיכון של הריבית, ראה סעיף "אמידת סיכונים השוק ובקרתם", לעיל.
- ה. מבחני קיצון – הבנק מפעיל תרחישי קיצון (Stress), אשר עומדים אירועים "חריגים" אך מתקבלים על הדעת" העלולים להתהוות בסביבה הכלכלית בה פועל הבנק. תרחישי הקיצון משקפים התממשות של מכלול גורמי סיכון הריבית, בעוצמות שונות. במסגרת תרחישי הקיצון מותאמות ההנחות הפנימיות לעוצמת שינוי הריבית בתרחישים השונים. השפעתם במצבי קיצון הינה עלייה בחשיפת הריבית הכוללת. ראה גם פרק "מודלים לניהול סיכונים שוק".

לצורך ניהול הסיכון, מבוצע ניטור יומי של מגבלות החשיפה שנקבעו ודיווח אודות עמידה במגבלות מרכזיות. הבנק קבע מגבלות לכל אחת מהמדידות.

במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני מוצג ניתוח התפתחות הפער בין השווי הכלכלי, כפי המחושב בתהליכי ניהול הסיכונים של הבנק, לשווי ההוגן, כפי המחושב בדוחות הכספיים בהתאם לכללי החשבונאות, ולהון העצמי המאזני, וכן מפורטות הסיבות המרכזיות לפער זה. ראה גם סעיף "מודלים לניהול סיכונים שוק".

בנוסף, במסגרת הממשל התאגידי לניהול הסיכון הוגדרו הוועדות המרכזיות הבאות: וועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, פורום הנהלה לעניינים פיננסיים, פורום נ"ה, ופורום נוסטרו.

מידע כמותי על סיכון ריבית בתיק הבנקאי ובתיק למסחר

טבלה 29: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו ראה הערה (1) לטבלה

סך הכל	מטבע		שקל		סך הכל	מטבע		שקל		
	מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל לא צמוד למדד	שקל לא צמוד למדד		מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל לא צמוד למדד	שקל לא צמוד למדד	
במיליוני ש"ח										
31 בדצמבר 2019					31 בדצמבר 2020					
41,434	1,976	2,875	6,294	30,289	46,173	868	2,494	6,008	36,803	נכסים פיננסיים ²
54,610	5,388	20,446	710	28,066	46,755	5,323	17,351	351	23,730	סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים
38,554	1,386	4,783	4,531	27,854	42,662	1,540	5,215	3,975	31,932	התחייבויות פיננסיות ²
54,734	5,881	18,496	868	29,489	47,087	4,674	14,467	186	27,760	סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ מאזניים
2,756	97	42	1,605	1,012	3,179	(23)	163	2,198	841	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
(548)	-	-	(548)	-	(592)	-	-	(592)	-	השפעת התחייבויות לזכויות עובדים
84	(1)	48	-	37	32	(4)	13	-	23	השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה
2,292	96	90	1,057	1,049	2,619	(27)	176	1,606	864	שווי הוגן נטו מותאם ¹
1,943	38	104	1,169	632	1,733	13	62	1,664	(6)	מזה: תיק בנקאי

- שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 30 א - השיטות וההנחות העיקריות לצורך אומדן השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2020.
- למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

טבלה 30: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
 ראה הערה (1) לטבלה

סך הכל	מטבע חוץ אחר		שקל לא צמוד למדד		סך הכל	מטבע חוץ אחר		שקל לא צמוד למדד		במיליוני ש"ח
	מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל צמוד למדד	שקל לא צמוד למדד		מטבע חוץ אחר	מטבע חוץ דולר	שקל צמוד למדד	שקל לא צמוד למדד	
31 בדצמבר 2019										
31 בדצמבר 2020										
2,226	99	86	1,037	1,004	2,476	(30)	152	1,571	783	שינויים מקבילים עליה במקביל של 1%
1,872	16	125	1,169	562	1,592	10	41	1,629	(88)	מזה: תיק בנקאי
2,428	91	58	1,077	1,202	2,739	(33)	203	1,635	934	ירידה במקביל של 1%
2,126	23	83	1,282	738	1,869	7	91	1,697	74	מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים										
2,221	97	95	1,011	1,018	2,594	(24)	175	1,621	822	התללה ²
1,877	39	109	1,126	603	1,714	17	60	1,678	(41)	מזה: תיק בנקאי
2,246	97	90	1,014	1,045	2,538	(31)	180	1,548	841	השטחה ³
1,893	39	106	1,123	625	1,648	9	66	1,606	(33)	מזה: תיק בנקאי
1,998	99	82	908	909	2,299	(29)	161	1,467	700	עליית ריבית בטווח הקצר
1,645	42	96	1,018	489	1,416	11	47	1,524	(166)	מזה: תיק בנקאי
2,592	93	97	1,211	1,191	2,947	(26)	191	1,749	1,033	ירידת ריבית בטווח הקצר
2,249	35	112	1,324	778	2,056	15	75	1,807	159	מזה: תיק בנקאי

- שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- התללה- ירידה בריבית בטווח הקצר ועליה בריבית בטווח הארוך.
- השטחה- עליה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

טבלה 31: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

סך הכך	הכנסות מימון שאינן מריבית		סך הכך	הכנסות מימון שאינן מריבית		במיליוני ש"ח
	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית		הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
31 בדצמבר 2019						
31 בדצמבר 2020						
153	46	107	173	41	132	שינויים מקבילים עליה במקביל של 1%
151	44	107	169	37	132	מזה: תיק בנקאי
(108)	(48)	(60)	(120)	(53)	(67)	ירידה במקביל של 1%
(109)	(49)	(60)	(117)	(50)	(67)	מזה: תיק בנקאי

טבלה 32: חשיפה כוללת של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

מסכמים מדווחים	עם דרישה עד חודש 3	מעל 3 עד חודשים	מעל 3 עד שנה	מעל 3 עד שנה	מעל 5 עד שנים	מעל 5 עד שנים	מעל 10 עד שנים	מעל 10 עד שנים	מעל 20 עד שנה	ללא תקופת פירעון	סך הכול שווי הוגן	שיעור תשואה פנימי באחוזים	מסך חיים ממוצע אפקטיבי בשנים
במיליוני ש"ח													
ליום 31 בדצמבר 2020							ליום 31 בדצמבר 2019						
נכסים פיננסיים *	18,199	5,279	4,400	5,737	3,683	3,851	3,105	958	961	46,173	2.10%	1.4	41,434
סכומים אחרים לקבל **	10,493	12,922	8,818	7,245	3,000	3,743	161	373	-	46,755	2.0	2.0	54,610
התחייבויות פיננסיות *	24,221	5,241	4,131	3,997	2,917	1,925	98	2	98	42,630	0.33%	0.5	38,471
סכומים אחרים לשלם **	11,189	11,547	9,266	6,439	3,252	4,380	580	1,026	-	47,679	2.4	2.4	55,281
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית	(6,718)	1,413	(179)	2,546	514	1,289	2,588	303	863	2,619			2,292
פירוט נוסף של החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית													
א. לפי מהות הפעילות													
החשיפה בתיק הבנקאי	(6,641)	616	(287)	2,322	754	1,268	2,651	206	844	1,733			1,943
החשיפה בתיק למסחר	(77)	797	108	224	(240)	21	(63)	97	19	886			349
	(6,718)	1,413	(179)	2,546	514	1,289	2,588	303	863	2,619			2,292
ב. לפי בסיסי הצמדה													
מטבעי ישראלי לא צמוד	(4,787)	756	(1,739)	1,408	829	1,556	1,554	490	797	864			1,049
מטבעי ישראלי צמוד למדד	192	(77)	506	305	6	194	430	30	20	1,606			1,057
מטבע חוץ (לרבות צמוד מטח)	(2,123)	734	1,054	833	(509)	(273)	604	(217)	46	149			186
ג. השפעות על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית													
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים	2	4	(20)	(54)	(56)	(133)	(208)	(127)	-	(592)			(548)
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה	2,596	-	-	(917)	(909)	(738)	-	-	-	32			84
השפעת פירעונות מוקדמים בהלוואות לדיור	41	70	244	208	9	(124)	(357)	(28)	-	63			(17)
השפעת הנחות התנהגותיות אחרות	22	32	44	(47)	(18)	(31)	(13)	-	-	(11)			(3)

- * למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. לאחר השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.
- ** סכומים לקבל ולשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוף מאזניים, לאחר השפעה של התחייבויות לזכויות עובדים. מכשירים פיננסיים מורכבים מונו לתקופות לפי משך החיים הממוצע האפקטיבי של כל מכשיר, מאחר ולא ניתן לשקף את החשיפה לריבית שלהם באמצעות מיון לפי תקופות לפירעון ותזרימי מזומנים או למועד חידוש הריבית הקרוב.
- *** ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

הערות כלליות לטבלה:

1. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.
2. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי (למעט פריטים לא כספיים) ושל סכומים אחרים לקבל ולשלם ולאחר השפעת ההתחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה כמוסבר בהערה 3 להלן, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בביאור 30 א בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2020, בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה ביאור 30 א בדוח הכספי.
3. הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מפיקדונות לפי דרישה חושב בהתאם להנחות לגבי תקופות לפירעון המשמשות את הבנק לניהול סיכוני ריבית.
4. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 30 א בדוח הכספי.
5. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.

סיכון מניות

הבנק חשוף לסיכון של תנודתיות בשערי המניות בגין אחזקות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר. דירקטוריון הבנק הגדיר מגבלות סיכון נפרדות במונחי היקף ובמונחי VAR פרמטרי הן עבור מדד המעו"ף, קרנות סל ישראליות ומניות, והן עבור קרנות סל על מדדי חו"ל, מניות בחו"ל או ETF. בנוסף, נמדד הסיכון החשבונאי לתנודתיות ברווחיות בתיק הבנקאי תוך קביעת מגבלה ייעודית. הסיכון נמדד במונחי שינוי מחיר.

הסיכון נובע מהשקעה במגוון מניות, ברובן סחירות, בבורסה הישראלית באמצעות יחידת הנוסטרו של הבנק במסגרת התיק למסחר והתיק הזמין למכירה, השקעות חברת הבת - אגוד השקעות וייזום (אש"י), אשר משקיעה בחברות העוסקות בתחומי פעילות שונים, שאינם בתחום הבנקאות ותחומים משלימים לו. פעילויות אלה מבוצעות תחת מגבלות והיקף מסגרות שאושרו בדירקטוריון הבנק, ותכליתן שיפור בתשואת הבנק. ראה דוח לעיל על הפעולות שבוצעו כתוצאה מהשפעת התפשטות ווירוס הקורונה.

טבלה 33: דרישות הון בגין קבוצות של מניות

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2019			ליום 31 בדצמבר 2020			
דרישות ההון ² (12.89%)	שווי הוגן ¹	יתרה מאזנית	דרישות ההון ² (11.94%)	שווי הוגן ¹	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח						
14	108	108	14	109	109	מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל על מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל קרנות עוקבות מדד
-	-	-	-	-	-	קרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות
-	-	-	-	-	-	אחרים
<u>14</u>	<u>108</u>	<u>108</u>	<u>14</u>	<u>109</u>	<u>109</u>	נסחרות על ידי הציבור
2	17	17	2	16	16	מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל על מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל קרנות עוקבות מדד
19	127	127	21	141	141	קרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות ³
-	-	-	-	-	-	אחרים
<u>21</u>	<u>144</u>	<u>144</u>	<u>23</u>	<u>157</u>	<u>157</u>	מוחזקות באופן פרטי ⁴

1. השווי ההוגן של ניירות ערך זמינים למכירה נקבע על סמך מחירי שוק מצוטטים בשוק העיקרי. כאשר קיימים מספר שווקים בהם נסחר נייר הערך, הערכה מבוצעת לפי מחיר שוק מצוטט בשוק המועיל ביותר. במקרים אלו השווי ההוגן של השקעת הבנק בניירות ערך הינו מכפלה של מספר היחידות באותו מחיר שוק מצוטט. המחיר המצוטט המשמש לקביעת שווי הוגן, כאמור לעיל, אינו מותאם בשל גודל ההחזקה על ידי הבנק או גודל הפוזיציה יחסית לנפח המסחר (פקטור גודל ההחזקה). אם מחיר שוק מצוטט אינו זמין, אומדן השווי ההוגן מתבסס על המידע הזמין הטוב ביותר תוך שימוש מרבי בנתונים נצפים ותוך הבאה בחשבון של הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי, אי סחירות וכיוצא באלה).
2. יחס ההון הפיקוחי בו נדרש הבנק לעמוד, בתוספת דרישת הון בגין חשיפה לתיק ההלוואות לדיור בשיעור המבטא 1% מיתרת התיק.
3. דרישת ההון בגין קרנות הון סיכון והון פרטיות מחושבת בהתאם לנכסי סיכון בהיקף של 150% מהשווי ההוגן של האחזקה.
4. לא סחירים.

ניהול סיכון הנזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו ולעמוד בפירעון התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים. ככלל, הבנק מעדיף את הקטנת סיכוני הנזילות על פני שיקולי רווחיות לטווח קצר. סיכון הנזילות כולל את הסיכונים הבאים:

- **סיכון גיוס הנזילות** - סיכון גיוס הנזילות הינו הנובע מפגיעה ביכולת גיוס הנזילות של הבנק כתוצאה מאיבוד אמון השוק בבנק, אשר יכול להתממש מאירועים כגון אירועים של פגיעה במוניטין, או פגיעה בשוק בו פועל הבנק.
- **סיכון נזילות השוק** - הסיכון שהבנק לא יוכל להפטר או לקזז בקלות פוזיציה מסוימת במחיר השוק בשל עומק שוק בלתי מספק או בשל שיבושים בשוק.

אופן פעילותם של הבנקים מאופיינת כספקי הלוואות ארוכות טווח הממומנות באמצעות פיקדונות קצרי מועד, הופך אותם לפגיעים לסיכון נזילות, הן לסיכון שבאופיו הינו ספציפי לכל בנק והן לסיכון המשפיע על השווקים בכללותם. ניהול סיכון הנזילות נועד לוודא כי לבנק תהיה את היכולת לממן גידול בנכסים ולפרוע התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים (unacceptable losses). ככלל, הבנק מעדיף את הקטנת סיכוני הנזילות על פני שיקולי רווחיות לטווח קצר.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות על בסיס עקרונות הבאים:

- קביעת מסגרת ניהול הנזילות, הבטחת נזילות מספקת בנכסים נזילים איכותיים לעמידה באירוע קיצון.
- ניסוח תיאבון וסיבולת הסיכון בהתאם לאסטרטגיה העסקית.
- תהליך זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.
- שילוב העלויות, התועלות והסיכונים בתמחור ומדידת הביצועים ובאישור מוצרים.
- פרקטיקות לניהול הנזילות, סקירת מידע ודיווח לדירקטוריון.
- ניטור החשיפות על פי קווי עסקים ומטבעות.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- ניהול פעיל ותוך יומי של סיכון הנזילות.
- ניהול פוזיציות הביטחונות.
- ביצוע מבחני קיצון ושילוב התוצאות בתהליך הניהול השוטף.
- תכנית מימון למקרה חירום.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.

הבנק מעריך את פרופיל הנזילות בראיה רחבה, הכוללת שימוש במגוון מדדי סיכון ופרמטרים נוספים להערכת היבטי סיכון הנזילות השונים, לרבות: נזילות יומית ותוך יומית, נזילות עד חודש (יחס נזילות לפי מודל פנימי ו-LCR), נזילות לטווח ארוך (יחס מימון יציב), מגוון מדדים ומגבלות ביחס לתמהיל ומבנה המקורות (שיעור פיקדונות עד חודש, שיעור פיקדונות ליבה, מדדי ריכוזיות מפקידים, שיעור מקורות מימון משוק ההון וכו'), ניתוח פערי נזילות עבור טווחי זמן שונים ועוד. הבנק קבע מגבלות לפרמטרים אלה ומנטר את רובם בתדירות יומית.

התפיסה המנחה את ניהול סיכון הנזילות הינה כי נוטל הסיכון הינו האחראי הישיר לניהול הסיכון. קו ההגנה הראשון כולל את קווי העסקים נוטלי הסיכון בבנק, אשר הינם אחראים לניהולם השוטף. קווי העסקים יוצרי סיכון הנזילות באגף ניהול פיננסי הינם 'יחידת הנג', הנוסטר וחדר עסקאות, כאשר יחידות הבקרה הינן ענף תפעול שוק ההון וענף תיכון. יצוין כי פעילות מתן האשראי בבנק, המבוצעת באגף עסקים ואגף קמעונאות משפיעה על חשיפת הבנק לסיכון הנזילות, אך הסיכון מרוכז ומנוהל באגף ניהול פיננסי.

כל היחידות העסקיות שפעילותן עשויה להשפיע על הנזילות מכירות ופועלות בהתאם למדיניות, נהלים, מגבלות ובקורות שנקבעו. בנוסף, הוגדרו גורמים אחראים ליישום בקורות פנימיות שהנם בלתי תלויים במנהל הסיכון, וכן בעלי הכשרה נאותה וכישורים וסמכות מתאימים על מנת לאתגר את המידע הנמסר ואת הנחות המודלים שבשימוש קווי העסקים. המבנה הארגוני המשמש ליישום מדיניות ניהול סיכון הנזילות, כולל שלושה קווי הגנה, כמפורט לעיל.

הנהלת הבנק שמה דגש מיוחד על ניהול קפדני של סיכונים הנזילות, תוך קבלת דיווחים שוטפים. ככלל, הבנק מעדיף את הקטנת סיכונים הנזילות על פני שיקולי רווחיות לטווח קצר. לשם בחינת עדכניות המדיניות וזיהוי מוקדם של התפתחות אפשרית של תרחישי קיצון בנזילות, מבוצע מעקב חודשי אחר אינדיקטורים חיצוניים (מאקרו) ופנימיים (מיצוב הבנק והתנהגות מפקידים), המדווח במסגרת פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים.

דירקטוריון הבנק מתווה את פרופיל הסיכון, וזאת במסגרת הדיונים על האסטרטגיה, תכניות העבודה ומסמך המדיניות. נקבעו מגבלות לעניין פיזור מקורות, תוך שמירה על תמהיל מקורות הנובעים משוק ההון ופיקדונות הציבור, תוך מעקב אחר התפתחות משקלן של קבוצות המפקידים השונות ופיזור המפקידים בבנק ובתוך כל קבוצה. נכון למועד הדוח היקף פיקדונותיהן של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות הסתכם בסך 1,628 מיליון ש"ח, ומהווה 3.9% מסך פיקדונות הציבור. לפירוט בדבר הרכב הפיקדונות ראה ביאור 17 "פיקדונות לפי גודל" בדוח הכספי ל-31 בדצמבר 2020.

הדירקטוריון מבצע מעקב אחר אינדיקטורים מרכזיים בתחום הנזילות במסמך הסיכונים הרבעוני וסקירת מנכ"ל החודשית, ומקיים דיונים רבעוניים על מצב הנזילות הכולל וניהול הנזילות במט"ח על פי התפתחויות בשווקים והצורך הנגזר מכך, בין היתר באמצעות הוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון (מתכנסת בתדירות רבעונית לפחות). כמו כן מתבצע מעקב חודשי אחר התפתחות הסיכון במסגרת וועדת אד-הוק של הדירקטוריון. קביעת מסגרות כוללות ופרטניות לניהול עודפי הנזילות בבנקים במט"ח נדונה אחת לשנה לפחות, בהתאם לצורך ולהתפתחויות בשווקים. בנוסף, הדירקטוריון דן ומאשר את המודלים המשמשים למדידת הסיכון, את תרחישי הקיצון ואת המגבלות בגין אלה.

מודל הנזילות הפנימי

הבנק מנהל את רמת הנזילות שלו גם על פי מודל פנימי (בנוסף ל-LCR), הנגזר ממדיניות ניהול סיכון הנזילות. המדידה הפנימית נבחנת בתרחיש שוטף ובתרחיש קיצון. בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

מטרת מודל הנזילות הפנימי הינה לבדוק את יכולת העמידה של הבנק בפירעון פיקדונות, כפי שנצפה בבחינה פנימית של התנהגות מפקידי הבנק או כאשר קיים קושי במימוש נכסים. מתבצע חישוב של היחס בין כרית הנזילות לבין תזרים יוצא נטו בהתאם לדרישת הוראה 342. המודל לוקח בחשבון את המזומנים בקופה ופיקדונות בבנקים, יכולת המימוש בפועל של תיק האג"ח של הבנק, תוך אבחנה בין סוגי האג"ח ונזילותם, ומניח תחזית משיכות על סמך היסטוריית משיכות תוך הבחנה בין סוגי מפקידים בחתך הפיקדונות לתקופת שונות, ויכולת לפרוע אשראי מסוג On Call מכלל הלקוחות.

הנחות היסוד של מודל הנזילות נקבעות תוך התייחסות ליכולת המימוש של הנכסים המרכיבים את כרית הנזילות ובחינת התנהלותם ההיסטורית של המפקידים. הנחות המודל נבחנות בתדירות הנדרשת על פי מדיניות התיקוף ועל פי ההתפתחויות בשווקים ו/או בבנק, ומובאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

יחס הנזילות על פי המודל הפנימי נמדד ומדווח בתדירות יומית להנהלת הבנק, נבחן באופן שבועי על ידי פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים ונכלל בדיווח החודשי לדירקטוריון בנוסף לדיווח החודשי בדבר ריכוזיות הפיקדונות ושינויים מהותיים במצב הנזילות. בנוסף, מבוצעות בדיקות של עמידה במגבלות לתרחיש הקיצון.

תרחיש קיצון לנזילות

הבנק בודק את סיכון הנזילות בין היתר באמצעות בחינת השפעת תרחישי קיצון שונים על מודל הנזילות הפנימי. תרחישי הקיצון כוללים תרחיש מערכתי, תרחיש ממוקד בנק, תרחיש משולב ותרחיש הפכי (בוחן את עוצמת אירוע המביא את יחס הנזילות מעבר לסיבולת הסיכון התחתונה). התרחישים כוללים תיאור עסקי, כימות השפעות התרחישים על תזרימי המזומנים ויחס הנזילות, האחריות לזיהוי התפתחות מצב משברי ודרכי ההתמודדות במקרה של התממשותו של תרחיש קיצון. בנוסף, מבוצעת מדידה של תרחישי קיצון לתקופות של עד חודש ומעל חודש. תרחישי קיצון אלה נמדדים בתדירות יומית ומוצגים לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים כחומר רקע בישיבתו השבועית. כמו כן, אחת לרבעון מתקיים דיון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון על תוצאות תרחישי הקיצון בפועל אל מול המגבלות שנקבעו, וזאת במסגרת הדיון על מסמך הסיכונים.

התרחיש המערכתי כולל ירידה באמון הציבור את יציבות המערכת הבנקאית, היוצרת, בין היתר קשיים בפירעון אשראי מצד לווים, לחצי נזילות כבדים במערכת והיא מחזקת את התמריץ להעברת נכסים לחו"ל. התרחיש ממוקד בנק משקף מצב של חשש בקרב בעלי העניין של הבנק ביחס ליציבותו הפיננסית וספק ביחס ליכולתו לעמוד בהתחייבויותיו, באופן ספציפי. התרחיש המשולב מתייחס לשינוי משמעותי לרעה בשוקי ההון, אשר גורם לעליה בחששות בעלי העניין של הבנק ביחס ליציבותו הפיננסית ולהגברת הספקות ביחס ליכולתו לעמוד בהתחייבויותיו, באופן ספציפי, מעבר לחשש הכולל ליציבות המערכת וקושי בגיוס מקורות במט"ח.

בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

במהלך שנת 2020 לא נצפו חריגות ממגבלות יחס הנזילות בתרחישי הקיצון.

תכניות מימון בשעת חירום

לבנק תכנית חירום במסגרתה מתוארות דרכי הפעולה להתמודדות עם התממשות תרחישי קיצון, לרבות פעולות שונות שיינקטו על ידי הנהלת הבנק והסניפים.

סיכון מימון

גילוי על פי EDTF

ניהול סיכון הנזילות נועד לוודא כי לבנק תהיה את היכולת לממן גידול בנכסים ולפרוע התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים. ניהול יעיל של סיכון הנזילות מסייע להבטיח כי הבנק יוכל לעמוד בהתחייבויותיו התזרימיות, הכרוכות באי ודאות, בשל היותן מושפעות ממצבי היצע וביקוש חריגים בשווקים הפיננסיים, מאירועים חיצוניים ומהתנהגותם של גורמים אחרים.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות באופן התומך במימון שוטף של פעילות הבנק ומאפשר ללקוחות למשוך התחייבויות באופן שוטף בתנאי שוק רגילים ובהתפתחות תנאי קיצון.

הבנק מכיר בכך כי בעת התפתחות משבר מקורות המגויסים באמצעות שוקי ההון עשויים להיות תנודתיים יותר מפקידונות קמעוניים מסורתיים, לפיכך הבנק מוודא כי מקורות המימון שלו מגוונים דיים על מנת להבטיח את זמינותם במועדים נדרשים ובעלות סבירה. הבנק קבע מגבלות על מבנה מקורות המימון, תוך התייחסות לריכוזיות מפקידים, שיעור פיקדונות ליבה ועוד. הבנק אינו מסתמך על ההנחה שהשווקים מתפקדים ונזילים לחלוטין, היות ששוקי הנכסים והמימון עלולים להתייבש בזמני לחץ. במסגרת ניהול הנזילות מניח הבנק כי חוסר נזילות בשווקים עשוי לגרום לקשיים בגיוס מקורות מימון ("סיכון גיוס הנזילות") או במימוש נכסים להשגת נזילות ("סיכון נזילות השוק"). יצוין כי לאחר השלמת מכירת הבנק למזרחי טפחות, הוחל תהליך מיזוג אגוד הנפקות – זרוע הנפקות של הבנק – כך שהבנק לא יבצע יותר הנפקות עצמאיות וצפוי לקבל קווי נזילות ממזרחי טפחות.

טבלה 34: סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים

גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2019			ליום 31 בדצמבר 2020		
סה"כ	לא משועבדים 2,3	משועבדים	סה"כ	לא משועבדים 2,3,4	משועבדים
במיליוני ש"ח					
6,907	6,895	12	12,409	12,379	30
8,404	8,272 ^{3,(**)}	132 ^{1,4}	8,968	8,662 ^{3,(*)}	306 ^{1,4}
2	-	2	6	-	6
15,313	15,167	146	21,383	21,041	342

* כולל 6,834 מיליון ש"ח המשמשים כבטחון לבנק מרכזי.

** כולל 4,827 מיליון ש"ח המשמשים כבטחון לבנק מרכזי.

1. בהתאם להסכם של הבנק עם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה ועל-פי החלטות הדירקטוריון של מסלקת המעו"ף וחוקי העזר והמתאר של מסלקת המעו"ף, מפקיד הבנק בחשבון על שם מסלקת המעו"ף ניירות ערך כבטוחות לטובת מסלקת המעו"ף וכן מזומנים בחשבון שנפתח על שמה בבנק אחר, שיהוו תשלום למסלקת על חשבון כל סכום שהבנק יהיה חייב להן בגין עסקות במעו"ף ובניירות ערך ישראלים, שהבנק יהיה אחראי להם כלפיהן, וזאת כנגד התחייבות המסלקות להשיב לבנק סכום זה בהתאם להסכם. להבטחת חיובים אלה יצר הבנק ביום 31 במרץ 2004 שיעור קבוע ושיעור צף בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על החשבונות הללו לטובת מסלקת המעו"ף.

כמו כן, ביום 13 באפריל, 2005 יצר הבנק שעבוד קבוע בדרגה ראשונה והמחאה על דרך השעבוד ללא הגבלת סכום, בחשבון ניירות הערך על שם המסלקה וכל חשבונות המשנה שלו וכן בחשבון הכספי המתנהל על שם המסלקה בבנק אחר, והכל בהתאם להסכם הבנק עם מסלקת הבורסה וזאת כערובה לקיומם המלא והמדויק של כל חיובי הבנק כלפי המסלקה מכל מין ומכל סוג, בין אם חיובים קיימים, או עתידיים, מתחדשים או מותנים, קצובים או בלתי קצובים, כפי שיהיו מעת לעת. הבטוחות משמשות כערובה לקיומם של כל חיובי הבנק כלפי מסלקת הבורסה, לפי העניין, בהתאם לתקנון הבורסה ולהנחיות על פי חוקי העזר של המסלקה והחלטות דירקטוריון המסלקה.

בנוסף, ביום 26 במרץ 2017 יצר הבנק שעבוד קבוע בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על כל הזכויות מכל מין וסוג, בכל אחד מחשבונות הבטוחות בבנק ישראל המתנהלים על שם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה בהתאמה, והמשמשים להפקת בטוחות חברי מסלקת המעו"ף ומסלקת הבורסה, בהתאמה, לטובת המסלקות האמורות, לרבות הזכויות לקבלת הכספים המופקדים או הרשומים לזכות חשבונות הבטוחות בבנק ישראל, וכל פירותיהם, כפי שיהיו מעת לעת. הכל בהתאם להסכמי משכון ואג"ח בין הבנק לבין מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה בהתאמה. הבטוחות משמשות כערובה לקיומם של כל חיובי הבנק כלפי מסלקת המעו"ף ומסלקת הבורסה, לפי העניין, בהתאם לתקנון הבורסה ולהנחיות על פי חוקי העזר של המסלקות והחלטות דירקטוריון המסלקות.

2. נכון ליום ה-31 בדצמבר 2020 מופקדים במסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה סכומים מעבר לדרישת הביטוחות. להבטחת אשראי מכל סוג במט"י או במט"ח שמקבלים הבנקים ובכלל זה בנק אגוד, מפעם לפעם מבנק ישראל ככל שיועמד אשראי על ידי בנק ישראל- והתחייבויות הבנק מכוחו כלפי בנק ישראל, התקשר הבנק במהלך חודש אוגוסט 2010 בהסכם ליצירת שיעבוד קבוע מדרגה ראשונה והמחאה על דרך שעבוד, ללא הגבלה בסכום, על כל הנכסים והזכויות בכל חשבון המתנהל במסלקת הבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ וב- Euroclear Bank (להלן: "חשבונות הבטוחות") לזכות ועל שם בנק ישראל, אשר נועד להפקדה ו/או לרישום בטוחות על ידי הבנק לטובת בנק ישראל, ובכלל זה על כספים וניירות ערך המופקדים או הרשומים או שיופקדו או ירשמו, בחשבונות הבטוחות, על פירותיהם והתמורה הכספית ממכירתם או מימושם. למען הזהירות, הנכסים המשועבדים שבחשבון הבטוחות ב- Euroclear Bank, או בכל חשבון בטוחות אחר המתנהל במסלקה מחוץ לישראל, ישועבדו בנוסף לשעבוד הקבוע בדרגה ראשונה, גם בשעבוד צף בדרגה ראשונה, ללא הגבלה בסכום. השעבודים כמפורט לעיל ישמשו ערובה מתמדת ומתחדשת להתחייבויות המובטחות על ידים ויעמדו בתוקפם עד למועד שבו יאשר בנק ישראל בכתב כי בוטל. בנוסף לאמור לעיל נתן הבנק זכות קזוז ועיכון על כל הנכסים המגיעים לו מבנק ישראל להבטחת פירעון ההתחייבויות המובטחות. ניהול הנכסים המשועבדים, לרבות לעניין ביצוע הפקדות ומשיכות כספים וניירות ערך בחשבונות הבטוחות ושערוכם, הינם קבוע במסמכי ניהול הבטוחות של המסלקה בה מתנהל חשבון הבטוחות. במסגרת המערכת ההסכמית הנדרשת לצורך תפעול השעבוד נכללת הסכמה לתפעול מערכת הבטוחות על ידי מסלקת הבורסה עבור בנק ישראל בהתאם להסכם שנחתם ביניהם, והרשאה למסלקת הבורסה לבצע הוראות בנק ישראל בקשר עם ניירות הערך הישראליים המופקדים ו/או שיהיו מופקדים מעת לעת בחשבון הבטוחות הרלוונטי המיועד להפקדת בטוחות על ידי הבנק וכן הסכם להסדרת הפן התפעולי הכרוך בניהול הבטוחות (ניירות הערך הזרים) ב- Euroclear Bank. נכון ליום 31 בדצמבר 2020 לא הועמדו בטוחות.
3. להבטחת סליקת עסקאות אשראי תוך יומי שבנק ישראל מקצה או יקצה לבנק מעת לעת במסגרת פעולתו במערכת זה"ב (RTGS) יצר הבנק שעבוד שוטף לטובת בנק ישראל על מלאי אג"ח מדינה ומק"מים.
4. הבנק חבר במסלקת היורוקליר בנק בריסל אשר סולקת ניירות ערך הנסחרים בשווקים הבינלאומיים. לצורך פעילותו זו של הבנק באמצעות המסלקה הנ"ל ולהבטחת האשראי שמוצל על ידי הבנק בפועל באותה מסלקה מעת לעת, שעבד הבנק ניירות ערך. מסגרת האשראי כנגדה שועבדו ניירות הערך מסתכמת בכ-6 מיליון דולר של ארה"ב.
5. ניירות ערך שהתקבלו בעסקאות שאילת ניירות ערך כנגד מזומן.

יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי הנזילות" (LCR) מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצורכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה.

במסגרת ההוראה נקבע אופן חישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם, וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). החל מיום 1 בינואר 2017, הדרישה המזערית נקבעה על 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימליות אלו. תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה מסוימת של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים בתרחיש, ניצול מסוים של מסגרות אשראי שהבנק העמיד ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של אשראי שהבנק העמיד במקדמים מסוימים וכו'. הסיווגים של אגרות-החוב, סוגי הפיקדונות, סוגי המסגרות וכו' ומקדמיהם נקבעו בהוראה. בהתאם, שינוי בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינוי בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולם יש לשמור נזילות וכיצא באלה יכולים להביא לשינוי היחס. חישוב היחס מבוצע ברמת סה"כ מטבעות ובהפרדה בין שקלים למטבעות אחרים.

הדרישה המזערית עומדת על 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימליות אלו. הדרישות חלות הן בסך המטבעות והן במטבע-חוץ בנפרד, הן ברמת התאגיד הבנקאי "סולו" והן ברמת המאוחד, וחישוב היחס מבוצע בהתאם. תאגיד בנקאי אשר אינו עומד ביחס המינימלי נדרש לדווח באופן מיידי לפיקוח על הבנקים, ולאחר שלושה ימי חריגה להגיש תכנית לעמידה בדרישה המזערית. יחס כיסוי הנזילות נמדד ברמה יומית ומדווח כממוצע התצפיות היומיות שנמדדו ברבעון שהסתיים בתאריך הדוח.

היחס הממוצע במהלך הרבעון הרביעי 2020 עמד על 161% אל מול דרישה מזערית של 100%. במהלך הרבעון הרביעי 2020 לא נצפו חריגות מהדרישה המזערית ביחס ה-LCR.

יצוין כי מדידת יחס כיסוי הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 שונה ממדידת הסיכון על-פי המודלים הפנימיים שמפעיל הבנק, כמפורט בהמשך פרק זה.

טבלה 35: יחס כיסוי הנזילות (LIQ1)

לרבעת חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2019	לרבעת חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2020	
130%	161%	יחס כיסוי הנזילות ¹
100%	100%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

1. מחושב על בסיס ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון האחרון המדווח.

גילויים נוספים בגין יחס כיסוי הנזילות (LIQA)

טבלה 36: יחס כיסוי נזילות – גילויים נוספים (LIQA)

גילוי על פי נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2019		ליום 31 בדצמבר 2020		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה
סך ערך משוקלל (ממוצע) ²	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	סך ערך משוקלל (ממוצע) ²	סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	מיליוני ש"ח
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה				
10,022	10,120	15,328	15,423	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים				
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:				
208	4,168	245	4,892	פיקדונות יציבים
1,045	9,448	1,164	10,889	פיקדונות פחות יציבים
135	4,514	114	3,787	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין 221) מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
-	-	-	-	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים
5,621	9,816	7,398	13,070	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
183	183	1	1	חובות לא מובטחים
-	4	-	20	מימון סיטונאי מובטח
דרישות נזילות נוספות, מזה:				
2,494	2,494	2,674	2,674	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב קווי אשראי ונזילות
828	6,735	764	7,044	מחויבויות מימון חזיות אחרות
771	771	382	382	מחויבויות מימון מותנות אחרות
131	5,879	110	5,168	מחויבויות מימון מותנות אחרות
11,416	44,012	12,852	47,927	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים				
-	-	-	-	הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)
1,260	1,380	986	1,096	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
2,435	3,240	2,348	2,822	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
3,695	4,620	3,334	3,918	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם ³		סך ערך מתואם ³		
10,022		15,328		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA) A
7,721		9,518		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו B
130%		161%		יחס כיסוי נזילות (%) A/B

1. ערכים לא משוקללים יחשבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
2. ערכים משוקללים יחשבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
3. ערכים מתואמים יחשבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

תנודות ביחס כיסוי הנזילות נובעות בעיקרן משינויים בהיקף התזרים היוצא ומשינויים בהיקף כרית הנזילות. בטווח הקצר התזרים היוצא מושפע בעיקרו מהיקף ותמהיל הפיקדונות. היחס מאופיין בעיקרו במחזוריות חודשית בהתאם לפעילות העיסוק של הלקוחות – בעיקר משכורות, מע"מ ותשלומים בכרטיסי אשראי. תנודתיות בתזרים הנכנס נובעת בעיקרה מפעילות בנגזרי מט"ח. בטווח הארוך מושפע היחס ממבנה המאזן של הבנק בהתאם לשינויים במבנה המקורות והשימושים. יחס הכיסוי הממוצע לרבעון הרביעי של 2020 עמד על 161% לעומת 130% ברבעון הרביעי של 2019.

לאור התפתחות משבר הקורונה וזליגתו לשוק הריאלי החליט דירקטוריון הבנק בחודש מרץ 2020 להגדיל את רזרבת הנזילות של הבנק והעלה את התיאבון והסיבולת של יחס כיסוי הנזילות הכולל (LCR) מ- 120% ו- 115% ל- 130% ו- 120% בהתאמה. בסוף דצמבר 2020, לאחר השלמת תהליך רכישת הבנק ע"י בנק מזרחי טפחות, הובאה לאישור הדירקטוריון במסגרת מדיניות סיכוני הנזילות – חזרה לתיאבון 120% וסיבולת 115%, וזאת בכפוף לאישורם של קווי נזילות מול מזרחי טפחות. קווי הנזילות מול מזרחי טפחות צפויים להיות מאושרים עד תום הרבעון הראשון של שנת 2021.

מבצע החיסונים נגד הקורונה, אשר החל בסוף הרבעון הרביעי, טרם נתן אותותיו בשוק, אך יתכן שהמגמות יחלו להשתנות בהדרגה בשנת 2021. הבנק ממשיך לעקוב אחר התפתחות המגמות בשווקים ובקרב הלקוחות. וככל שאלו יצביעו על שינוי בתחזית ובצרכי הלקוחות יפעל בהתאם.

טיטת הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה בנושא יחס המימון היציב נטו

ביום 15 בינואר 2020 פרסם הפיקוח על הבנקים טיטת הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה וזאת על מנת להקטין את סיכון גיוס הנזילות באמצעות דרישה למימון הפעילות עם מקורות מימון יציבים, בעקבות המשבר הפיננסי הגלובלי ואימוץ סטנדרטים בינלאומיים בנושא הנזילות בועדת באזל. כאמור, טיטת ההוראה מאמצת את המלצות ועדת באזל לסטנדרט NSFR שנועד להקטין את סיכון גיוס הנזילות (funding liquidity risk) באמצעות דרישה לממן את הפעילות עם מקורות מימון יציבים. יחס זה הוא בנוסף ליחס LCR אשר אומץ בישראל משנת 2015.

בהתאם לטיטה, נדרשים התאגידים הבנקאיים לבצע סקר להערכת המשמעות הכמותית של הדרישה ליחס זה. תוצאות ה-QIS ישמשו בסיס לניסוח הסופי של הדרישה בהוראה. הבנק התכבד להגיש את תוצאות ה-QIS במהלך דצמבר 2020 לפיהם היחס עמד על 124% עבור נתוני 31 בדצמבר 2019 כנדרש.

בהתאם לטיטה, יחס המימון היציב נטו יוחל מ-1 ביולי 2021.

הבנק עוקב אחר הליך פרסום ההוראה החדשה.

מידע נוסף על סיכון נזילות וסיכון מימון

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה של הבנק מבוסס ברובו על נכסי רמה 1, המאופיינים ברמת סחירות גבוהה ורמת סיכון נמוכה. אלו כוללים מזומן ופיקדונות בבנק ישראל, אג"ח ממשלת ישראל בשקלים ובמט"ח ואג"ח ריבוניות זרות במט"ח, אשר בהתאם לתנאים המפורטים בנוהל בנקאי 203 מקבלות משקל סיכון של 0%, כמפורט בטבלה להלן:

טבלה 37: הרכב נכסים נזילים באיכות גבוהה
גילוי על פי EDTF

ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2020	מיליוני ש"ח
		נכסי רמה 1:
566	566	מטבעות ושטרי כסף
4,476	9,616	סך זרבות בבנק המרכזי (לאחר ניכוי חובת נזילות)
5,851	6,676	ניירות ערך סחירים כשירים במשקל סיכון 0%
		מכשיר חוב שהונפק במטבע מקומי של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
		מכשיר חוב שהונפק במטבע חוץ של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
<u>10,893</u>	<u>16,858</u>	סה"כ נכסי רמה 1
		נכסי רמה 2א:
-	-	ניירות ערך סחירים כשירים במשקל סיכון 20%
-	-	מכשירי חוב קונצרניים ואיגרות חוב מכוסות כשירים בדירוג בינלאומי AA- ומעלה
		נכסי רמה 2ב:
95	79	מכשירי חוב קונצרניים בדירוג בינלאומי A+ עד A- או דירוג מקומי AA- ומעלה
<u>95</u>	<u>79</u>	סה"כ נכסי רמה 2
<u>10,988</u>	<u>16,937</u>	סה"כ נכסים נזילים באיכות גבוהה

התפתחויות מהותיות בחשיפת התאגיד הבנקאי לסיכונים נזילות

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה נצפה מימוש ני"ע מאסיבי על ידי הציבור ברבעון הראשון של 2020, אשר השפיע חיובית על יחס הנזילות והעלה את כרית הנזילות מחד. מאידך, התנודתיות בשווקים מיתנה את העלייה עקב הגדלת צרכי הנזילות הנובעים מדרישת ביטחונות ושווי נגזרים המגדירים נכסים ספציפיים. בעוד שצרכי הנזילות האחרונים התייצבו, נמשכה מגמת הגידול ביתרות הלקוחות ועודפי הנזילות לאורך כל שנת 2020, עקב חוסר הוודאות וסביבת הריבית הנמוכה, כאשר עודף הנזילות הגבוה ביותר נצפה ברבעון הרביעי 2020.

בסוף הרבעון הראשון 2020 ותחילת הרבעון השני 2020, עודפי הנזילות נבעו בעיקר ממימושים בקרנות ועליות ביתרות קמעונאים. מסוף הרבעון השני 2020 נצפה עודף נזילות אצל הלקוחות המוסדיים והסיטונאים ובהתאם עליית יתרות קצרות ממקורות אלה – מגמה שנמשכה עד סוף השנה.

היחס ב-31 בדצמבר 2020 עמד על 177%, כולל סך 500 מיליון ש"ח שהתקבל מבנק מזרחי טפחות ב-30 בדצמבר 2020 באמצעות הנפקת הון רובד 1 שביצע בנק אגוד לבנק מזרחי טפחות, לצורך שימוש עתידי. בניכוי הסכום הנ"ל היחס עמד על 172%. זה לעומת 156% ב-30 בספטמבר 2020, 148% ב-30 ביוני 2020, 152% ב-31 במרץ 2020 ו-141% ב-31 בדצמבר 2019.

נוכח עודף הנזילות, עלתה כרית הנזילות בחציון הראשון בכ-3.5 מיליארד ש"ח, מכ-11 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2019 ל-14.5 מיליארד ש"ח ב-30 ביוני 2020. ברבעון השלישי נוספו לכרית 0.5 מיליארד ש"ח וברבעון הרביעי 2 מיליארד ש"ח נוספים וכרית הנזילות ב-31 בדצמבר 2020 עמדה על כ-17 מיליארד ש"ח.

השינוי מהרבעון השלישי נבע בעיקר מגידול של כ-0.9 מיליארד ש"ח ביתרות סיטונאים, מזה 0.3 מיליארד ש"ח לתקופה ארוכה מ-30 ימים. קיטון של כ-0.4 מיליארד ש"ח ביתרות פיננסים. תקבול של 0.5 מיליארד ש"ח מבנק מזרחי טפחות וקיטון של כ-1 מיליארד ש"ח באשראים, מזה כ-0.5 מיליארד ש"ח עו"ש בחובה.

למעלה מ-99% מסה"כ כרית הנזילות לאורך זמן מורכב מנכסי רמה 1 – זרבות בבנק ישראל בניכוי חובת הנזילות, אג"ח ממשלת ישראל ואג"ח ריבונות עם משקל סיכון 0%.

השינויים העיקריים בהרכב כרית הנזילות מיום ה-30 בספטמבר 2020 ליום ה-31 בדצמבר 2020: הזרבות בבנק ישראל בניכוי חובת הנזילות עלו בכ-2.1 מיליארד ש"ח מ-7.5 מיליארד ש"ח ל-9.6 מיליארד ש"ח.

ניהול הסיכונים התפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. סיכון זה כולל סיכון משפטי וסיכונים ציבוריים, אך אינו כולל סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין.

ניהול הסיכון התפעולי בבנק מיושם בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 350 וכן על פי הוראות רלוונטיות בנושאים של סיכון משפטי, סיכונים ציבוריים, ניהול סיכון טכנולוגיות המידע, מחשוב ענן, סיכון הסייבר ואבטחת מידע, בנקאות בתקשורת והמשכיות עסקית. נושאים אלה מעוגנים במסמכי מדיניות יעודיים ופרטניים. הנהלות היחידות העסקיות הן אלו הנושאות באחריות לזיהוי וניהול הסיכונים בפעילות העסקית. אגף בקורות וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון התפעולי. עיקרי העקרונות במדיניות ניהול הסיכון התפעולי:

- לבנק מסגרת עבודה לניהול סיכון תפעולי, המשתלבת במלואה בתהליכים הכוללים שלו לניהול סיכונים.
- הבנק מקיים סביבת בקרה הדוקה העושה שימוש במדיניות, תהליכים ומערכות, בקורות פנימיות נאותות ואסטרטגיות נאותות להפחתת הסיכון או להעברתו, לרבות שימוש בכלים משלימים להפחתת הסיכונים כגון פוליסות ביטוח.
- הסיכון התפעולי מנוהל בראייה מערכתית מקיפה, הכוללת את החברות הבנות.
- ניהול הסיכון התפעולי מושתת על תהליך פעיל של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור דיווח ובקרה המבוצעים בכל קווי העסקים של הבנק.

זיהוי והערכת סיכונים תפעוליים בבנק נערכים במגוון כלים סקרי סיכונים בנושאים מהותיים, איסוף אירועי כשל והפקת לקחים בגינם, שאלונים, אינדיקטורים לסיכון, בקורות בפועל וכן בכלים נוספים. המתודולוגיה לביצוע הסקרים והטיפול בפערים שזוהו, גובשה בשיתוף עם יועצים חיצוניים ונדונה ואושרה על ידי הדירקטוריון והנהלה. בשנת 2020 חל מיקוד בפעילות ניהול סיכונים בנושאי אי הוודאות, עקב התגברות החשש למעילות והונאות. במסגרת זו עובד הבנק באגפים העסקיים ככל שדרש. אגף בקורות וניהול סיכונים עדכן את תכנית העבודה של מחלקות בקרת אשראי, וענף סיכונים תפעוליים החל בחודש מרץ 2020, במקביל בוצעה התאמה של תכנית העבודה של הביקורת הפנימית לתקופה.

ברבעון רביעי 2020 גובשה מפת סיכונים המיזוג תוך הגדרת צעדי הפחתה, הסיכונים נדונו בהנהלה ובדירקטוריון הבנק בינואר 2021. הבנק יתמקד בהסבת פעילות הלקוחות לבנק מזרחי טפחות על פי תכנית עבודה ולוחות הזמנים שהתווה בנק מזרחי טפחות. במסגרת זו, ימופו סיכונים ותכניות הפחתה לצמצום סיכונים ההסבה. הסיכונים וההמלצות להפחתת ידונו במסגרת ישיבות הנהלה והדירקטוריון בתדירות תקופתית.

במסגרת ההסכם למכירת תיק היהלומים הוסכם כי בתקופת מעבר של שנה ממועד השלמת ההסכם הבנק יעשה שימוש עבור הרוכש במערכת המחשוב של הבנק המשמשת לפעילות היהלומים, וכן יעניק הבנק לרוכש זכות שימוש בשרת הנדרש להפעלת מערכת המחשוב של אגוד בתחום היהלומים, כך שהשירותים הבנקאיים הנדרשים לתפעול הפעילות ותהליכי העבודה התומכים בפעילות יבוצעו בתקופה זו באמצעות הבנק. כן, נקבעה בהסכם שורה של הסכמות לתקופת המעבר המתייחסות בין היתר, למתן גישה למידע לרוכש ותפעול בטוחות משותפות. הסדרים אלה טומנים בחובם סיכונים תפעוליים. לפרוט בדבר מכירת תיק היהלומים ראה פרק "התפתחויות ושינויים מהותיים בבנק".

הסקרים הנערכים בבנק כוללים, בין היתר:

- סקרי סיכונים תפעוליים בתהליכים מהותיים
- סקרי סיכונים תפעוליים בפעילות מערכות המידע העצמאיות העיקריות של הבנק
- סקרי המשכיות עסקית – סקר BIA (Business Impact Analysis)
- סקרי סייבר

תוצאות הערכת הסיכונים התפעוליים מסייעות להנהלת הבנק ולדירקטוריון להעריך את מידת החשיפה לסיכונים אלו וכן לקבוע את היקף ההון הנדרש בנדבך השני. כמו כן הבנק בחן את החשיפה לסיכון תפעולי באמצעות תרחישי קיצון על מנת להתייחס למגוון אירועים.

מטרת מדיניות הבנק הינה למזער את הסיכונים התפעוליים ככל שניתן. במסגרת הדיון על תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, הוגדרו תיאבון וסיבולת הסיכון לסיכונים תפעוליים תוך התייחסות לסוגי הפעילויות, גידול בהיקפי הפעילות והחשיפות האפשריות. כן הוגדרו מגבלות החשיפה לסיכון השיווי (הסיכון לאחר התחשבות בבקורות) לרבות קביעת אופן תעדוף הטיפול ולו"ז, וזאת על בסיס המדיניות שנקבעה לניהול הסיכון התפעולי.

בבנק מתקיימים דיונים רבעוניים ייעודיים על פי מבנה הממשל התאגידי בנושא ניהול הסיכון. פרום הנהלה והדירקטוריון דן בדיווח רבעוני מפורט על הסיכון התפעולי. אירועי כשל מעל חצי מיליון ש"ח מדווחים לדירקטוריון הבנק. פרום סיכונים תפעוליים של אגף משאבים בראשות מנהל הסיכונים הראשי דן בסיכונים אשר הינם באחריות ישירה של האגף עקב מורכבותם. בנוסף, פרום לניהול הסיכון התפעולי בראשות ראש ענף סיכונים תפעוליים ובהשתתפות נאמני הסיכון התפעולי האגפיים, מהווה מוקד לשיתוף בידע, ונושאים הכרוכים בניהול הסיכון. אחת לשנה הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון דנה בסקירה שנתית בעדכוני מדיניות הסיכון התפעולי, בעדכון תיאבון וסיבולת הסיכון.

לאור המיזוג הבנק בוחן מחדש תכניות לעיבוי בקרות באגפים השונים ולרוחב שלוש קווי ההגנה, שעיקרן התמודדות עם הסיכונים המתפתחים לתקופה בכלל, וסיכוני מעילות והונאות בפרט. עיקרי התכנית מיושמים בשוטף.

בעקבות משבר הקורונה, הבנק נערך בהתאם להנחיות משרד הבריאות ובנק ישראל. הפעילות מעודכנת באופן רציף על פי ההנחיות המתקבלות מעת לעת. ההיערכות למניעת התפרצות המחלה בכותלי הבנק מבוצעת בכל המישורים תוך שמירה על בטיחות ובריאות העובדים, שמירה על רציפות תפקודית והמשך מתן שירות ללקוחות. זאת בין היתר בהתבסס על תכניות החירום הקיימות בבנק תוך התאמתן לאירוע פנדמיה.

במסגרת הצעדים שנקטו פוצלו יחידות חיוניות והורחבה פעילות העבודה מרחוק. הנחיות לאופן העבודה מרחוק רוענו ותוקשרו, לרבות מהיבט סיכון סייבר ואבטחת מידע. תקשור פנים ארגוני נערך באופן שוטף ורציף לעובדים. במקביל הבנק פועל למתן מענה לפעילות הלקוחות, בין היתר על פי הקלות בנק ישראל. הועלה קמפיין תקשורת ללקוחות לעידוד הפעילות בערוצים הישירים, תוך מתן הקלות להצטרפות מרחוק לפעילות באתרים הדיגיטליים. במקביל, הורחבה פעילות הלקוחות בהוראות טלפוניות, ותוגבר השירות הטלפוני במסגרת אגוד ישיר.

הפעילות בזמן המשבר מבוצעת בין היתר בהתבסס על תכניות החירום של הבנק תוך התאמה דינמית להתפתחות המשבר. הבנק פועל בהתאם לכללי משרד הבריאות ולהנחיות בנק ישראל ומבצע תהליך של הפקת לקחים, תוך היערכות לגלי תחלואה נוספים.

ב-22 בספטמבר 2020 התקבלו התאמות להוראת שעה 250 שעיקרה: אפשרות לפתיחת סניפים בהיקף מינימלי של 80% – להחלטת הבנק, תוך תגבור המוקד הטלפוני, מתן שירותי פקיד לכל הפחות לשירותים שאינם ניתנים לביצוע בערוצי הבנקאות בתקשורת וללקוחות שסניפם אינו סניף קהל, אפשרות לשינוי שעות הפעילות של סניפי הקהל ככל שהנסיבות מחייבות.

בעקבות משבר הקורונה אשר הביא לשינויים במתכונת העבודה. התמשכות אירוע הקורונה וגלי התחלואה הנוספים מעלים את הפוטנציאל להתממשות הסיכון התפעולי. בהתאם לכך, עלתה רמת הסיכון התפעולי. הבנק נוקט בשורה של צעדים להפחתת הסיכון כאמור לעיל.

מערכות המידע והמחשוב של הבנק

הפעילות בבנק נשענת במידה רבה על מערכות מידע ומחשוב המותאמות לצרכיו. פעילות טכנולוגית המידע מאופיינת, בין היתר, בתהליכים חוצי ארגון, תוך השפעה משמעותית על התנהלות הבנק. פעילות המחשוב מתבססת על מדיניות ניהול טכנולוגית המידע של הבנק, הנגזרת, בין היתר מהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 357 ומאושרת מידי שנה על ידי דירקטוריון הבנק. הבנק מקפיד לשמור על איכותן של המערכות ועל תפקודן התקין, ומשקיע משאבים רבים בפיתוח והתאמה של מערכות המידע והמחשוב (תוכנה, חומרה, תקשורת וכדומה), לשימוש ושימוש לקוחותיו, כמו גם בניהול של מערך אבטחת מידע הולם, היערכות לשעת חירום והמשכיות עסקית.

במסגרת משבר הקורונה, הבנק נערך לרציפות תפקודית, בכלל זאת חיבור מאסיבי של עובדים מרחוק תוך תגבור תוך התקשורת, הקמת תשתית לקיום ועידות קול וחוזי, פיצול מוקדים, ועוד.

לבנק התקשרות מהותית רבת שנים עם לאומי בהתאם להסכם שנחתם ביום 2 בספטמבר 2001 והוארך מעת לעת, בנוגע למתן שירותי מחשוב ותפעול לחלק ניכר ממערכות הליבה הבנקאיות בשיטה של מיקור חוץ, שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2016 (והוארכה כמפורט להלן) ("להלן "ההסכם"). ממועד זה החלה תקופה של שלוש שנים המוגדרת כ"פרויקט סיום ההתקשרות" וזו הוארכה ביום 29 במרץ, 2018 בהתאם להצעת לאומי עד ליום 30 ביוני, 2021 ("תקופת הפרדות"). בהתאם לאישור דירקטוריון הבנק מיום 12 במאי 2020, התקשר הבנק עם לאומי בתוספת להסכם (להלן "התוספת"). ובמקביל החליט שלא להמשיך בפרויקט החלפת מערכות המחשוב של הבנק שנבחן על ידו. בהתאם לתוספת זו נקבעו בין הצדדים, בין היתר, ההסכמות הבאות:

תוקפו של ההסכם יוארך עד ליום 31 בדצמבר 2022 (להלן: "תום תוקף התוספת") ותוספת זו תחול רטרואקטיבית החל מיום 1 בינואר 2020.

לבנק לא תהיה זכות להפסיק את ההתקשרות לפני מועד תום תוקף התוספת.

הבנק יהיה זכאי לקבל מלאומי בהתאם לתוספת את היקף השירותים השוטפים ורמת השירות כפי שניתנו לבנק ביום 31 בדצמבר 2016, טרם תחילת תקופת הפרדות בין הצדדים (להלן: "השירותים השוטפים"). לאומי יספק לבנק את השירותים השוטפים בתקופת התוספת על פי עקרון ה follow me, קרי – על פי כלל לפיו פיתוחים שיפתח לאומי עבורו (החלפת מערכות ותשתיות) יפותחו במקביל עבור הבנק, בכפוף להוראות ההסכם, ולצורך כך ינקוט הבנק בכל פעולה שתידרש על מנת להטמיע את המערכות או התשתיות החדשות (להלן: "מנגנון ה- follow me").

התמורה שישלם הבנק בעבור השירותים השוטפים (להלן: "הסכום הבסיסי") תהיה בסכום של 125 מיליון ש"ח בגין שנת 2020 ובסכום של 135 מיליון ש"ח לשנה בגין השנים 2021-2022. כן הובהר בהסכם כי הסכום הבסיסי אינו כולל עלויות ייחודיות של יישום והתאמות של מנגנון ה- follow me עבור הבנק שיתווספו לסכום הבסיסי ויחולו על הבנק.

תוקף התוספת הותנה בקבלת חוות דעת מעודכנת ביחס לתחולת פטור רשות דיני התחרות למיזמים משותפים, העומדת בכללי ה self-assessment המאשרת כי אין מניעה להמשך מתן השירותים על ידי לאומי לפי ההסכם או בקבלת אישור רשות התחרות לכך בלוחות הזמנים הקבועים בתוספת. ביום 26 במאי 2020 התקבלה חוות דעת מעודכנת ביחס לתחולת פטור רשות דיני התחרות למיזמים משותפים, העומדת בכללי ה self-assessment המאשרת כי אין מניעה להמשך מתן השירותים על ידי לאומי לפי התוספת. זאת לאחר שרשות התחרות אישרה לב"כ הבנק כי היא אינה מבקשת כי התוספת תוגש לאישורה, וכי הצדדים רשאים לבצע בדיקה עצמית של התוספת ומידת התאמתה לדיני התחרות. בכך התקיים התנאי המתלה לתוקף התוספת כפי שנקבע בין הצדדים.

בשים לב לתקופת ההסכם עם לאומי כאמור לעיל, הבנק נערך להפרדות בתום תקופת ההסכם ובשים לב למיזוג הצפוי עם בנק מזרחי טפחות.

בעקבות התקשרות הבנק עם לאומי בתוספת להסכם המחשוב והתפעול הני"ל, סך הוצאות המחשוב של הבנק לשנת 2020 הסתכמו בסך של 261 מיליון ש"ח לעומת 200 מיליון ש"ח בשנת 2019.

בנוסף לשירותי מחשוב בנק לאומי, הבנק מפעיל מערכות מחשוב עצמאיות שפותחו על ידו ו/או באמצעות בתי תוכנה (ראה להלן רשימת ספקים עיקריים ותלות בספקים).

על רקע הפקת לקחים מכשלים ותקלות שאירעו במערכת הבנקאית, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לנקוט בצעדים שימצמו את פוטנציאל התממשות הסיכונים הנובעים מכשלים במערך טכנולוגיית המידע. כמו כן, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לבחון מחדש תהליכים של ניהול שינויים וניהול תקלות, על מנת לחזק את התהליכים ולשפרם. הבנק נערך ופועל באופן שוטף על פי הנחיות אלו. עם זאת, למרות המשאבים שמשקיע הבנק בתחום זה, כיוון שמדובר במערכות מורכבות, לא ניתן למנוע לחלוטין את התממשות הסיכונים הנובעים מקיום תקלות בהן.

ספקים עיקריים ותלות בספקים - לבנק מספר ספקים בתחום מערכות המידע והמחשוב, ואלה העיקריים שבהם. בצד שמו של כל ספק שיש לבנק תלות בו, מצוין הדבר במפורש:

ה. **בנק לאומי** – ספק מערכות הליבה הבנקאיות ושירותי התפעול בקשר אליהן. לבנק תלות בלאומי, היות ולא קיימת חלופה מיידית זמינה למערכות המסופקות על-ידו, ולכן תקלה, פגיעה או השבתה בהן עלולות להסב לבנק חשיפה או נזק מהותיים.

ו. **חברת FMR** – ספקית של מערכות ושירותי תוכנה שונים ובכלל זה שירותי תוכנה לביצוע ובקרת מסחר בניירות ערך. קיימת לבנק תלות בנוגע לשירות אותו החברה מספקת, בשל היותה ספק מהותי בישראל של שירות זה.

ז. **חברת מטריקס** – ספקית מערכת ניהול קשרי לקוחות CRM (Customer Relation Management) ושירותי תחזוקה ופיתוח של מערכת המשכנתאות של הבנק, וכן של מערכת הבקרה של החברה לנאמנות של בנק אגוד בע"מ.

ח. **חברת טלדור** – הפעלת מוקד שירות ושירותי תמיכה בציוד קצה.

ט. **חברת סיברון** – ספקית שירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.

י. **חברת בלומברג** – ספקית מערכות מסחר במט"ח, מידע פיננסי ושירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.

יא. **חברת בזק בינלאומי** – אירוח מתקן המחשב באתר שלה ביפו.

הבנק מקבל מבנק לאומי דוח שנתי על הבקרות ששולבו במערך התפעול (כולל המחשוב) של לאומי ובדיקות על אפקטיביות הבקרות (ISAE 3402 TYPE 2), המבוסס, בין היתר, על תהליך AUP (Agreed Upon Procedures) המתייחס לבדיקות המבוצעות במסגרת נהלים מוסכמים עם הבנק. הדוח כולל, בין היתר, חוות דעת של רואה חשבון (להלן: "חוות הדעת") האם הבקרות ויעדי הבקרה שהוגדרו על ידי בנק לאומי תוכננו כיאות ופועלות באפקטיביות מספקת על מנת לתת ביטחון סביר כי יעדי הבקרה אשר הוגדרו על ידי לאומי הושגו במשך השנה שלגביה מופק הדוח. בנוסף, מצוינים חריגים הרלוונטיים לבנק אגוד או לסביבת הבקרה בלאומי אשר משרתת את בנק אגוד בלבד. בהתאם לחוות הדעת לדוח לשנת 2020, הבקרות שנבדקו, ואשר רואה החשבון סבר שהן הכרחיות להשגת יעדי הבקרה שהוגדרו פעלו במהלך שנת 2020 באופן אפקטיבי. חוות הדעת מתייחסת בין היתר לבקרות שיושמו על מנת לצמצם את החשיפות הפוטנציאליות ולחזק את ההתגוננות מול התקפות סייבר על מערכות המידע של לאומי באמצעותן מספק לאומי שירותים לבנק אגוד וללקוחותיו.

ניהול סיכון סייבר ואבטחת מידע

סיכון סייבר מוגדר כסיכון להתממשות אירוע סייבר שהינו אירוע אשר במהלכו מתרחשת תקיפת מערכות מחשב ו/או מערכות ותשתיות משובצות מחשב על ידי או מטעם גורמים חיצוניים או פנימיים לבנק.

ניהול סיכון סייבר בבנק מיושם בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 361 – ניהול הגנת סייבר וכן על פי הוראות רלוונטיות. בנושאי ניהול טכנולוגיית המידע וניהול סיכון תפעולי ונהלים רלוונטיים נוספים. נושאים אלה מעוגנים במסמכי מדיניות יעודים ופרטניים. הבנק התווה מדיניות אסטרטגיית הגנת סייבר המגדירה את הכיוונים האסטרטגיים הדרושים על מנת לחזק את כלל מערך ההגנה.

כחלק ממדיניות הגנת הסייבר, הבנק מיישם תפישת אבטחת מידע ובכלל זה מקיים מגוון רחב של פעילויות בתחומים טכנולוגיים, תפעוליים ותהליכיים. תפישת אבטחת המידע מותאמת לתקן אבטחת מידע ISO 27001 2013 ומבוקרת על-ידי מכון התקנים הישראלי אשר העניק תו תקן לבנק. מכלול פעילות אבטחת המידע משולב בפעילות הגנת הסייבר ובא לתת מענה למתאר האיזומים הדינאמי, המאפיין את הסביבה הטכנולוגית בה פועלות מערכות מידע בנקאיות מודרניות וכן לאפשר עמידה בהוראות רגולטוריות.

ניהול הגנת הסייבר הינו באחריות מנהל הגנת הסייבר באגף משאבים. מנהל הגנת הסייבר, פועל לתכנון ומימוש העקרונות שאושרו במסמכי האסטרטגיה ומדיניות ניהול הגנת הסייבר. אגף בקרות וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון זה. במסגרת זו מתקיים פורום סיכונים סייבר בראשות מנהל הסיכונים הראשי.

מערך הגנת הסייבר של הבנק מתבסס על המרכיבים הבאים:

- מיפוי וניהול סיכונים סייבר באופן רציף ומתמשך;
- הערכת בשלות בקרות הגנת הסייבר;
- ביצוע סקרים להערכת סיכונים סייבר בשרשרת האספקה;
- פיתוח, התקנה ותחזוקה של מגוון כלים ממוכנים לאבטחת מערך המחשוב והנתונים של הבנק, באמצעות כלים לניתוח, בקרה ואיתור אירועים חריגים בתחום אבטחת המידע;
- הגברת והטמעת המודעות לאיזומי סייבר בבנק באמצעות הדרכות לעובדים;
- ביצוע תהליך רציף לטיפול הדרגתי בליקויים וביצוע סקרי סייבר;
- בחינה תקופתית של עמידות מערכות המידע של הבנק במתקפות קיברנטיות מסוגים שונים ועדכון מערכי ההגנה על פי הצורך. בחינה זו כוללת סקרי חוסן, תרגילים והתייעצות מקצועית להבטחת קדימות טכנולוגית;
- סיכונים מטופלים במסגרת פוליסות הביטוח השונות בהן התקשר הבנק, לרבות פוליסה יעודית לסיכון סייבר במסגרת הפוליסה הקבוצתית של חברת האם, בנק מזרחי טפחות בע"מ;
- הפעלת מרכז תפעול אבטחת מידע (מתא"מ) אשר מנטר באופן שוטף את מערכות המחשב לצורך זיהוי ומתן מענה מהיר לאירוע סייבר וכן קבלת שירותי ניטור מלאומי עבור מערכות המיחשוב המופעלות על ידם. פעילות זו מהווה נדבך משמעותי במוכנות להתמודדות עם התקפות סייבר.

השלוטות שליליות פוטנציאליות מהן עלול לסבול הבנק כפועל יוצא של התקפות סייבר כוללות בין היתר: גניבת נכסים פיננסיים, פגיעה בקניין רוחני או במידע רגיש אחר של הבנק, של לקוחותיו או של שותפיו העסקיים; שיבוש הפעילות של הבנק; עלויות שיקום; עלויות מוגדלות בגין הגנה ואבטחת מידע; אובדן הכנסות בשל שימוש לא מורשה במידע קנייני או בשל כישלון בשימור או בגיוס לקוחות בעקבות התקפות סייבר; תביעות משפטיות; פגיעה במוניטין וכיוצא בזה.

במהלך השנה החולפת לא נרשמו אירועי סייבר מהותיים שהתרחשו או שהשפיעו על מערכות העצמאיות באופן מהותי וכפועל יוצא על מגזרי הפעילויות הנתמכים על ידי מערכות אלה. כמו כן, הבנק לא זיהה אירוע שמנע ממנו לבצע רישום, עיבוד, סיכום או דיווח מידע באופן נאות. להערכת הבנק לא הייתה לנושא הסייבר, בכל הקשור למערכות העצמאיות, השפעה מהותית על הדוחות הכספיים לשנת 2020.

שירותי מחשב הניתנים על ידי לאומי:

- כאמור, מערכות המחשב המופעלות על ידי לאומי מנוטרות על ידם.
- בנק לאומי, בדומה לבנקים אחרים, מהווה מטרה לתוקפים שונים. מערכות המחשב, רשתות התקשורת ומכשירי לקוחותיו חשופים להתקפות סייבר, כגון וירוסים תוכנות זדוניות, התקפות דיג (Phishing) וחשיפות נוספות שמטרתן פגיעה בשירות ו/או בנתונים ואף גניבה כספית.
- לאומי רואה במידע של הבנק ולקוחותיו נכס עיקרי ומשקיע מאמצים ביישום מנגנוני ותהליכי בקרה והגנה מקובלים.
- בשנת 2020 לא דיווח לאומי על אירוע סייבר מהותי.

התפשטות נגיף הקורונה, צעדי ההתגוננות הננקטים והמשבר הכלכלי עולמי הנגרם מכך הובילו בין היתר גם להתגברות כלכלית עולמית של סיכון הסייבר. ואכן בעולם נצפית התגברות אירועי תקיפה והונאה המנצלים את משבר הקורונה, ובפרט בגין המגמות הבאות: העלייה בהיקף העבודה מרחוק, אשר מרחיבה את מעטפת התקיפה הפוטנציאלית; עליה במגמת ניסיונות דיג הלקוחות, התגברות אירועי הונאה המנצלים את החשש האנושי סביב התפשטות הקורונה, העשויה לעודד גורמים עוינים להוציא לפועל תקיפות כנגד ארגונים. כמו בעולם, גם בישראל סיכון הסייבר עולה עקב משבר הקורונה.

בנק ישראל הנחה את התאגידים הבנקאיים במכתבו מיום ה-6 באפריל 2020 לבחון את נושא התגברות איומי הסייבר בעקבות התפשטות נגיף הקורונה, ובדגש על התרחבות עבודה מרחוק, וזאת בהתייחס להיבטי "תהליכים, אנשים ומערכות", שכן ההרחבה נדרשה לביצוע מהיר ובאופן העלול להשפיע על הבקורות המוטמעות. הבנק בחן את התגברות סיכוני הסייבר, ונקט בשורה של צעדים לחיזוק ההגנה בדגש על הנושאים הבאים:

- רציפות תפקודית של פעילות יחידות הסייבר, עקב חשש מהיווצרות מחסור בכוח אדם מקצועי עקב הידבקות;
- הגברת אמצעי אבטחה וחיזוק בקורות לעבודה מרחוק;
- בחינת מערכי הניטור והזיהוי בהתייחס לשינויים החלים בתקופה זו ולעדכוןם בהתאם;
- התאמת תכניות החירום לטיפול באירועי סייבר מהותיים של התאגיד הבנקאי ולבדוק האם נדרשות התאמות לאור המצב הנוכחי;
- הגברת מודעות וערנות עובדים ולקוחות;
- טיוב מאמצי מודיעין באופן שייתן מענה לאיומי הסייבר הרלוונטיים למשבר הקורונה;
- פעילות מול גורמי שרשרת אספקה מהותיים כדי לוודא מוכנותם להתמודדות עם איומי הסייבר הרלוונטיים למצב הנוכחי;
- התאמת ניהול הסיכון כפי שנגזר ממשבר הקורונה, בדגש על ניהול הסיכון של עבודה מרחוק;

ניהול סיכוני סייבר בשרשרת האספקה: ניהול סיכון שרשרת האספקה מבוצע בבנק באופן שוטף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 363. בעקבות התפשטות נגיף הקורונה נעשתה פנייה לספקים המהותיים תוך פירוט ההתגברות של סיכוני הסייבר בעת הזו, במטרה לוודא את היערכותם ומוכנותם לצמצום הסיכון לפגיעה בשירותים המסופקים לבנק.

ראה גם סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וביאור 16 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בתמצית הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020.

המשכיות עסקית – היערכות למצבי חרום

אירועים מסוגים שונים עלולים לפגוע ו/או להשבית פעילויות מהותיות של הבנק ולקוחותיו, לפגוע בהמשכיות עסקיו, לחשוף את הבנק לסיכונים שונים ולגרום לבנק ו/או ללקוחותיו נזקים משמעותיים.

לבנק תכניות המשכיות עסקית בחירום, המפרטות את אופן הפעלת השירותים בחירום ואת המשאבים הנדרשים בעת אירוע מסוג המשכיות עסקית, וזאת על-מנת לחזור ביעילות ובלוחות זמנים קצרים לשגרת עבודה, כולל ניהול תקין של נכסי טכנולוגיית המידע אשר תומכים בתהליכים בעלי השפעה מהותית על התנהלות עסקי הבנק. תכניות אלו מבטיחות את יכולתו של הבנק להמשיך בפעילות שוטפת ולצמצם הפסדים במקרה של התממשות תרחיש המשכיות עסקית, פנימי או חיצוני, בהתאם למדיניות המשכיות עסקית בחירום.

על מנת להטמיע את תכנית ההמשכיות העסקית ולתקף אותה באופן שוטף, מקיים הבנק תכנית תרגול רב שנתית למערך החרום הכולל את היחידות העסקיות ומערכות המחשב. כמו כן הבנק נערך מול ספקים התומכים בשירותים ותהליכים חיוניים לצורך הבטחת שרירות השירותים המתקבלים מהם בעיתות חירום. ראשת אגף משאבים נקבעה כאחראית לפעילות בחרום ובמסגרת זו עומדת בראש צוות ניהול משבר, הכולל חברי הנהלת הבנק. ניהול ההמשכיות העסקית, היערכות החירום והקשר מול גורמי הרגולציה השונים מבוצעים במסגרת יחידה יעודית במערך תכנון וארגון באגף משאבים. לבנק אסטרטגיה לניהול המשכיות עסקית אשר מגדירה את הקווים המנחים האופרטיביים למימוש מדיניות ההמשכיות העסקית בעת חרום. אסטרטגיה זו מבוססת על דרישות העמידה ביעדי רמות שירות, כפי שהוגדרו בהוראת ניהול בנקאי תקין 355, ובהתאמה לניתוח ההשלכות העסקיות ולזמני יעדי התאוששות בפרמטרים של זמן והיקף, שהוגדרו בתהליך ה-BIA (Business Impact Analysis).

בנוסף, מוגדרת שרשרת הניהול של הבנק בחרום וכן תפישת ההפעלה וקווים מנחים לפעולת יחידות הבנק בחרום, המביאה בחשבון את כלל השירותים הבנקאיים תוך ניתוח התנהגות משתני סביבה כדוגמת עובדים, לקוחות, רשויות, תשתיות לאומיות וכדומה, בהתייחס לתרחישים שונים, פנימיים וחיצוניים. במסגרת זו תועדפו השירותים הבנקאיים ונקבעו יעדי התאוששות בפרמטרים של זמן והיקף.

הבנק מוסמך לתקן המשכיות עסקית ISO 22301 על ידי מכון התקנים ועובר מבדק הסמכה מידי שנה. כל סיפוי הגרעין וסיפויים נוספים מוגנים והותאמו לעבודה בעיתות חרום. הבנק מפעיל אתר גיבוי לחדר המחשב המרכזי בתא שטח המרוחק ממנו וכן אתר המיועד לשימוש מטה הבנק בעת חירום. המתקן עומד בסטנדרטים מתקדמים לרבות אמצעי מיגון הנדרשים בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 355.

הפעילות בזמן משבר הקורונה מתבצעת בין היתר בהתבסס על תוכניות החירום של הבנק תוך התאמה דינמית להתפתחות המשבר ועמידה בהוראות הרשויות. מתוך מטרה לצמצם את החשיפה מתבצעות התאמות כ"א ופתיחת סניפים לקהל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים. במקביל הורחבה פעילות הלקוחות בהוראות טלפוניות וכן תוגבר השירות טלפוני במוקד השירות אגוד ישיר.

במהלך חודש יוני 2020 בוצע הליך של ניתוח והפקת הלקחים מהיערכות הבנק, במסגרתו הוגדרו המשימות הנגזרות לשימור ו/או לשיפור ההיערכות. במהלך חודש אוגוסט בוצעו הרחבה ועידכון של תהליך הפקת הלקחים אשר נדון בדירקטוריון.

סיכון ציות

סיכון ציות מוגדר כסיכון שתאגיד יסבול מסנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית להוראות חוק, רגולציה, נהלים פנימיים וקודים אתיים.

ניהול סיכונים הציות מיושם בהתאם להוראת הדין החל על הבנק, לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין 308 - ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי.

מדיניות ניהול סיכון הציות מציגה את אופן ניהול סיכון הציות ומגדירה את תפקידי הגורמים המעורבים בניהול הסיכון בשלושת קווי ההגנה. המדיניות מגדירה את העקרונות לניהול הסיכון, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור סיכונים הציות בבנק, לרבות קביעת ממשקי עבודה בין קצין הציות הראשי של הבנק לבין מנהלי סיכון ציות נוספים בקו ההגנה השני. בנוסף, במסגרת המדיניות מוגדרים תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות ציותיות, המתודולוגיה להערכתם, והדרכים לטיפול בהפרות ציות, אם וככל שיאותרו כאלה. מדיניות ניהול סיכון הציות נדונה ומאושרת על ידי הדירקטוריון אחת לשנה.

מדיניות ניהול סיכונים הציות נדונה ומאושרת על ידי הדירקטוריון לפחות אחת לשנה.

היועצת המשפטית הראשית עומדת בראש האגף לייעוץ משפטי וציות משמשת כממונה על האכיפה הפנימית בבנק ובחברות הבת. קצין הציות הראשי, העומד בראש ענף הציות, משמש כמנהל סיכון הציות בכפיפות ליועצת המשפטית הראשית של הבנק, ואחראי על יישום חוק איסור הלבנת הון וחוק איסור מימון טרור בבנק. בנוסף, משמש קצין הציות הראשי כנציב תלונות הציבור.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308, אישר דירקטוריון הבנק בחודש דצמבר 2015 גם את כתב המינוי (צ'ארטר) של קצין הציות הראשי ועובדי פונקציית הציות בבנק ונקבע כי קצין הציות הראשי של הבנק ישמש גם כאחראי לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.

ענף הציות אמון על סיוע לעובדי הבנק ולמנהליו לציית ולשמור על הוראות הדין החלות על הבנק, הן במישור יחסי בנק-לקוח והן במישורים אחרים הרלוונטיים לעבודת הבנק. במסגרת תפקידיו, שוקד ענף הציות על בחינה וטיוב של תהליכי העבודה בהיבט הציות בבנק על בסיס רוחבי, בממשק שוטף עם יתר יחידות ואגפי הבנק.

לענף הציות כפופות:

יב. **יחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור** - פועלת לאכיפת החובות המוטלות על הבנק בתחום זה ולפיקוח על מיליון, בהתאם למסמך מדיניות ניהול סיכון הציות ונהלי הבנק בתחום זה.

היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור מעניקה ייעוץ שוטף לסניפי הבנק ולחברות הבנות שלו ומקיימת מעקב רצוף אחר פעילות בנקאית בחשבונות הלקוחות במטרה לאתר פעולות הנחזות להיות בלתי-רגילות ולנקוט לגביהן את הצעדים הנדרשים על פי דין. כמו כן, היחידה מלווה גם את הטיפול בתחום ה-FATCA, ה-CRS וה-QI בבנק, לרבות סיכונים חוצי גבולות (Cross Border) וציות לחוקי המס בישראל.

יג. **יחידת הציות** - אמונה על קיום הנדרש לשם ציות להוראות הדין החלות על הבנק, כאמור לעיל, לרבות דרישות הדין הנובעות מחוק יעול הליכי אכיפה ברשות לניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011) (להלן: "**חוק יעול הליכי אכיפה**") אשר חלות על הבנק כתאגיד הפעיל בתחום ניירות ערך וכחברה ציבורית.

בבנק קיימת תכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך והוא פועל בתחום זה בהתאם למסמך מדיניות ייעודי אשר אומץ גם בחברות הבת הרלוונטיות.

מסמך המדיניות מעודכן מעת לעת בהתאם לצורך ומובא לדין בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

יד. **היחידה לפניות הציבור** - עוסקת בטיפול בפניות לקוחות בכל נושא הקשור ליחסי בנק-לקוח. היחידה מבררת פרטי תלונות ובקשות של לקוחות הפונים אליה ישירות או באמצעות היחידה לפניות הציבור בבנק ישראל. קצין הציות הראשי משמש כנציב תלונות הציבור והוא מעורב בטיפול בתלונות המגיעות לידי היחידה, תוך שהוא מוודא כי אלה מקבלות טיפול נאות, לרבות ייעוץ משפטי כנדרש, ובמידת הצורך, מוצפות התלונות לתשומת ליבה של היועצת המשפטית של הבנק.

פרופיל סיכון הציות של הבנק נובע מחובתו לעמוד בדרישות רגולטוריות והוראות דין ישראליות, כגון: הוראות הפיקוח על הבנקים, הנחיות הרשות לני"ע, ועוד, וכן לעמוד בדרישות מדינות זרות, כגון ביחס ליישום הוראות ה-FATCA וה-CRS, והוראות בינלאומיות אחרות שלהן תחולה ישירה או עקיפה לגביו. ישנם מספר שינויים בסביבה הרגולטורית, אשר עשויים להשפיע על חשיפת הבנק לסיכון הציות:

- ניטור חשיפות לסנקציות בינלאומיות שונות.
- חקיקה ורגולציה הקשורה ב-FATCA, CRS ו-QI.
- הוראות ציות זרות, כגון: Dodd-Frank ו-EMIR.
- חוזר המפקחת על הבנקים מה-23 בנובמבר 2016 בנושא היערכות לניהול סיכונים ציות, נוכח קביעת עבירות מס כעבירות מקור.

סיכון הציות של הבנק מנוהל תוך שמירה על רמות בקרה גבוהות, מדיניות אכיפה ונהלי עבודה מסודרים. הבנק מקפיד על עמידה בהוראות הציות ואוכף את רמת הציות הנדרשת. באופן זה פועל הבנק למזעור סיכונים הציות בבנק ובחברות הבנות.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הינו סיכון להפסד כתוצאה מהיעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם והוא כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או לצעדי עונשין (Fines Penalties) כתוצאה מפעילות פיקוחית (Punitive Damages), כמו גם מהסדרים פרטיים.

האגף לייעוץ משפטי וציות של הבנק אחראי לניהול הסיכון המשפטי בבנק והוא מעניק תמיכה ומענה לכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, והיועצת המשפטית הראשית משמשת כמנהלת הסיכון המשפטי של הבנק.

ניהול השוטף של הסיכון המשפטי מתבטא בעיקר במתן ייעוץ משפטי שוטף מאת האגף לייעוץ משפטי וציות לאורגנים המוסמכים בבנק, ליחידות השונות ולחברות הבנות שלו בנושאים השונים הכרוכים בפעילות הבנק, בהכנת מסמכי התקשרות והסכמים בנקאיים, בכתיבתם של נהלים בתחומים המצויים באחריותו של האגף ובתמיכה משפטית בהכנתם ובעדכוןם של נהלים המצויים באחריות אחרים בבנק, בניהול הידע המשפטי בבנק, ובכלל זה עדכון הגורמים הרלוונטיים בארגון בשינוי הוראות דין ורגולציה לסוגיהם, אשר יש להם השלכה על עבודת הבנק, במתן הדרכה שוטפת בנושאים משפטיים מגוונים, לרבות הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאמת מערך ההסכמים והנהלים לשינויים אלה, ובעדכונים שוטפים של מערכות ההסכמים והמסמכים שבשימוש הבנק ככלל, ובריכוז התביעות נגד הבנק והפיקוח על הגורמים המקצועיים המטפלים בהן מטעם הבנק.

ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות שבו הוגדרו העקרונות לניהול הסיכון המשפטי, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור הסיכונים המשפטיים בבנק, תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות משפטיות והערכתם, לרבות באמצעות ועדה לניהול סיכונים משפטיים הפועלת באגף לייעוץ משפטי והמתכנסת על בסיס תקופתי.

מסמך מדיניות ניהול הסיכון המשפטי מעודכן מעת לעת, בהתאם לצורך, ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה. בעקבות משבר הקורונה שהחל במהלך חודש מרץ 2020, ייתכן ותהיה השלכה בעתיד על ניהול הסיכונים המשפטיים של הבנק, וזאת בשל שינויים רבים והתאמות בתהליכים שבוצעו על ידי הבנק במהלך תקופה זו מול לקוחות הבנק בנושאים שונים, הכל כפי שהתחייב מתנאי הפעילות ומההוראות הרגולטוריות בתקופת המשבר. כמו כן, עשויים מהלכים שיבצע הבנק במסגרת תהליכי המיזוג, להשליך על הסיכונים המשפטיים של הבנק.

סיכון מוניטין

מוניטין הוא אוסף של תפיסות, דעות ואמונות של מחזיקי העניין לגבי התאגיד, בהתבסס על ניסיונם וציפיותיהם. סיכון מוניטין הוא הסיכון לרווחי התאגיד, ליציבותו או ליכולתו להשיג את יעדיו, כתוצאה מפגיעה במוניטין העשוי לנבוע מהתנהלות התאגיד, מצבו הפיננסי או פרסום שלילי (אמיתי או כוזב) ועלול לבוא לידי ביטוי בתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עשויה להשפיע לרעה על אמון הציבור בבנק ועל יכולתו של הבנק לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון (כגון באמצעות שווקים בין-בנקאיים או שוקי איגוח).

סיכון המוניטין מאופיין ברב ממדיות ומשקף את תפיסתם של משתתפים אחרים בשוק. יתרה מכך, הפוטנציאל להתממשות מתקיים בכל רחבי הארגון ובמהותו הוא פונקציה של הלימות תהליכי ניהול הסיכונים הפנימיים של הבנק, כמו גם של האופן והיעילות של תגובות ההנהלה להשפעות חיצוניות.

מסגרת העבודה לניהול סיכון המוניטין:

- מנהל סיכון המוניטין בבנק הנו ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ. מנהל סיכון המוניטין בבנק מהווה קו הגנה ראשון לסיכון המוניטין ונוטל חלק בגיבוש מסמך המדיניות לניהול הסיכון ומגישה המלצות, לרבות: תפיסת ניהול הסיכון, הגדרת קווי אחריות וסמכות, תוך התייחסות לאחראים למדידה וניטור של החשיפה לסיכון תוך גיבוש תכניות פעולה לטיפול בהתממשות הסיכון.

- במסגרת ניהול סיכון המוניטין, מוסדו תהליכי ניטור ובקרה אחר החשיפה לסיכון המוניטין באופן רחבי ביחידות הבנק השונות.

בחודש ספטמבר 2020 הושלמה הצעת הרכש ובנק אגוד הפך להיות חברת בת בבעלות מלאה של בנק מזרחי טפחות. המיזוג צפוי להימשך תקופה ארוכה וככלל בחודשים הקרובים לא צפוי שינוי מהותי באופן בו מתנהלים חשבונות לקוחות הבנק. הבנק עוקב אחר סיכונים נטישה של לקוחות ופועל לשימור לקוחות. נכון לעכשיו, הבנק אינו מזהה התממשות סיכון מוניטין בעקבות השלמת עסקת הרכישה.

הבנק ימשיך לבחון ולעקוב אחר השלכות המיזוג עם בנק מזרחי טפחות האפשריות על סיכון המוניטין.

משבר הקורונה משפיע על התנהלות המשק ועל פעילות המערכת הבנקאית כולה. בשלב זה, לא מוערכת התממשות של סיכון מוניטין לבנק כתוצאה מן המשבר.

סיכון אסטרטגי

הסיכון האסטרטגי הינו סיכון נוכחי או עתידי לרווחי הבנק, להון, למוניטין או למעמד הבנק, אשר עלול לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום לא נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה נוצר ממידת התאימות של המטרות האסטרטגיות שהציב הבנק, ליכולותיו ולסביבה הכלכלית בה הוא פועל, משימות תכניות העבודה והיעדים שהוגדרו לצורך השגתן, מהמשאבים שהוגדרו לצורך העמידה בתכניות ומאיכות היישום של מרכיבי התכניות. חברי הנהלת הבנק אחראים לניהול הסיכון, כל אחד בתחומו.

גורמי הסיכון בניהול הסיכון האסטרטגי עשויים להיות: תכנון אסטרטגי שאינו מספק הלוקה בהחלטות שגויות, תגובה חסרה או מאוחרת למגמות שוק, להעדפות לקוחות ולפעילויות מתחרים, חוסר תיאום בין התכנית האסטרטגית לתכניות עבודה, לתכנון ההון ולתקציב, אי עמידה מהותית ביעדים, אי בהירות במרכיבי הסמכות והאחריות, תהליכי ניהול סיכונים שאינם באיכות הראויה, מחסור בעובדים מיומנים, העדר משאבים קריטיים ועוד.

התממשות גורמי סיכון אלה עלולה לחשוף את הבנק להפסדים עסקיים, פגיעה פיננסית וירידה במוניטין.

הדירקטוריון מתווה קווים עיקריים ומנחים לקביעת תכנית אסטרטגית רב שנתית. קווים אלה, הופכים לתכנית עבודה מפורטת בידי הנהלה, המובאת לדין ולאישור הדירקטוריון.

עקב המיזוג הצפוי עם בנק מזרחי טפחות, התכנית האסטרטגית לשנים 2017-2021 חדלה להיות רלבנטית. התכנית האסטרטגית העדכנית של הבנק משתלבת בתכנית האסטרטגית של הקבוצה ועיקרה ביצוע הליך המיזוג למזרחי טפחות עד תוך שימור הפעילות העסקית, הלקוחות וההון האנושי וטיפול בהעברת הלקוחות הקמעונאיים, המסחריים והעסקיים לבנק מזרחי טפחות באופן סדור. במסגרת תהליכי המיזוג יישום תכנית העבודה של הבנק בשנת 2020 הושפע ממשבר הקורונה וכן מהשלכות החלטת בית הדין לתחרות לקבל את הערעור על החלטת רשות התחרות ולאפשר את המיזוג. לאור זאת, הבנק נקט בשורה של צעדי התאמה ובהם מיקוד בשימור לקוחות, הגברת הבקורות, היערכות ליישום הוראות רגולטוריות – בין השאר כאלו הנובעות ממשבר הקורונה ומענה בזמן אמת לאירועים השונים.

כמו כן, עקב רכישת הבנק על-ידי בנק מזרחי טפחות, הוסרה אי הוודאות לגבי עתידו של הבנק והסיכון האסטרטגי של הבנק פחת. הבנק נערך לפעול בהתאם לתכניות העבודה שגובשו בהתייחס לתהליך המיזוג. בהתאם לכך, הופחתה רמת הסיכון האסטרטגי.

ביום ה-12 במאי 2020 דירקטוריון הבנק החליט שלא להמשיך בפרויקט החלפת מערכות המחשוב של הבנק שנבחן על ידו ולאשר התקשרות הבנק עם לאומי בעניין תוספת להסכם המחשוב והתפעול שנחתם בין הצדדים ביום ה-2 בספטמבר 2001, ואשר הוארך על ידם לתקופות נוספות. בהתאם לתוספת זו נקבעו בין הצדדים, בין היתר, כי תוקפו של ההסכם יוארך עד ליום ה-31 בדצמבר 2022 ותוספת זו תחול רטרואקטיבית החל מיום ה-1 בינואר 2020.

נוכח הארכת ההסכם המחשוב עם בנק לאומי, לפחות עד ליום 31 בדצמבר 2022 אי הוודאות שהיתה כרוכה במציאת פתרון להמשך קבלת שירותי מחשוב מלאומי – הוסרה.

בעקבות התקשרות הבנק עם לאומי בתוספת להסכם המחשוב והתפעול ה"נ", סך הוצאות המחשוב של הבנק לשנת 2020 הסתכמו בסך של 261 מיליון ש"ח לעומת 200 מיליון ש"ח בשנת 2019.

לפירוט נוסף בהקשר זה, ראה סעיף "הסיכונים המובילים והמתפתחים המהותיים" וכן ראה ביאור 32 "אירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך המאזן" בדוחות הכספיים של הבנק ליום 31 בדצמבר 2020.

סיכון סביבתי

סיכון סביבתי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. בנקים עשויים להיחשף לסיכונים סביבתיים בהיבטים שונים של פעילותם וסיכונים אלו עלולים להיכלל במסגרת הסיכונים האחרים (כמו: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי וסיכון הנזילות). תיתכן גם חשיפה לסיכון מוניטין כתוצאה מהאפשרות שיוחס לבנק קשר לגורם היוצר מפגע סביבתי.

סיכון אשראי הנובע מסיכון סביבתי מוגדר כסיכון לפגיעה ביכולת החזר האשראי של הלווה עקב הפרת חוק המביאה להטלת קנסות כספיים משמעותיים, עלויות בלתי צפויות לשם עמידה בדרישות הדין, פגיעה ברווחיות הלווה ובמוניטין שלו עקב תוצאות פעילותו בהיבט הסביבתי, חשיפה לתביעות משפטיות כנגד הבנק המממן וכו'. במסגרת סיכון האשראי נכלל גם סיכון לחשיפה בביטחונות - חשיפה לפגיעה בערך בטוחה כתוצאה ממפגעים סביבתיים שונים.

בשנים האחרונות הולכת וגוברת המודעות בעולם ובארץ לפוטנציאל חשיפתם של מוסדות פיננסיים לסיכון הנובע ממפגעים סביבתיים לרבות סיכונים האקלים ומאי קיום הוראות הנוגעות לאיכות הסביבה וכי התממשות הסיכונים הסביבתיים עלולים לערער את יציבות הבנקים והמערכת הפיננסית, ובמקרה קיצון לגרום להדבקה גלובלית. לפיכך, הן בחודש יוני 2009 והן בחודש דצמבר 2020 פרסם המפקח על הבנקים ומתבנים על הסיכונים הסביבתיים בתאגידים בנקאיים ועל פיהם על התאגיד הבנקאי לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים, לרבות באמצעות גיבוש תיאבון לסיכון סביבתי, מדיניות אשראי, השקעות ועוד. כמו כן, הבנק מתבקש לעקוב אחרי ההמלצות וההנחיות שפרסמו ומפרסמים גופים בינלאומיים מובילים בנושא והכוללים, בין היתר, התייחסות לציפיות הפיקוחיות בנושא ניהול הסיכון והגילוי. הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינם חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים להם חשוף הבנק.

האחריות לניהול החשיפה לסיכונים סביבתיים בהיבטי אשראי בבנק הינה של ראש אגף עסקים / ראש אגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בהתאם לגורם המטפל בלווה הפרטני. ההיבטים של הסיכונים הסביבתיים הכרוכים בתפעול הבנק הינם באחריות אגף משאבים.

מדיניות ניהול הסיכונים הסביבתיים של הבנק, בהיבטי האשראי, מפורטת במסמך מדיניות ניהול האשראי העסקי והמסחרי. במסגרת המדיניות נקבעו רמות סיכון, אוכלוסיות וענפים ספציפיים, סכומי סף ותהליך קבלת חוות דעת לגבי לווים שעיסוקם מהווה פוטנציאל לסיכון סביבתי מהותי. כחלק מההערכות לניהול הסיכונים הסביבתיים הבנק נעזר בחברה חיצונית להכנת חוות הדעת לבחינת הפוטנציאל לסיכון סביבתי לגבי לווים אלו.

נכון ליום 31 בדצמבר 2020 מרבית חברי ההנהלה מועסקים בחוזים אישיים. במהלך חודש ינואר 2020 אושרו לחלק מחברי ההנהלה הטבות שכר בדרך של פיצויי פרישה מוגדלים ומענקי הסתגלות.

ביום 23 בפברואר 2021 אישרה האסיפה הכללית של הבנק לאחר אישורו של דירקטוריון הבנק ביום 22 בפברואר 2021 ולאחר אישור ועדת התגמול, עדכון למדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק. במדיניות התגמול המעודכנת עודכנו בין היתר תנאי הסף לתשלום מענקים לנושאי המשרה בבנק. בהתאם לכללי המדיניות, המענק השנתי לנושאי המשרה הבכירים בבנק יקבע על פי הכללים הבאים:

המענק השנתי המקסימאלי לכל אחד מנושאי המשרה הבכירים עבור השנה הקלנדרית הרלוונטית, לא יעלה על 4.5 משכורות חודשיות ממוצעות של המנכ"ל או כל אחד מנושאי המשרה הבכירים המכהנים כראשי אגפים עסקיים, והמענק השנתי המקסימאלי כאמור, שישולם לשאר נושאי המשרה, הכוללים את מנהל הסיכונים הראשי, החשבונאי הראשי, היועצת המשפטית הראשית והמבקר הפנימית ככל שהיא עובדת בנק אגוד, עבור השנה הקלנדרית הרלוונטית, לא יעלה על 3.75 משכורות חודשיות ממוצעות, של כל אחד מנושאי משרה אלה, לפי העניין. ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק סבורים, כי היחס האמור בין רכיב המענק השנתי המשתנה לבין רכיב התגמול הקבוע הינו ראוי וסביר בשים לב ליעדי מדיניות התגמול ובשים לב לצורך לשמור על מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק ועל בסיס ההון של הבנק.

בנוסף לאמור לעיל ובהתאם למתחייב מהוראת התגמול בתאגיד בנקאי ובכפוף להוראות חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו – 2016 (להלן: "חוק מגבלת התגמול"), התגמול המשתנה עבור נושא משרה בגין שנה קלנדרית לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע של נושא המשרה באותה שנה. למרות האמור לעיל, בתנאים חריגים ובכפוף להוראות כל דין, הבנק רשאי לקבוע שהתגמול המשתנה עבור נושא משרה בגין שנה קלנדרית יגיע עד ל-200% מהתגמול הקבוע¹, וזאת בכפוף לקיום הכללים הקבועים בהוראת ניהול בנקאי תקין A301 בעניין התגמול בתאגיד בנקאי, ובכלל זה, קבלת החלטה מנומקת ומפורטת של הדירקטוריון ובכפוף לאישור כל אורגן נוסף של הבנק כמתחייב על פי דין.

המענק המירבי יהיה כפוף למגבלות וכללים הקבועים בחוק מגבלת התגמול. נושאי המשרה הבכירים יהיו זכאים למענק שנתי כאמור לעיל, בכפוף לכך שהבנק יעמוד בתנאי סף שעניינו עמידה ביעד שהוגדר מראש על ידי הדירקטוריון במסגרת תכנית העבודה של המיזוג.

ככל שהבנק יעמוד בתנאי הסף המפורט לעיל בגין השנה הקלנדרית, יהיו ועדת התגמול ולאחריה דירקטוריון הבנק רשאים לאשר מענקים למי מנושאי המשרה הבכירים בהיקף של עד 3 משכורות לכל נושא משרה בכיר לפי העניין, וזאת לאחר שישקלו ויבחנו פרמטרים אשר יכללו, בין היתר: (1) את מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו פרטנית במסגרת תכנית העבודה של הבנק הנגזרת מתכנית העבודה של הבנק; (2) ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק; (3) העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו ע"י הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק; (4) דוחות ביקורת שנתינו בתחום אחריותו של נושא המשרה הבכיר; (5) הערכה אישית של נושאי המשרה.

למרות האמור לעיל, ככל שהבנק לא יעמוד ביעד הסף הקבוע כאמור לעיל, יהיו רשאים וועדת התגמול ודירקטוריון הבנק לקבל החלטה בעניין אישור מענקים לנושאי המשרה או למי מהם בהיקף שלא יעלה על 3 משכורות, אם בהתאם להמלצת המנכ"ל לית ולשיקול דעתם התקיימו טעמים המצדיקים זאת.

בנוסף יהיו ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק רשאים לאשר למי מנושאי המשרה הבכירה בבנק מענק שנתי משתנה נוסף מעבר ל-3 משכורות, כאשר המענק השנתי הנוסף המרבי לכל שנה קלנדרית לא יעלה על 0.75 משכורות לנושאי משרה בכירים בתפקיד חשבונאי ראשי, מנהל סיכונים ראשי, מבקר פנימי ויועץ משפטי ראשי (נושאי משרה "בתפקידי ביקורת ובקרה"), ועל 1.5 משכורות נוספות למי מנושאי המשרה הבכירים האחרים (לרבות המנכ"ל), וזאת לפי הפרמטר המדיד של עמידה ביעד שהוגדר מראש על ידי הדירקטוריון במסגרת תכנית העבודה של המיזוג.

בנוסף הושמטה במסגרת עדכון מדיניות התגמול לנושאי המשרה ההתייחסות הנפרדת ליו"ר הדירקטוריון, כך שתגמול היו"ר זהה לזה של הדירקטורים האחרים.

כן עודכן סעיף השיפוי במדיניות התגמול, כך שתקרת סכום השיפוי הוחלפה מ-25% מהון הבנק בהתאם לדוחות הכספים שיפורסמו לפני מועד תשלום השיפוי במגבלה עדכנית המתייחסת ל-25% מהון הבנק נכון לדוחות הכספיים של הבנק ליום 30.6.2020 (עובר לרכישת הבנק על ידי בנק מזרחי טפחות).

בד בבד אושר על ידי האורגנים המוסמכים של הבנק תיקון סעיף השיפוי בתקנון הבנק וכן תיקון כתב ההתחייבות לשיפוי דירקטורים ונושאי משרה בבנק בדרך של עדכון תקרת סכום השיפוי לנושאי המשרה בבנק ל-633 מיליון ₪ המהווה 25% מהון הבנק נכון לדוחות הכספיים של הבנק ליום 30.6.2020 (עובר לרכישת הבנק על ידי בנק מזרחי טפחות).

עוד עודכנו תנאי המסגרת של ביטוח נושאי המשרה בבנק, כך שיאפשרו חלופה של רכישת פוליסה במסגרת הפוליסה הקבוצתית של חברת האם, מזרחי טפוח

¹ ובלבד שתגמול על פי קריטריונים שאינם ניתנים למדידה יהווה חלק לא מהותי מהתגמול כאמור.

² הערכת המנכ"ל – בהתאם להמלצת יו"ר הדירקטוריון, הערכת המבקר הפנימי – בהתאם להמלצת יו"ר הדירקטוריון ויו"ר ועדת הביקורת, הערכת מנהל הסיכונים – בהתאם להמלצת יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל והערכת יתר הסמנכ"לים – בהתאם להמלצת מנכ"ל הבנק.

יצוין, כי בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק, מעבר לאמור לעיל במקרים חריגים יהיו רשאים ועדת התגמול והדירקטוריון לאשר סכום מענק משתנה נוסף בגין אירועים מיוחדים, למי מנושאי המשרה, שלא יעלה על 2 משכורות חודשיות ממוצעות לכל נושא משרה. המענק המיוחד יכול שיאושר ויוענק למי מנושאי המשרה במהלך השנה הקלנדארית, בשל אירוע חריג, כגון השלמת פרויקט חד-פעמי, שינוי מבני מהותי או תרומה מיוחדת להשגת יעדי הבנק.

אישור התקשרות בפוליסת ביטוח לנושאי משרה בבנק ובחברות הבנות של הבנק - ראה ביאור 10 (1) ו- (3) לתמצית הדוחות הכספיים.

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

ביום 27 ביולי 2020 אישרה האסיפה הכללית של הבנק לאחר אישור דירקטוריון הבנק בישיבתו מיום 18 ביוני 2020 ולאחר אישור ועדת התגמול מיום 7 ביוני 2020 להאריך את תקופת ההסכם הקצוב של מנכ"לית הבנק לתקופה קצובה נוספת של שנתיים החל מתום תקופת ההסכם הקצוב הנוכחי (18 באוגוסט 2020) וכי המנכ"לית תהיה זכאית בעת סיום יחסי עבודתה בבנק לתשלום מענק הסתגלות נוסף של ארבע משכורות חודשיות (בצירוף שווי הפרשות סוציאליות), כאשר זכאותה לשני חודשי הסתגלות מתוכם תתגבש למנכ"לית עם אישור האסיפה הכללית לתנאי הכהונה וההעסקה, וזכאותה לשני חודשי הסתגלות הנוספים תתגבש למנכ"לית בחודש ינואר, 2021, כך שסך הכל תהיה זכאית המנכ"לית במועדים בהם תתגבש לה הזכאות כמפורט לעיל, למענק הסתגלות בגובה שש משכורות חודשיות, הכל בהתאם לתנאי העסקתה של המנכ"לית ובכפוף למגבלות ולכללים הקבועים בחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו-2016.

לפרטים נוספים, ראה גם תיאור מדיניות התגמול ותכנית המענקים בביאור 21.ה - הטבות לעובדים - מדיניות לעניין תנאי הכוונה והעסקה של נושאי משרה לדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2020. לפירוט בעניין התגמולים שניתנו לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה בבנק, ראה פרק שכר בכירים וכן ביאור 21.ו - הטבות לעובדים - חוזים אישיים בדוחות הכספיים.

גילוי איכותי על התגמול (REMA)

מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

דירקטוריון הבנק הוא הגוף המוסמך לאשר את מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק (בכפוף לאישור האסיפה הכללית כמפורט להלן) ולעובדי הבנק בהתאם להוראות הדין לאחר שקילת המלצות ועדת התגמול שמונתה על ידיו. לאישור הדירקטוריון מובאים תנאי העסקה של נושאי המשרה בבנק ועובדים בכירים (המתוגמלים על פי מנגנון תגמול משתנה) שאינם בהתאם לתנאי ההסכם הקיבוצי של עובדי הבנק. כמו כן מאשר הדירקטוריון את העקרונות והסכמי התגמול של עובדי הבנק שאינם נושאי משרה בכירה וזאת לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול.

כמו כן, מפקח הדירקטוריון על יישום מדיניות התגמול ובוחן מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את הצורך בהתאמתה להוראה 301A (אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מסיבה אחרת).

הגוף העיקרי שהוסמך על ידי הדירקטוריון לפקח על נושא התגמול הינו ועדת התגמול שהוסמכה, בין היתר, לדון ולהמליץ לדירקטוריון על מדיניות התגמול לעובדים ולנושאי משרה בבנק, לבחון עמידתה של המדיניות בהוראות הדין, השפעתה של מדיניות התגמול על פרופיל הסיכון של הבנק והתאמתה לתיאבון הסיכון של הבנק, וזאת בתדירות של אחת לשנה לפחות. כן דנה ועדת התגמול באישור מנגנוני תגמול לעובדים מרכזיים ולנושאי משרה ובהתקשרויות עם נושאי משרה בבנק לעניין תגמולם, תוך התייחסות לעניינים המפורטים במדיניות התגמול, על מנת להבטיח כי ההסכמים הולמים ואינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של הבנק. המלצותיה מובאות לאישור הדירקטוריון.

רוב חברי הוועדה הינם דירקטורים בלתי תלויים. כאמור לעיל, ביום 23 בפברואר 2021 אישרה האסיפה הכללית של הבנק לאחר אישורו של דירקטוריון הבנק ביום 22 בפברואר ולאחר אישור ועדת התגמול, עדכון למדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק, כמו כן אישר דירקטוריון הבנק לאחרונה בחודש מאי 2020 לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול, עדכון של מדיניות התגמול החלה על כלל עובדי הבנק ובכלל זה ביחס לתנאי הכהונה והעסקה של עובדים מרכזיים (כמפורט להלן) אחרים שאינם נושאי משרה בבנק וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301A: "מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי", על עדכוניה.

במסגרת מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק, מוגדרת רשימת התפקידים של עובדים מרכזיים שהינם עובדים אשר לפעילותם עשויה להיות השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, בהתאם להוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. כך הוגדרו כעובדים מרכזיים (בנוסף לנושאי המשרה הבכירה בבנק כהגדרתם בהוראה 301A) גם ראשי מערכים בבנק, ככל שאינם מועסקים במסגרת ההסכם הקיבוצי החל על מנהלים בבנק וכן דילרים מסויימים בנוסטרו ובחדר עסקות. כן הובהר, כי מדיניות התגמול לעניין אותם עובדים מרכזיים, שכל תגמולם נקבע על פי ההסכם הקיבוצי, תהיה ההסכם הקיבוצי עצמו.

עקרונות מדיניות התגמול לעובדי הבנק חלים גם על תגמול עובדים בחברות הבת של הבנק, וההתייחסות במדיניות ליעדי ביצוע יחידתיים תחול בשינויים המתחייבים גם ביחס לחברות הבת. מבלי לגרוע מכך, נקבע במדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי חברות בנות החייבות באישור מדיניות תגמול בהתאם להוראה 301-A, תאמצנה מדיניות תגמול תוך התחשבות בעקרונות הקבועים במדיניות התגמול המוסדרת במסמך זה.

לעניין עובדים מרכזיים (לרבות נושאי משרה) מדיניות התגמול חלה על תנאי כהונה והעסקה שיאושרו לעובדים אלו החל ממועד אישור מדיניות התגמול על ידי האורגנים המוסמכים של הבנק, ואין במדיניות התגמול כדי לפגוע בהתקשרויות הקיימות (ובנוסחאות תגמול לעובדים או לקבוצות עובדים) במועד אישור מדיניות התגמול, בין הבנק לבין העובדים האמורים לעניין תנאי כהונתם והעסקתם בבנק, בכפוף לאמור בהוראות הדין (לרבות הקבוע בחוק מגבלת התגמול והוראה A301 להוראות ניהול בנקאי תקין).

מסמכי מדיניות התגמול לנושאי המשרה ולעובדי הבנק מובאים לדיון ולאישור האורגנים המוסמכים של הבנק אחת לשלוש שנים. דירקטוריון הבנק וועדת התגמול מפקחים ומקיימים מעקב לפחות אחת לשנה אחר ישומה בפועל ובוחנים את הצורך בהתאמתם, אם חל שינוי מהותי בניסיונות שהיו קיימות בעת קביעתם או מטעמים אחרים, ובכלל זה כי המדיניות מקדמת את המטרות והיעדים אותם היא באה להגשים.

טבלה 38: ריכוז העובדים המרכזיים בבנק

עובדים מרכזיים בבנק		כמות (ליום 31 בדצמבר)
נדבך 3		
2019	2020	
9	19	דירקטורים (כולל יו"ר)
9 ²	9 ²	מנכ"ל, חברי הנהלה, יוהמ"ש ומבקר פנימי
6	6	עובדים מרכזיים אחרים
<u>24</u>	<u>24</u>	סך הכל

1. נכון ל-31 בדצמבר 2020 כיהנו 9 דירקטורים והחל מיום 9 בינואר 2021 מכהנים 7 דירקטורים (סיימו כהונה עוזי ורדי-זר וניסן לוי).
2. ד"ר עקיבא שטרנברג סיים כהונתו כמבקר פנימי ראשי ב-31 בינואר 2020.

התכנון והמבנה של תהליכי התגמול

נדבך 3

המטרות והעקרונות העומדים בבסיסה של מדיניות התגמול לנושאי משרה ולעובדים בבנק, כוללים יצירת מערכת תמריצים לעובדי הבנק, במסגרת הסדרי השכר הקיימים בבנק, קביעת הסדר תגמול לנושאי המשרה בבנק המבוססים על ביצועיהם בפועל ועל מידת תרומתם להשגת היעדים שקבע דירקטוריון הבנק במסגרת תכנית העבודה של הבנק וכן על כישוריהם, ניסיונם המקצועי והישגיהם. כל זאת, תוך הקפדה על עמידה בתיאבון הסיכון ואי נטילת סיכונים חריגים מעבר לסיבולת הסיכון של הבנק, ותוך שמירה על בסיס הון איתן ותמרוץ עובדים המאיישים תפקידי בקרה ופיקוח, בשים לב לחשיבות ורגישות תפקידיהם.

בקביעת מדיניות התגמול, הובא בחשבון רצון הבנק לשמר ולפתח את שדירת הניהול והעובדים הקיימים בבנק תוך שמירה על מבנה תמריצים הולם, הכל בהתחשב בשיקולים ארגוניים כגון: עלויות תגמול ופערי תגמול רצויים בין הדרגים השונים בבנק, אופי פעילותו של הבנק, תכנית העבודה, מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, תוצאותיו העסקיות על פני זמן ובהתחשב בתחרותיות השוררת בענף הבנקאות ובגודלו של הבנק בהשוואה למערכת הבנקאית.

זאת ועוד, בגיבוש ועדכון "המדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי המשרה" בבנק, שקלו חברי ועדת התגמול והדירקטוריון גם את העניינים, המפורטים בהוראת סעיף 267ב(א) ובתוספת הראשונה א' לחוק החברות, וביניהם את העניינים שחובה להתייחס אליהם במדיניות התגמול וכן את ההוראות שחובה לקבוע במדיניות התגמול, והכל תוך התאמת עקרונות מדיניות התגמול למטרות וליעדים אותם נועדה מדיניות התגמול של הבנק להגשים, לגודלו של הבנק, להיקף פעילותו ולאופי עסקיו ותוצאותיו על פני זמן.

עוד שקלו והתייחסו חברי ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק במסגרת אישור מדיניות התגמול לנושאי המשרה ולעובדי הבנק, לפי העניין, לעדכוני רגולציה רלוונטיים לקביעת מדיניות התגמול, ובין היתר להוראה A-301 להוראות הפיקוח על הבנקים ולהוראות חוק מגבלת תגמול והכללים והמגבלות שנקבעו במסגרתו וכן למכלול תנאי ההעסקה הקיימים של נושאי המשרה בבנק ובכלל זה להיקפם המירבי של רכיבי התגמול הקבוע והמשתנה וליחסים ביניהם, ליחסים בין מכלול התגמול של נושאי המשרה לתגמול עובדי הבנק האחרים כולל עובדי קבלן.

לעניין נושאי משרה העוסקים בביקורת ובבקרה וביניהם, המבקרת הפנימית, מנהלת הסיכונים הראשית והיעוצת המשפטית הראשית של הבנק נקבע מנגנון תגמול משתנה אשר מבטיח אי תלות של גובה התגמול בעסקים עליהם הם מפקחים, שכן התגמול המשתנה שלהם אינו תלוי בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שעל פעילותם הם מפקחים, אלא בעמידתם בפרמטרים רלוונטיים לתחום פעילותם ואחריותם (בכפוף לכך שתוצאות הבנק בכללותו עמדו בתנאי סף שהוגדרו במדיניות התגמול). לכל אחד מנושאי המשרה האמורים יוחס היקף מענק מרבי (שהוגדר במספר משכורות מירבי לכל אחד מאותם נושאי משרה). אישור המענק בפועל בכפוף למספר המשכורות המירבי שהוגדר במדיניות נתון לשיקול דעת ועדת התגמול והדירקטוריון לאחר שישקלו פרמטרים שונים המתייחסים לתפקודם והתנהלותם של נושאי המשרה כמפורט במדיניות התגמול ולכללי המדיניות.

לעניין עובדים אחרים העוסקים בסיכונים ובציות שאינם נושאי משרה נקבע במסגרת מדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי הקריטריונים לתגמול שלהם יביאו בחשבון את חשיבות ורגישות התפקידים המוטלים עליהם ויכללו תמריצי תגמול שינתנו על בסיס עמידה ביעדים התורמים, בין היתר, לאפקטיביות הבקרה בבנק וליכולת שימור עובדים מוכשרים ולא יהיו תלויים בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים, מבקרים או מפקחים והכל תוך חתירה לעמידה ביעדים העסקיים של הבנק, באופן שלא יפגע באי התלות שלהם ובכפוף לתקציב שנקבע במסגרת ההסכמים הקיבוציים. עקרונות אלו ייושמו בתכניות מענקים שתאושרנה מעת לעת לעובדים העוסקים בסיכונים וציות, שאינם מועסקים תחת תנאיו של ההסכם הקיבוצי למנהלים בבנק.

דירקטוריון הבנק קבע במסגרת מדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק, כתנאי סף לזכאות נושאי המשרה למענקים, כי ככל שהבנק יעמוד בתנאי הסף לתשלום מענק שנקבע במדיניות התגמול ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר מענק למי מנושאי המשרה, וזאת לאחר שישקלו שורה של פרמטרים הכוללים לצד מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו בתכנית העבודה הנגזרת מהתכנית האסטרטגית של הבנק, בין היתר, גם פרמטרים של ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק, העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק וכן דוחות ביקורת שניתנו בתחום אחריותו של נושא המשרה. יוצא אפוא שבכפוף לתנאי הסף הקבוע במדיניות, הפרמטרים והמדדים להערכת נושאי המשרה בבנק ושעל בסיסם ישקל מתן המענק לנושאי המשרה וסכום המענק, כוללים מדדים שנועדו להבטיח יציבות ועמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים, ובין היתר, עמידתם של נושאי המשרה במגבלות ובכללים, לרבות בתיאבון וסיבולת סיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר הדירקטוריון, עמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים ציות להוראות הדין וממצאי דוחות ביקורת המתייחסים לפעילותם ולתחום אחריותם, לרבות בתחומי ניהול הסיכונים שבאחריותם.

לגבי עובדים מרכזיים - במסגרת תכניות תגמול פרטניות שולבו מדדי תגמול הכוללים עמידה במגבלות ניהול הסיכונים, ציון ביקורת פנימית ועמידה בציות לחוקים תקנות והנחיות רגולטוריות.

במדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה בבנק כלולות הוראות בהתאם להוראה 301-A להוראות הפיקוח על הבנקים, לפיהן כל תגמול משתנה לנושא משרה או לעובד מרכזי יוענק וישולם בכפוף להתניה שהתגמול המשתנה כולו או חלקו הינו בר השבה בהתקיים קריטריונים להשבה המפורטים במדיניות התגמול, וזאת לתקופה של עד חמש (5) שנים ממועד הענקתם, (ולעניין נושא משרה עד שבע (7) שנים בנסיבות חריגות שהוגדרו במדיניות). הוראה זו חלה על התגמול המשתנה לנושאי המשרה ולעובדים המרכזיים בבנק (בכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס אליה). בהתאם למדיניות התגמול לנושאי המשרה, נושא משרה ישיב לבנק סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

במדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה הובהר כי מדיניות התגמול אינה מהווה התחייבות של הבנק למתן מענקים וכי מוקנית לדירקטוריון סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחת, ולקבוע את גובה הפחתה ובמקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכת או בבנק, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

מדיניות התגמול לנושאי משרה כוללת כללים בעניין פריסה ו/או דחייה של מענקים, בהתאם לקבוע בה. כך, בהתאם למנגנון הדחיה העדכני שנקבע במדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק, לאחר חישוב ואישור גובה המענק בגין שנה מסוימת ישולם המענק לנושא המשרה. יחד עם זאת, במקרה שבו יעלה סך המענק השנתי המשתנה לנושא המשרה בגין שנה קלנדרית על 40% מהתגמול הקבוע שלו באותה שנה, אזי מחצית (50%) מסך המענק לו הוא זכאי בגין אותה שנה תדחה ותשולם לנושא המשרה בפועל בחלקים שווים בכל אחת משלוש השנים העוקבות לשנה הקלנדרית בה אושר המענק. התשלומים הנדחים צמודים למדד המחירים לצרכן ממועד אישור המענק.

חלק המענק השנתי הנדחה הרלוונטי בכל שנת דחיה ישולם (יבשיל) בכפוף לכך שהבנק יעמוד ביעד הלימות ההון שנקבע על ידי הדירקטוריון. לא עמד הבנק בתנאי ההבשלה הנ"ל ידחה חלק המענק השנתי הנדחה הרלוונטי למועד הבא שבו יעמוד הבנק בתנאים הנ"ל. גם במדיניות התגמול לעובדים מרכזיים נקבע מנגנון פריסה אם היקף התגמול המשתנה יעלה על שיעור מינימלי שנקבע במסגרתה, ולעניין מענקים לחלק מהעובדים המרכזיים, כפופים התשלומים הנדחים למנגנוני הפחתה ו/או הקפאת תשלומים שנדחו (עם אפשרות לביטול זכאות למענקים שנדחו והוקפאו) בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים שאושרו להם.

כן מגבילה מדיניות התגמול את היקף התגמול המשתנה שניתן לשלם לנושאי המשרה ולעובדים מרכזיים, שעה שהיא קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע של נושא המשרה באותה השנה (למעט חריגים בהתאם לקבוע בהוראה 301A). כמו כן, קיימת במדיניות התגמול התניה לפיה מדיניות התגמול ותנאי הכהונה והעסקה כפופים לכללים ולמגבלות הקבועים בחוק מגבלת התגמול.

על פי מדיניות התגמול תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, בחלקו, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי יוצר קשר בין הביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

נדבך 3

כפי שפורט לעיל, ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר מענקים למי מנושאי המשרה הבכירים בבנק, בכפוף להתקיימות תנאי הסף שעניינו עמידה ביעד שהוגדר מראש על ידי הדירקטוריון במסגרת תכנית העבודה של המיזוג. וכן לאחר שקילת פרמטרים נוספים שבוחנים את ביצועי נושאי המשרה (בין היתר את מידת עמידתו של נושא המשרה הבכיר והיחידה שבניהולו ביעדים מרכזיים שבתחום אחריותו כפי שיוגדרו פרטנית במסגרת תכנית העבודה של הבנק, ציות להוראות הדין, הרגולציה ונהלי הבנק, העדר חריגות ממגבלות וכללים שנקבעו על ידי הדירקטוריון במסגרת מסמכי מדיניות שאישר דירקטוריון הבנק ודוחות ביקורת שניתנו בתחום אחריותו של נושא המשרה וכן על סמך ההערכה האישית של נושא המשרה, כך שתגמול נושא המשרה וסכומו מותנה בביצועי הבנק ובביצועיהם של נושאי המשרה.

גם תכניות המענקים לעובדים מרכזיים אחרים, בוחנות את ביצועי העובד, על פי קריטריונים שנקבעו מראש בהתאם לתחום פעילותו ואחריותו של העובד בשים לב לפרמטרים המיוחסים לביצועי הבנק והיחידה בה פועל העובד בתקופת הערכת הביצועים, וזאת בשילוב עם ציונים שיוענקו למבחנים בתחום הבקרה- ניהול סיכונים, ציות וביקורת שיכולים להפחית את הערכת העובד עד שלילת המענק שלו במקרים קיצוניים. סך המענק המירבי לעובד מוגבל בתקרה שהוגדרה מראש.

במקרה של ביצועים חלשים המגיעים עד כדי אי עמידה בתנאי הסף או במדדים שנקבעו בתכניות התגמול לא יהיו נושאי המשרה או העובדים המרכזיים, זכאים למענקים. כן נקבעה במסגרת תכנית המענקים החלה על חלק מהעובדים המרכזיים, הוראה בעניין הקפאת מענקים שנפרסו וביטול הזכאות לקבלת החלק שנדחה מתוך המענק במקרה של ביצועים שנופלים מתחת לסף שהוגדר בתכניות המענקים החלות עליהם ובמדיניות התגמול לנושאי המשרה נקבע כלל לדחיית תשלום מענקים שנפרסו (בהתאם לכללי המדיניות), במקרה בו התשואה השנתית של הבנק נופלת מתחת לסף שהוגדר במדיניות התגמול.

בנוסף, מוקנית לדירקטוריון בהתאם למדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה, כפי שצויין לעיל, סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחתו ולקבוע את גובה ההפחתה וכן לקבוע במקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכתי או בבנק, אשר ינומקו בהחלטתו, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

נדבך 3

כפי שצויין לעיל במסגרת מדיניות התגמול נקבע מנגנון דחיית תשלום מענקים, בשים לב להיקף המענק ביחס לתגמול הקבוע באותה שנה.

כמו כן, נקבע ביחס למענקים לחלק מהעובדים המרכזיים (שאינם נושאי משרה) כי אלו כפופים למנגנוני הפחתה ממענקים שנדחו או מנגנוני "הקפאת" תשלומים שנדחו ואף ביטול הזכאות לקבלתם בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים החלות עליהם.

בנוסף, בנסיבות חריגות שהוגדרו במדיניות התגמול יכול שעובד מרכזי ידרש להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו לתקופה של עד חמש (5) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לבכירות העובד המרכזי, ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס להוראה (ובנסיבות חריגות המוגדרות במדיניות התגמול לנושאי משרה - ניתן להאריך תקופת ההשבה ביחס לנושא משרה בעד שנתיים נוספות).

בנוסף לכך, במדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק נקבע כי נושא משרה ישיב לבנק סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

עוד על פי מדיניות התגמול, תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר, בכפוף לכללים הקבועים במדיניות.

מדיניות התגמול קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע באותה השנה. בתנאים חריגים ובכפוף להוראות הדין הבנק רשאי לקבוע שהתגמול המשתנה בגין שנה קלנדרית יגיע לעד 200% מהתגמול הקבוע, וזאת בכפוף לכללי הדין וקבלת החלטה מנומקת ומפורטת של הדירקטוריון ובכפוף לאישור כל אורגן נוסף של הבנק כמתחייב על פי הדין.

תיאור צורות של תגמול משתנה בהן משתמש התאגיד הבנקאי והשיקולים לשימוש בצורות של תגמול משתנה כאמור

לבנק אין תכניות תגמול משתנה במניות או מכשירים מבוססי מניות.

להלן גילוי כמותי של מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים (כולל נושאי משרה בכירה) במהלך שנת הדיווח:

- ועדת התגמול התכנסה 9 פעמים במהלך שנת הדיווח, ושולם לחבריה תגמול בסך 63,750 ש"ח (לא כולל מע"מ).
 - 23 עובדים מרכזיים קיבלו תגמול משתנה במהלך שנת הדיווח בגין שנים קודמות.
 - במהלך שנת הדיווח לא הוענק בonus מובטח שאינו תלוי בביצועים.
 - סך התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח כ-5.3 מיליון ש"ח.
 - במהלך שנת הדיווח לא הוענק מענק בעת החתימה.
 - במהלך שנת הדיווח שולמו תשלומי פיצויים מעל 100% לעובד מרכזי בסך של כ-3.7 מיליון ש"ח.
 - הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול נדחה והתגמול המוחזק, שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות: 8.3 מיליון ש"ח.
- במהלך שנת הדיווח לא היו הפחתות עקב התאמות מפורשות או משתמעות בדיעבד.

טבלה 39: פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירים והעובדים המרכזיים האחרים (REM1) נדבך 3

31 בדצמבר 2019		31 בדצמבר 2020		במיליוני שקלים		תגמול קבוע	תגמול משתנה
עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירים*	עובדים מרכזיים אחרים	נושאי משרה בכירים*	לא נדחה	נדחה		
-	5	-	4.5	(20)	-	מבוסס מזומן מניות ומכשירים מבוססי מניות אחרים	-
-	-	-	-	-	-	מבוסס מזומן מניות ומכשירים מבוססי מניות אחרים	-
2.1	-	1.9	-	4.3	4.0	0.2	-
-	-	-	-	-	-	-	-

* כולל יו"ר.

לפירוט התגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה, בהתאם לאמור בתקנות 21 ו-22 בתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התשל"ל 1970, ראה פרק על ממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי התאגיד הבנקאי ואופן ניהולם.

טבלה 40: תשלומים מיוחדים (REM2)

תשלומי פיצויים		מענקים בעת החתימה		בנוספים מובטחים	
מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים	סך הכל	מספר עובדים*	סך הכל
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2020					
3.7	1	-	-	3.7	17
-	-	-	-	1.6	6
ליום 31 בדצמבר 2019					
0.9	1	-	-	0.7	11
-	-	-	-	0.4	5

* בהתייחס למי שקיבלו "תשלומים מיוחדים" בלבד, ולרבות נושאי משרה ועובדים מרכזיים שחדלו לכהן בתפקידם.

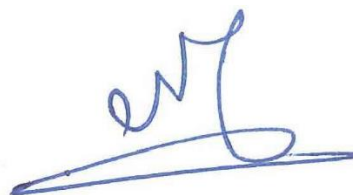
טבלה 41: תגמול נדחה (REM3)

ה	ד	ג	ב	א	
					מזה: הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה והתגמול המוחזק שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות
הסכום הכולל של התגמול הנדחה (paid out) ששולם בשנת הדיווח	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות משתמעות בדיעבד	הסכום הכולל של התיקון שבוצע במהלך השנה עקב התאמות מפורשות בדיעבד		הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול הנדחה *	תגמול נדחה ותגמול מוחזק (retained)
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2020					
3.7	-	-	-	4.0	נושאי משרה בכירה מזומן מניות מכשירים מבוססי זמן אחר
1.6	-	-	2.9	6.1	עובדים מרכזיים אחרים מזומן מניות מכשירים מבוססי זמן אחר
5.3				10.2	
			2.9		סה"כ

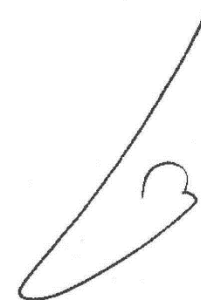
* תשלום סכומי המענקים בפועל בגין שנה זו יבוצע בכפוף לאישור תשלום מענקים לעובדי הבנק בגין שנת 2020.

אילן ישעיהו
מנהל סיכונים ראשי

שבי שמר
מנהלת כללית

משה לארי
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוח: 2 במרס, 2021

תוספת א – קשרים בין הדוחות הכספיים לבין סכומים פיקוחיים

הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

טבלה 42: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

	א	ג	ד	ו	ז
יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי	כפופים למסגרת סיכון אשראי צד נגדי	כפופים למסגרת סיכון שוק	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2020					
נכסים					
מזומנים ופיקדונות בבנקים	12,409	12,139	270	-	-
ניירות ערך	8,968	7,898	-	1,070	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	6	6	-	-	-
אשראי לציבור	24,889	24,889	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי	(232)	-	-	-	(232)
אשראי לציבור, נטו	24,571	24,889	-	-	(232)
בניינים וציוד	207	207	-	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים	893	-	893	492	-
נכסים אחרים	609	609	-	-	-
נכסים מוחזקים למכירה	-	-	-	-	-
סך נכסים	47,663	45,748	1,163	1,562	(232)
התחייבויות					
פיקדונות הציבור	37,361	-	-	-	37,361
פיקדונות מבנקים	132	-	-	-	132
אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים	3,913	-	-	-	3,913
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	1,225	-	1,225	659	-
התחייבויות אחרות	1,994	-	-	-	1,994
סך התחייבויות	44,625	-	1,225	659	43,400

טבלה 42: הבדלים בין בסיס האיחוד החשבונאי ובין בסיס האיחוד הפיקוחי ומיפוי הדוחות הכספיים בהתאם לקטגוריות סיכון פיקוחיות (L1)

א	ג	ד	ו	ז	
יתרות מאזניות של פריטים ש:					
יתרות מאזניות כפי שדווחו בדוחות הכספיים	למסגרת סיכון אשראי	למסגרת סיכון אשראי צד נגדי	למסגרת סיכון שוק	כפופים	לא כפופים לדרישות הון או כפופים לניכוי מבסיס ההון
במיליוני ש"ח					
ליום 31 בדצמבר 2019					
נכסים					
מזומנים ופיקדונות בבנקים	6,907	6,761	146	-	-
ניירות ערך	8,404	7,119	132	1,285	-
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר	2	2	-	-	-
אשראי לציבור	26,119	26,119	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי	(246)	-	-	-	(246)
אשראי לציבור, נטו	25,873	26,119	-	-	(246)
בניינים וציוד	228	228	-	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים	526	526	526	287	-
נכסים אחרים	527	527	-	-	-
נכסים מוחזקים למכירה	-	-	-	-	-
סך נכסים	42,467	40,756	804	1,572	(246)
התחייבויות					
פיקדונות הציבור	31,668	-	-	-	31,668
פיקדונות מבנקים	322	-	-	-	322
אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים	4,818	-	-	-	4,818
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים	650	-	650	338	-
התחייבויות אחרות	2,371	-	-	-	2,371
סך התחייבויות	39,829	-	650	338	39,191

הקשר בין המאזן ורכיבי ההון הפיקוחי (CC2)

טבלה 43: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)

גילוי על פי נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2020	
במיליוני ש"ח			
			נכסים
	6,907	12,409	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	8,404	8,968	ניירות ערך
ה'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
ו'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
	8,404	8,968	מזה: ניירות ערך אחרים
	2	6	ניירות ערך שנשאלות או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר

טבלה 43: הרכב המאזן הפיקוחי (CC2)
גילוי על פי נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2019	ליום 31 בדצמבר 2020	
			במיליוני ש"ח
	26,119	24,889	אשראי לציבור
	(246)	(318)	הפרשה להפסדי אשראי
י-1	(246)	(232)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	-	(86)	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	25,873	24,571	אשראי לציבור, נטו
	-	-	אשראי לממשלה
	228	207	בניינים וציוד
	526	893	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	527	609	נכסים אחרים
	327	377	מזה: נכסי מס נדחה
		8	מזה: נכסי מס נדחה למעט אלו המיוחסים להפרשי עיתוי
ז'	31	45	מזה: נכסי מס נדחה בגין הפרשי עיתוי שנוכו מההון
	200	224	מזה: נכסים אחרים נוספים
	-	-	נכסים מוחזקים למכירה
	42,467	47,663	סך כל הנכסים
	31,668	37,361	פיקדונות הציבור
	322	132	פיקדונות מבנקים
	-	-	פיקדונות הממשלה
	4,818	3,913	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
	4,275	3,395	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	543	518	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
	520	517	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
ח'ט'	23	1	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	650	1,225	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
ד'	7	5	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	2,371	1,994	התחייבויות אחרות
י-2	21	35	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	39,829	44,625	סך כל ההתחייבויות
	2,638	3,038	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
א'	952	1,478	מזה: הון מניות רגילות ופרמיה
ב'	1,635	1,575	מזה: עודפים
ג'	25	(15)	מזה: רווח כולל אחר מצטבר
ג'	26	-	מזה: קרנות הון
	2,638	3,038	סך כל ההון העצמי
	42,467	47,663	סך כל ההתחייבויות וההון

המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים (L12)

טבלה 44: המקורות העיקריים להבדלים בין סכומי החשיפה הפיקוחית לבין היתרות המאזניות בדוחות הכספיים

ה	ד	ג	ב	א	
פריטים שחלה עליהם:					
מסגרת סיכון שוק	מסגרת סיכון אשראי של צד נגדי	מסגרת איגוח	מסגרת סיכון אשראי	סה"כ	במיליוני ש"ח
ליום 31 בדצמבר 2020					
1,562	1,163	-	45,748	48,473	סיכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
659	1,225	-	-	1,884	סיכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
903	(62)	-	45,748	46,589	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	2,378	2,378	סכומים חוץ מאזניים
-	791	-	-	791	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שנכללו בשורה 2
-	-	-	-	-	הבדלים הנגרמים מהפרשות
903	729	-	48,126	49,758	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות
ליום 31 בדצמבר 2019					
1,572	804	-	40,756	43,132	סיכום היתרה המאזנית של הנכסים בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
338	650	-	-	988	סיכום היתרה המאזנית של ההתחייבויות בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי
1,234	154	-	40,756	42,144	סכום כולל נטו לפי בסיס האיחוד הפיקוחי
-	-	-	2,658	2,658	סכומים חוץ מאזניים
-	343	-	-	343	הבדלים שנגרמים מהבדלים בכללי הקיזוז, פרט לאלה שנכללו בשורה 2
-	-	-	-	-	הבדלים הנגרמים מהפרשות
1,234	497	-	43,414	45,145	סכומי חשיפה שמובאים בחשבון למטרות פיקוחיות